

NERMİN ABADAN

YEŞİL GÖLLER DIYARI

HİLMİ KİTABEVİ

Şirketi Mrettibiyeye Bağımevi No 73

NERMİN ABADAN

YEŞİL GÖLLER DİYARI

İsveçde bir tedkik seyahati

(Resimlidir)

Naşiri : İbrahim Hilmi Çığıracan

İSTANBUL
HİLMİ KİTABEVİ

1950

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sahife

Önsöz .
İçindekiler

I — İSVEÇE DOĞRU

Yeşilköyden hareket — Nice'de emsalsiz bir gece —
Kuşbakışı ile Avrupa kıtası — Stockholm'de geçen
ilk gün — İsveç başkentinden intibalar 3

II — ŞİMALİN VENEDİĞİ: STOCKHOLM

Stocholm'un başlıca özellikleri — Kral sarayında neler
gördük — İki milyon İsveç kronuna sigortalı porse-
len tapımı — Bir resim sergisi için kuyruk olan halk. 13

III — PARLAMENTO HAYATI

Seçim sandığı başında yarım saat — Parlamento'yu zi-
yaret — Elektrikle verilen oylar — İsveç tarihinin
özellikleri 27

IV — ÇOCUKLAR NASIL YARDIM GÖRÜR?

Günde 500 çocuğu tedavi eden diş kliniği — Okul ya-
şına girenlerin sıhhi kontrolü nasıl yapılır? — Ço-
cuk koruma kurullarının çalışmaları 39

V — SOSYAL SİGORTA

İhtiyarlara nasıl bakıyorlar? — Yeraltında bin yatak-
lı hastane — Kaza ve işsizlik sigortaları nasıl işli-
yor? — Huxley'in sözleri 51

VI

VI — İSVEÇ HUKUKUNUN ÖZELLİKLERİ

Sahife

- Belli başlı hukuk reformları — Ceza hukukundaki yenilikler — Suç unsurların kontrolü — Bir genç kız islâhevine ziyaret 62

VII — İSVEÇ KADINI

- Hayat telâkkileri ve giyinişleri — Kadınlar kulesinde neler gördük? — İsveç kadınının hukukî durumu — Okullarda cinsî terbiye dersleri 74

VIII — İSVEÇ EVLERİ

- Yeşil şehirler diyarında bir cevelân — Çalışan karı kocalara mahsus kooperatif apartmanları — Malmö'deki bahçeli evlerin özellikleri nelerdir? — El dokumacılığına büyük bir rağbet var 86

IX — İSVEÇ ÜNİVERSİTE SİTELERİ: UPSALA VE LUND

- Meşhur «Carolina Rediviva» kütüphanesi — Putperest kralların gömüldüğü eski Upsala — Lund katedralinin 600 senelik çalar saati — Öğrenciler nasıl geçiniyorlar? 96

X — GÜNEY İSVEÇTEN TOPLU İNTİBALAR

- Malmö'de gördüklerimiz — Tipik bir şimal şehri: Häl-singborg — Bir kadın heyetini resmen ilk defa ağır-hyan belediye — Güzel bir propaganda örneği 109

XI — 1948 DE İSVEÇ

- İsveç'in iktisadî durumu — İsveçliler Türkiyeyi nasıl tanıyorlar? 120

XII — KOPENHAG'DA BİR GÜN

- Danimarka parlamentosunu ziyaret — Ekonomik güçlükler ve kısıntılar — Kopenhag radyo istasyonunda — Sosyal alanda elde edilen başarılar 129

XIII — 1948 SONBAHARINDA PARİS NE HALDE İDİ?

Sahife

- Paris'in büyüleyici havası — Fransız kadınının zarafeti — Moda haberleri — Fransızların hürriyet anlayışı — Yabancı seyyah akını 137

XIV — BİRLEŞMİŞ MİLLETLERDE BİR OTURUM

- «Unosie» devletinin yerleştiği Palais de Chaillot — Beş lisan üzerinde cereyan eden müzakereler — İnsan haklar komitesi — Bayan Roosevelt — Tartışma esnasında yapılan atasözler derlemesi 143

XV — İSVİÇRE VE İTALYA

- Avrupa'nın göbeğinde bir sanatoryum ve eğlence memleketi — İhtişamlı bir dekor içinde Roma — Ebedi şehir — Hayat pahalılığı — Dönüş yolculuğu 151

ÖNSÖZ

Merkezi İngiltere'de bulunan ve başkanı tanınmış İsveçli kadın arkeoloğu Dr. Hanna Rydh olan Milletlerarası Kadınlar Birliği (İnternational Alliance of Women) İsveçli Kadın Birliği (Frederika-Bremer Association) ile birlikte 29 Ağustos-9 Ekim 1948 müddetince Yakın Doğu memleketlerin kadınları için Stockholm'de sosyal bir kurs tertib etmişti. Bu kursun gayeleri çeşitli memleketlerin kadınları ile temasa geçmek ve gelen misafirlere İsveç'teki sosyal yardım müesseselerini, endüstri ve eğitim faaliyetlerini göstermekti.

İsveç'in bellibaşlı ihracat ve ithalat firmaları, endüstri tesisleri ve bazı hususî şahıslarına bağışları sayesinde kursa iştirak edenlerin ikameti, iaşesi ve seyahatleri parasız olarak sağlandı. Delegelerin yalnız İsveç'e gidip gelme seyahat ücretlerini ödemeleri isteniyordu.

Türkiye'de o tarihte henüz bir Kadın Birliği'nin bulunmaması sebebiyle Türkiye'nin iştiraki için yapılan davet şahsî olmuştur. Sayın Bayan Lâmia Fenmen bu kursa vâki olan daveti bana tevdi etmek lûtfunda bulundu. Hükûmetimiz de yol paramız için yardımını esirgemedi. Böylece iki ay süren kursa iştirakimiz sağlandı.

İsveç'te kaldığımız müddetçe program dışında

X

İsmet Paşa Kız Enstitüsünden emanet olarak götürdüğümüz eski ve yeni millî işlemler ve renkli panolar yardımıyla 23 Eylül 1948 de Stockholm merkez kütüphanesinde bir sergi açtık.

Bu notlar iştirak ettiğimiz bu kursa ait seyahatin intibalarını aksettiriyor.

Bu vesile ile İsveç seyahatimizin tertip ve tanziminde bize kıymetli yardımlarını esirgemeyen hükûmetimize, Bayan Lamia Fenmen'e, İsveç'in Ankara Elçisi ekselans Von Post'a, kursun başkanı Dr. Hanna Rydh, kursun genel sekreteri Barones İnger Leijonhufvud ile diğer Türk ve İsveçli dostlarımıza candan teşekkürlerimi sunarım. Bu arada bilhassa bu notların bir kitap haline gelmesi için küçümsenemiyecek fedakârlıklar bahsına yardımını ve alâkasını esirgemeyen memleketimizin en kıdemli ve ciddî nâşiri sayın İbrahim Hilmi Çığıracı'na minnet borcumu ifade etmek isterim.

Ankara, 27 Mayıs 1950

Nermin Abadan

İsveç Elçisi Ekselâns Von Post'un önsözü

Demirbaş Şarl devrinden önce İsveçlilerle Türkler arasında ki şahsî münasebetlerin hiç de necek kadar nadir olduğu herkesin malûmudur. İki memleket arasındaki karşılıklı bilgi o devirde gelişip kuvvetlenmeğe başlamıştı. Fakat ne yazık ki hava ulaştırma hatları sabah İstanbul'dan kal kan uçağın aynı akşam Stockholm'a varmasına elverişli olduğu halde bugün de İsveç'i ziyaret eden Türklerle Türkiye'yi görmeğe gelen İsveç'lilerin sayısı pek kabarık değildir. Bununla beraber Akdeniz'in incisi Boğazların Mälaren gölün kıralıçesine elli yıl önce İstanbul'dan Ankara'ya gitmek için gereken müddet de ulaşmak kabildir. Hava hatların sıklaşması vatanlarımızı birbirine çok yaklaştırmıştır. Bunun neticesi olarak hiç şüphesiz yakın bir gelecekte iki memleketin karşılıklı bilgisi geçmiştekinden çok daha geniş ve değerli olacaktır.

Bugün Türkiye'den İsveç'e veya İsveç'ten Türkiye'ye gidip gelenlerin çoğu ancak kısa müddetlerle seyahat ettikleri için gezdikleri yerlerde yaşayan halkın gerçek problemlerine nüfuz fırsatını bulamamaktadır. Bu imkânsızlığın başlıca âmillerinden biri de gerek Türkçe gerek İsveççe yazılmış her iki memleket hakkında doğru bilgi veren veya hoş vakit geçirmeğe yarayan eserlerin olmayışıdır.

Bu kitabı yazan bayan Nermin Abadan eserinde İsveç'in ve İsveç halkının bulunduğu şartları tahlil etmeği kendine vazife edinmiştir. Böylece yalnız İsveç'e gitmek isteyen Türkler için değil, aynı zamanda şimaldeki vatanım hakkında bilgi edinmek isteyenler için de ilgi çeken birçok yararlı malûmat toplamağa muvaffak olmuştur.

Bayan Abadan kendisini tanıyanların yakından bildikleri şahsî zarafetile İsveç'in her muhitine nüfuz etmeği ve memleketimde esasen Türklere karşı beslemekte olan geniş sempatiyi arttırmasını bilmiştir. Bundan başka bayan Abadan kendisine has enerji ve ferasetile tamamen başka bir arz derecesinde yaşayan ve ayrı örflere sahip bulunan bir milleti saran esrarlı müphemiyet perdesini açmağa muvaffak olmuştur. Bu arada yazar İsveç'te pek çok şeyleri beğenmiş, fakat bazı hususlarda tenkitlerde bulunmaktan geri kalmamıştır. Bize göre bir dost tarafından tenkit edilmek bir şeref ve imtiyazdır. Hiç şüphe yok ki bayan Abadan'ın tenkit ettiği hususlar kitabına karşı ilgiyi arttıracaktır. Bununla beraber bu tenkitler üzerinde daha fazla durmak istemiyorum, çünkü memleketim hakkında kitapta yer alan nazik ve iltifatkâr sözler beni mahcubiyetden kızartacak kadar boldur!

Bu kitabın Türk vatandaşları tarafından zevk ve istifade ile okunacağını umuyor ve bekliyorum. Bu ümidim gerçekleşirse bayan Abadan Türkiye'de memleketim hakkındaki bilgilerin artmasına meşkûr bir hizmette bulunmuş olacaktır.

Ankara, 25 Mayıs 1950

Eric Von Post

İsveç Elçisi

Introduction by the Swedish Minister H. E. von Post

Before Demirbaş very few Swedes and Turks had come into personal contacts and it is perhaps from this time on that the interest in the one country for the other has grown up and developed. The number of Turks visiting Sweden and of Swedes visiting Turkey is not very imposing although through the development of the air communications it is now possible to leave İstanbul in the morning and arrive in Stockholm the same evening. This means that it is possible to go from the Pearl of the Bosphorus to the Queen of the Malar Lake in less time than, fifty years ago, it would have taken to go from İstanbul to Ankara. The communications by air have approached our two countries so much that the knowledge of the other will in the future, no doubt, be greater and more valuable than in the past.

Most of those going from Sweden to Turkey or vice versa stay only for a short time and don't have the opportunity to penetrate the problems of the people living there. They are also greatly handicapped by the fact that the literature in Turkish as well as in Swedish about the other

XIV

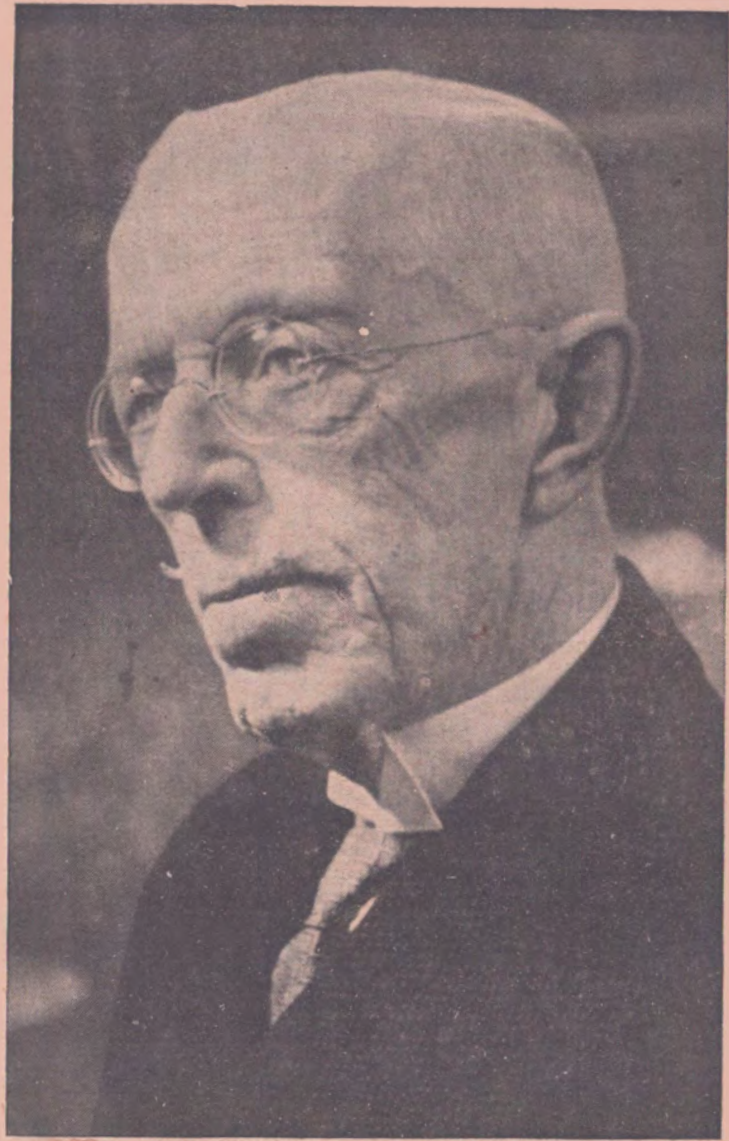
country is insufficient to give enough knowledge or facts of prevailing conditions of the Swedish people and of gathering facts which will be of interest not only to those of her compatriotes that go to Sweden but also to those who want to read something of my country in the North. Through her personal charm she has found access to every circle in Sweden, always ready to receive with sympathy her compatriotes, and she has everywhere augmented those sympathies. Thanks to her perspicacity and energy she has been able to penetrate to a great extent the veil always surrounding a people living on another latitude and with different customs. She has liked many things in Sweden but also exercised some of her critical quality. Being criticized by friends is, however, a privilege and the points of view on which Mrs. Abadan expresses doubts will only increase the interest of her book. I must not, however, weigh on this point, since the many kind words she has said about Sweden are enough to make me redden under my nordic skin!

I wish and feel sure that this book will be read by many of Mrs. Abadan's compatriotes and will contribute to more knowledge about my country.

Ankara, May 25, 1950
Eric von Post

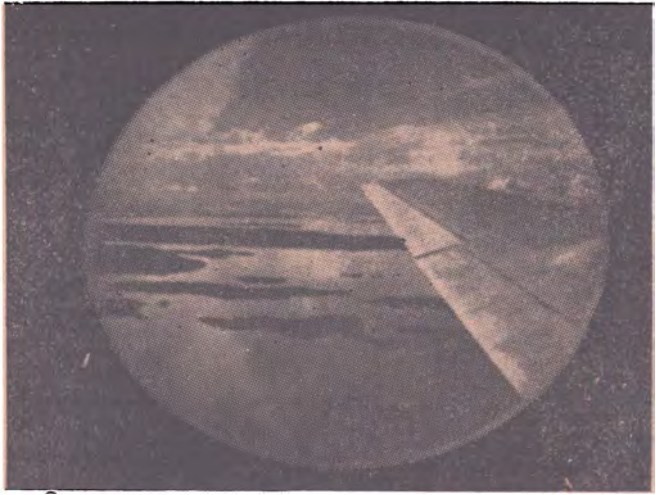

İsveçde bir kız mektebinin kız çocuklarına beden terbiyesi talimleri

İsveç Kırallı Beşinci Güstav

YEŞİL GÖLLER DİYARI

İSVEÇE DOĞRU

Yeşilköyden hareket — Nice'de emsalsiz bir gece — Kuşbakışı
ile Avrupa kıtası — Stockholm'da geçen ilk gün —
İsveç başkentinden intibaalar

Yeşilköy hava meydanında hareket işareti verildiği zaman içim burkuluyor, ayaklarım ileri gideceğine geri geri gidiyordu. Fakat merdivenin altına gelip başımızı kaldırdığımız vakit uçağın kapısının yanında lâcivert etekli, sarı bluzlu iki sarışın genç kıızı selâm durumunda gördük. Bu tatlı sürpriz bize ayrılığın en güç anlarını âdeta unutturdu ve cesaretimizi kuvvetlendirdi. İlk defa fizikî güzelliğin insan psikolojisi üzerindeki tesirini anladım.

İçeri girdik, yerlerimizi işgal ettik. Pilot kabininin üzerindeki ışıklar yandı. «No smoke», «Fasten your belts» (Sigara içmek yasak, kuşaklarınızı bağlayınız) işaretleri görüldü ve motörler uğuldamaya başladı. Uçak döndü, gözlerim eşimin silüetini bir kere daha aradı ve buldu, sonra artık havalara yükseldik.

Önce beyaz bir bulut denizi üzerinde uçtuk, insan kendini âdeta bir bulut şosenin üzerinde sanıyor. Sonra bulutlar yavaş yavaş açıldı ve artık Ege denizinin dağınık ada grupları üzerinde bulunuyorduk. Arayerde hepimize birer poşet verdiler. İçinden bir Avrupa haritası, bir Stockholm haritası, sahifa şeklinde yapraklardan müteşekkil bir sabun karnesi ve mektup kâğıdı çıktı. Hepsi İsveç havayolları ABA'nın zevkle işlenmiş armasını taşıyordu.

Bu şirketin parolası «Her şeyden evvel emniyet» tir. Gerçekten de öyledir. Geçen yıl Atina meydanına yakın dağlara çarpıp birçok kişinin ölümüne sebep olan kazadan sonra İsveç havayolları birkaç ay işlerine ara verdiler, sonra yeni bir teşkilâtla tekrar işe başladılar. Şimdiki usule göre her uçakta iki pilot bulunmaktadır, bunlar nöbetleşe iş görmekte ve her indikleri hava alanında oradaki personele itimat etmeyip geri kalan beş kişilik mürettebatla birlikte motörleri kendileri kontrol etmektedirler.

Her iki stewardess'imiz bize nasıl hizmet edeceklerini bilemiyorlardı ve böylece bütün İsveç'te her gün, her fırsatta gördüğümüz nezaketin

ilk nümunesini daha yolda tatmak ve tanımak fırsatına kavuştuk.

İrili ufaklı adaları ile göçmüş bir kıtaayı pek güzel canlandıran Ege denizi çabuk arkamızda kaldı. Yunanistan'a yaklaşıyoruz. Gözümüzü açıp kapayınca kadar Atina, Akropol, birçok oyuncağından farksız Korent kanalı üzerinden geçtik.

İtalyan çizmenin ucu görüldü. Haşın dağ silsileleri, Vezüv'ün bulutlarla örtülü krateri ve lavların döküldüğü uzun yamaçlar. Napoli üzerinden geçiyoruz, nihayet Roma'ya geldik. Meydanın bakımsızlığı, polis memurların mânasız formalite düşkünlüğü, herşey harpten çıkmış ve işlerin rastgele yapılan bir memleketde olduğumuzu hatırlatıyor. Kısa bir dinlenmeden sonra gene semalara yükseliyoruz.

Zarif tahta tepsilerde kahvaltı geliyor ve yemeğimizi bitirir bitirmez gözlerimizin önüne dünyanın en güzel manzaralarından biri seriliyor. İtalya'dan başlayan Côte d'Azur masmavi denizin kıyısında uzanan zümrüt bir kuşaktır.

Hafif meyilli terasların her karışı işlenmiştir, geniş şoseler üzerinde otomobiller süratle kayıyor ve en şahane villa ve apartmanlar yan yana uzanıyor. Arada bir hususî yüzme havuzlu köşkler yeşil ormanların ortasında göze çarpıyor. Belli ki bütün dünyadan buraya muazzam bir servet akmış ve insan eli bu imkândan en zarif ve estetik şekilde faydalanmıştır. Pilotumuz aynı duygulardan mülhem olmalı ki bizi pek alçaktan ve süzülerek geçiriyor. İşte Monacco'nun merkezi Mon-

te Carlo, gazino ve parasız kalanların intihar ettikleri kaya, işte Nice ve denize kadar alçalmamızla inmemiz bir oluyor. Hava iyice sıcak, oldukça uzun bir gümrük ve pasaport muayenesinden sonra otobüsle şehre gidiyoruz. İlk gözüme ilişen şey boş arsalar çadırdan bir nevi gece-konduların kurulmuş olmasıdır. İklim bizimkinin aynı henüz Akdenizdeyiz. «Promenade des Anglais» bulvarı dolup taşıyor, her taraf ışıl ışıl parlıyor. Kadınlarda her çeşit kıyafet: şort, «old look», «new look». kısa etek, pantolon, hepsini görmek mümkün... Fransızların kayıtsız şartsız hürriyet anlayışı giyimde de kendini belli ediyor.

O gece ABA bizi Nice'in en lüks oteli olan Negresco'da misafir ediyor. Bu kısa tevakkufumuzun bir dakikasını bile boşa geçirmek istemediğimiz için hemen sokağa fırlıyoruz. Mağazaların vitrinleri fransız zevkini iyice gösteriyorlar.

Ertesi sabah tatlı bir güneşle uyanıp yeniden tetkikata başlıyoruz. Bu defa arka sokaklara doğru.. Yalnız gece görüldüğü gibi büyük villaların çoğu boş, kiralık. Kahvelerde pek az müşteri var, gelenler daha çok az para ile dinlenmek isteyen fransızlardır. Meydana dönmek üzere otobüse biniyoruz.

Meydana yakın gece konduların sahipleri ortaya çıkmış. Uydurma bir masa etrafında kahvaltı ediyorlar. Birlikte yolculuk ettiğimiz bir karı koca sabah sabah fırsattan istifade ederek denize girmişler, ıslak mayoları ellerinde uçağa girmek üzere sıraya diziliyorlar.

Yolumuza devamla bereketli Provence'i kat'ediyoruz, uzaktan Mont Blanc ve Jungfrau tepeleri görünüyor. Derken Avrupa'nın en temiz memleketi İsviçreye geldik. İlk defa iklim değiştiriyoruz. Alplerin serin havası kendini hissettiriyor. Cenevre'de kısa bir bekleyiş ve gene havalanıyoruz. Bu defa Frankfurt'a ininceye kadar gözümüzü açamıyoruz. Yolumuz Avrupa'nın en karışık rüzgârların buluştuğu bir hava koridoru üzerine geçtiğinden uçak en iyi havalarda bile sallanır durur.

Frankfurt'a ininceye kadar gözümüzü açamıyoruz. Burası yenilmiş bir milletin hasara uğramış bir meydanı olduğu halde ilk rastladığımız teknik bakımdan tam teşkilâtlı büyük meydandır. Sayısız uçan kale sıra ile bekliyor. Büyük bekleme salonunda bir sürü Amerikalı subay uzanıp horluyor veya gelip geçen güzel Amerikalı kızlarla sohbet ediyor. Birkaç dakika içinde hâkim olan atmosferi duyuyorsunuz. Amerikalılar bu memleketi idare etmek istemiyorlar, bütün hallerinden bu durumdan duydukları bıkkınlık belli. Gözüm bir Almanı arıyor, nihayet iki kadın hademe ile ihtiyar bir adamı buluyorum. Hepsinin yüzünde sonsuz bir keder ve yeis yazılıdır. Korca korca birer paket sigara ikram ettiğim vakit gözlerine inanamıyorlar. Fakat vaktimiz dolmuş, uçan evimize dönmemiz gerekiyor.

Şimdi bir şehrin bitip diğerinin başladığı Ruhr bölgesinin üzerinden geçiyoruz. Çok geçmeden şehirler seyrekleşiyor. Arazi büyük çiftliklere bö-

lünmüştür, her taraf dümdüz. Danimarkada'yız. Kopenhag hava meydanında kaldığımız otuz dakika zarfında dört uçak Amerika'ya havalandı, üç uçak çeşitli denizaşırı yolcu getirdi ve birkaç köylü özel uçakları ile iniş yaptılar. Burası Atlantik'in öbür kıyısında ilk durak olduğu için çok işlektir. Bir sürü ufak çocuklar uçaklara biniyorlar, millî kıyafete girmiş bir Lap'lı İzlanda'nın merkezi Ryk-avik'e gitmeğe hazırlanıyor.

Her tarafta kadın çalışıyor ve hepsi sarışın.... Fakat durmak yok, bu defa artık hedefimize iyice yaklaşmış bulunuyoruz. Önce altları koyu yosunlarla dolu esrarlı kuzey denizini geçiyoruz. Nihayet İsveç toprakları üzerine geldik. Nâmütenahi göl, toprakları su altında bırakıyor. Serbest kalan karalar da ağaçlarla sıkı sıkı örtülüdür. Burada su, ağaç düzlükleri yemyeşil, ozonlu bir serin cennete çevirmiştir. Türkiye'nin yarısı kadar büyük olan bu memleketin yalnız 6,3 milyon nüfusu vardır. Buna rağmen hayat standardı bozulmasın diye onbeş yıl önce çocukların tahdidi lehine propaganda yapılmıştır. İşin garibi burada zenginlerin çocukları fazla, işçilerin daha azmış, bu sebeble halen büyük bir hizmetçi buhranı vardır. Fakat düşünmeğe imkân yok. Stockholm'un, kuzeyin Venediği'nin ışıkları göründü. Bromma hava meydanı yepyeni son usul bir hava istasyonudur. Bir hamlede pasaport, bagaj, muayene salonuna geçtik. Yiyecek vesikalarımızı da unutmuyorlar. İşte bize « Hoş geldiniz » diyen sevimli kızıl saçlı İsveçli rehberimiz!

Pia Holmgren isminde bu genç kadın bizi ikametimizin ilk iki haftasını geçireceğimiz villaya götürüp teslim etti. Stockholm'un bir dış mahallesi Mörby'de bulunan bu villa eski kütüphaneler umum müdürü Dr. Hjelmqvist'e aittir. Son derece şirin İsveç üslûbu bu iki katlı ahşap ev muazzam çamların bulunduğu bir bahçenin ortasındadır. Her birimize ayrı ayrı odalar tahsis edildi.

Banyoda da hergün sıcak su vardı. Sonradan öğrendiğimize göre İsveç hükûmeti endüstri müesseselerin randımanını arttırmak için evlere verilen elektrik cereyanını kıstı. Bu sebeble büyük çoğunluğu apartmanlarda oturan İsveçliler ancak ayda dört gün yıkanabilmekte, geri kalan zamanda tertemiz pırl pırl emaye banyolarını ancak seyir ile zevklenmektedirler. İsveç'te ev hizmeti yapacak kadınların bulunmadığını daha yola çıkmadan önce duyduğumuz için ertesi sabah sekiz torun sahibi evsahibimize yardım ettik. Pazarları İsveçliler süt, kahve, peynir tereyağ, sucuk ve kekten müteşekkil kuvvetli bir kahvaltı ederler, öğleyin pek hafif bir şeyler yerler, akşam yemeği ise haftanın her gününde saat altıda yenir. Buna sebep yeni bir kanuna göre ev hizmeti yapanların akşam saat altıdan sonra çalıştırılmıyacaklarıdır.

Daha İsveç'e vardığımız ilk günde İsveçli bir dostumuz otomobil ile bize bütün şehri gezdirdi. İnsan hiç bilmediği bir şehre gelince her güzelliği birden kavramak ister, bu arada alıştığı muhitden farklı olan noktaları daha çabuk keşfeder.

Bu özelliklerin başında Stockholm'da bisiklet

bolluğu gelir. Bütün caddelerin kaldırımlarında, istasyonlarda parkların önünde, evlerin avlularında bisikletleri koymağa mahsus demir parmaklıklar vardır. Günün her saatinde son derece şık giyinmiş kadınları, başlarında en son Paris modası tüylü bir şapka, bol ve uzun bir etekle acele acele bisikletlerini sürerken görebilirsiniz! Anneler, babalar yavrularını selenin arkasında veya önünde bulunan küçük sepetlerde götürüyorlar. Yağmur olunca baba oğul, kukuletalı bir muşambaya bürünmüş olarak neşeli neşeli yollarına devam ediyorlar.

Misafir kaldığımız evin sahibi Stockholm şehir kütüphaneleri emekli umum müdürü 72 yaşında olmasına rağmen 64 yaşındaki karısı ile hemen her gün bir buçuk saat mesafede oturan kızına bisikletle gidip gelmektedir.

Hele köpeklerin de bu yeni taşıt vasıtasına uygun olarak terbiye edildiklerini söylersem belki hayret edersiniz.... Gerçekten en şiddetli sağanaklarda bile sahibinin yanında koşar adım bisikleti takip eden iyi cins köpeklere çok rastlanılır.

İsveçlilerin söylediğine göre bisiklete binme modası buraya harp senelerinde gelmiş. Daha önce bisiklete binme rekoru Danimarka'da idi. Fakat benzin tahdidi başlayınca İsveçliler de komşuları kadar bu pratik binek vasıtasını kullanmağı âdet edinmişler.

Göze çarpan bir diğer özellik asfalt yolların bolluğu, genişliği ve temizliğidir. En kenar mahallelerde bile sokaklar asfalt ve bakımlıdır. Apartmanları çoğu bitişik değildir, herbir blokun or-

tasında geniş bir yeşil saha bırakılmıştır. Esasen ağacı çok bol olan bu şehir böylece havuzlarla bezenmiş büyük bir park hissini veriyor.

İsveç başkenti sayısız ada üzerine kurulmuş olduğundan Stockholm'lular uzun yüzyıllardan beri kaldırım yapar gibi köprü kurmuşlardır, çünkü adım başında birbirinden güzel ve uzun köprülere rastlarsınız.

İnsanın ilk olarak gözüne ilişen bir diğer hususiyet de her pencere ve balkonda çiçek ve yeşilliklerin âdeta taşmasıdır. En mütevazı yemek masasında; en sade hastane koğuşunda, hattâ ıslah evinde dahi masada bir iki vazo çiçek bulunur. Kış ayları çok uzun olduğundan ve herkes bu müddet sırasında vaktini evin içinde geçirdiğinden odalar ağzına kadar saksılarla doludur. İsveçliler böylece uzun aylar mahrum oldukları yeşilliği evlerin içinde yaratmağa çalışıyorlar.

Her İsveçlinin bir bisikleti olduğu gibi bir kotrası veya kayığı da vardır. 96.000 gölün bulunduğu bu memleketde deniz sporu çok sevilmiştir ve her koyda yüzlerce irili ufaklı motorbot, kotra ve kayak görmek mümkündür.

İlk intibaalar arasında Stockholm'da göze çarpan kadın bolluğunu ilâve etmeliyiz. Bütün sokaklarda, tramvay, trolleybüs, lokantalarda bir kelime umumî yerlerde büyük bir kadın kalabalığı göze çarpmaktadır. Gece onbirde bir tramvaya bindiğiniz vakit yirmi kadın yolcuya mukabil ancak iki üç erkeğin bulunduğunu hayretle görürsünüz. Bunun başlıca sebebi erkeklerin sayıca kadınlara

nispetle daha az olmaları ve denizcilik, madencilik gibi ağır mesleklerde çalışıp ancak hafta sonlarını aileleri yanında geçirmeleridir. Mağaza, lokanta ve dükkânların hepsinde çalışan bu kadınların üstü başı temizpaktır, fakat «new look» dediğimiz moda henüz yeni yayılmağa başlamış, daha çok spor giyim hâkimdir.

İsveç'te kadın Avrupa'nın birçok memleketlerinde son yıllara kadar olduğu gibi bir lüks mahlûku değildir. Hem evini idare etmek hem de hayatını kazanmak zorundadır, bu güç ödevi cesaretle yüklenip başardığı ilk günlerde kendini duyuruyor.

ŞİMALİN VENEDİĞİ: STOCKHOLM

Stockholm'un başlıca özellikleri — Kırıl sarayında neler gördük ? İki milyon İsveç kronuna sigortalı porselen takımı — Bir resim sergisi için kuyruk olan halk —

İsveç ziyaretimizin en büyük kısmı Stockholm'da geçmiştir. «Şimalin Venedik» i veya ortasında bulunduğu Mälaren gölüne atfen «Mälaren kraliçesi» diye anılan İsveç başkentinin başlıca özelliği bir milyona yakın nüfusu ile bâkir tabiatla kucak kucağa kalmış olmasıdır. Stockholm bir yandan Baltık'ın uzun kolları ile açık denizlere bağlıdır. Öte yandan Mälaren gölünün sayısız adaları üzerine kurulduğundan çeşitli büyüklükteki tatlı su göl ve kanalları ile bölünmüştür. Gözü okşayan büyük bina gruplarının bulunduğu irili ufaklı adacıkların ortasında akan bu geniş su yolları şehre müstesna bir güzellik vermektedir. İnsan elinden çıkmış sunî güzelliklerle tabiat güzelliğinin bu ahenkli birleşmesi Stockholm'un her köşesini bir tablo kadar çekici bir hale koymaktadır. Bu cazip görünüşe yardım eden bir âmil de iklimin gayet mutedil olması, park ve sokaklardaki çimenlerin aslâ solmamasıdır. Böylece her devrin mimarı yeni bir bina tasarlarken etraftaki yemyeşil ağaçları eserini ziynetlemeğe lâayık bir

çerçeve olarak hesaba katabilmiştir. Nitekim adliye sarayının sarı ateş tuğlaları, etrafı saran iri yapraklı kestane ağaçları olmasaydı, muhakkak ki güzelliğinin yarısından fazlasını kaybederdi. Esasen Stockholm'da her çeşit inşaatta su ve ağaçta esas faktör olarak ele alınmıştır. Bunların şehrin bellibaşlı merkezlerini ne kadar şirin bir hale koyduğunu anlatmak için size şu küçük tasviri yapmak isterim: Bir an için kendinizi Gustav Adolph meydanında farzediniz. Arkanızda azametli opera, önünüzde de İsveç dışişleri bakanlığının geniş binası yer almıştır, biraz ötede zarif kavisli bir köprü ile bağlı adacıkta olanca ihtişamı ile parlamento binası uzanmaktadır. Bir köprü daha geçince de bu defa muazzam kiral sarayının bir cephesi ile karşılaşılıyorsunuz. Suyun öte kıyısında ise millî müze ve Stockholm'un meşhur Grand Hoteli uzanmaktadır. İşte bu suretle şehrin en önemli merkezi kendi başına bir zevk ve ahenk tablosu teşkil etmektedir. Stockholm'un ilk kuruluşuna nüve teşkil eden adanın büyük kısmını kiral sarayı işgal etmektedir.

Kiral sarayı

Bu saray 1677—1750 yıllarında inşa edilmiştir. Üst katları ziyarete açıktır. Bu kısma ayak basanların ilk dikkatini çeken heykellerden biri tanınmış İsveçli sanatçı Lundberg'in eseridir. Sahilin dalga ile öpüşmesini tasvir eden bu heykel kar gibi be-

yaz mermerden yapılma bir erkek ve kadın vücudunun birbirine sarılışını temsil etmektedir. 120 metre uzunluğundaki kıral dairesi büyük küçük salonlardan ibarettir. İngiliz kraliçesi Viktorya'nın hediye ettiği aynalarla tezyin edilmiş salondan 1917 de hazırlanan Bernadotte galerisine geçiliyor.

Birdenbire bugünkü kıralın iki yaşında iken yapılmış bir portresi ile karşılaşılıyor. Doksan yaşına basan bir kıralın çocukluk resmini görmek insanın hâtırasını hareketli hâdiselerle dolu uzak bir maziye sürüklüyor... Tavanda iki yüz senelik kaya kristalinden yapma avizeler asılıdır. Bu geniş dairenin yegâne kullanılan yeri kahverengi salonudur. Burada eskiden öğleden sonraları kahve ikram edilirdi. Bütün duvarlar el ile oyulmuş tahta ile kaplıdır. Üzerlerinde asılı duran porselen takımı Çin'de yapılmıştır. Kıral burada ayda bir Dışişleri Bakanlığı erkânını kabul etmektedir. Ortada duran büyük masa kenarlarına kadar İsveç anayasası şerhleriyle yüklüdür. Demek oluyor ki maddelerin tefsiri gayreti her yerde hâkimdir. Biraz daha ötede III. Gustav'ın can verdiği yatak odası geliyor. Kendisi sanata karşı beslediği aşırı merak ve bu yüzden yaptığı ölçsüz israftan dolayı operada katledilmişti. En zengin salon onbirinci Şarl'ın galerisidir. Bu muazzam salonun bir duvarında en nadide fildişi, kristal Alman kehrıbarı gibi kıymetli maddelerden yapılmış minyatürlerle dolu vitrinler sıralanmaktadır. Resmî kabullere mahsus büyük salon en

son olarak kıralın torunu prenses İngrid şimdiki Danimarka kıralı ile evlendiği vakit kullanılmıştı. Vitrinlerde nadide bir mavi Sevres porselen takımı duruyor. İki milyon İsveç kronuna sigortalanmış olan bu takım eskiden 260 kişilikti, fakat bulaşık yıkayıcıların himmeti ile yüz kişiliğe inmiş olduğundan hazine müdürü artık sofraya çıkarılmasını menetmiştir. Kıral gayet mütevazı bir dairede oturmaktadır, fazla masraf olmasın diye sade bir hayat sürmektedir.

Viyana sergisi

Kıral sarayının karşı kıyısında bulunan millî müzede bizim bulunduğumuz müddetçe Viyana müzesinin en değerli tablo ve sanat eserleri teşhir edilmişti. Dört aya yakın açık kalmış olan bu sergiyi görmek için yalnız bütün Stöckholm'lular değil, İsveç'in dört bir tarafından meraklılar akın edip gelmişti. Güney şehirlerden Viyana sergisini görmek için özel trenler kaldırılmıştı. Titian, Tintoretto, Rubens ve Veronese gibi rönesansın en meşhur ressamlarının, Rembrandt gibi gölge ışık üstatlarının en seçme eserlerini görebilmek için çırpınan halk müzenin dış kapısında uzun kuyruk halinde bekleyiyordu. İkinci defa olarak kapanış gününde ziyaret ettiğimiz bu sergide gene de adım atılacak yer yoktu. İnsan kendini âdeta İstanbul'da bir tranvay sahanlığında sanıyordu. İsveçlilerin tarihleri Avrupa ve Asya'ya nazaran

Orman mektebi öğrencilerinin velospitlerle uzun bir
gezintiye giderlerken

çok daha geç başladığından bütün sanat ve arkeoloji hareketlerine karşı sonsuz bir ilgi ve tecesüs duyuyorlar. Bu sergideki tehacümü gördükten sonra arkadaşım Dr. Dıblan'la şöyle düşündük: Topkapı sarayında saklı duran hazinelerin bir kısmını İsveç'e göndersek, acaba ne yaparlardı ?

Belediye binası

İsveç başkentine gelen bütün seyyahların gönünü çalan en güzel yapılardan biri hiç şüphesiz belediye binasıdır. Mälaren gölünün kenarındaki yeşil çimenli rıhtımı, uzun, İtalyan üslûbu sütun ve heykelleri, geniş, kırmızı tuğladan cephesi ve masif kulesi ile bulutlu gök yüzünde karakteristik bir silüet çizen bu binanın en zarif tarafları dam ve kuleyi süsleyen saf altın heykelleri ve İsveç'in sembolü sayılan üç tacıdır. Ragnar Östberg tarafından 1912—1922 yıllarında inşa edilen bu bina çeşitli bağışların yardımı ile 18 milyon Türk lirasına mal olmuştur.

Stockholm belediye meclisinin yüz üyesinden yirmi dokuzu kadındır. Bu kadın üyeleri bizim şerefimize belediye binasının üç taç salonunda bir kabul resmi tertip etmişlerdir. Bu münasebetle müteveffa kont Bernadotte'un kızkardeşi ile aynı sofraya düştük. Hayli yaşlı olmasına rağmen yılmaz bir azimle çalıştığı söylenen bu hanımdan Stockholm belediye bütçesinin 680 milyon Türk lirası, yani bizim devlet bütçesinin yarısından

fazla olduğunu öğrendim. Bu paranın en büyük kısmı belediyenin sahip olduğu akarların gelirlerinden toplanmaktadır. Stockholm belediye meclisinin kadın üyeleri gittikçe daha fazla kadın üyenin seçilmesi için çok gayret sarfediyorlar ve gerçek bir demokrasinin ancak eşit sayıda erkek ve kadının iştirakiyle mümkün olabileceğini söylüyorlar.

Mükellef bir çay ziyafetinden sonra gezmek fırsatını bulduğumuz bina gerçekten bir şaheserdir. Nadide Fransız duvar halıları ile örtülü bir ufak salondan geçilen Prens Eugene galerisi şimdiki kıralın müteveffa kardeşi ve büyük bir sanat muhibi, sayılan prens Eugene'in bedelsiz yaptığı duvar freskleriyle süslüdür. Büyük resmi kabullere mahsus altın hol 2000 davetli alabilecek büyüklüktedir. Bütün salon tavana kadar hakikî altın mozayikle kaplıdır. Dipteki büyük duvar baştan aşağı renkli mozayikle işlenmiştir. Ortada Mälaren ilâhesi yer almaktadır, sağında bulutdelenler, makine, dans eden zenci ve maceraperest gemiciler gibi motiflerle batı devletleri bilhassa Amerika sembolize edilmiştir. Solda ise doğu medeniyetleri tasvir edilmiştir.

Her Türkün gurur ve iftiharını celbeden vakıa bu duvarda kahraman Mehmetçik'in de elinde Türk bayrağı orada yer almış bulunmasıdır. Gene aynı salonun bir diğer köşesinde Demirbaş Şar'ın' Türklerle birlikte Ruslara karşı savaşı canlandırılmıştır.

Şehir kütüphanesi

Stockholm belediyesine ait ve bütün şehirde 28 şubesi bulunan şehir kütüphanesinin merkez binası en işlek caddelerden Sveavägen üzerindedir. Prof. Gunnar Asplund tarafından 1928 yılında tamamlanan bu bina 3 milyon İsveç kronuna mal olmuştur. Cümle kapısından giriyoruz. Solda zarif bir vestiyer, onun yanında çocuk kütüphanesinin kapısı vardır. Önce küçüklerin okuma diyarını görmeğe gidiyoruz. Birinci salonda duvar boyunca küçük çocukların erişeceği yükseklikte gözler vardır. Bunlar memleket, hayvan, çiçek, şehir, ves. ait renkli veya siyah beyaz resimlerle dopdoludur. Küçükler bunları karıştırmak ve merak ettiklerini istedikleri gibi bakmakta serbesttirler. Ayrıca kütüphanede mevcut bütün kitaplara ait büyük bir kartotek vardır. Çocuklar buralardan istedikleri kitabı arıyabiliyorlar. Bitişik salonun duvarını kaplıyan raflarda kırmızı ve mavi kaplı kitaplar duruyor. Bu kırmızı kitaplardan her çocuk ondört gün müddetle üç tanesini evine alabiliyor. Mavi kaplı olanlar daha kıymetli eserlerdir, bunların kütüphaneden çıkarılması memnudur. Çocuk ve gençlere ait olan bu bölümde 20.000 cild kitap mevcuttur. Çocuk bölümünün en son odasına alçak, yarım daire bir kapıdan girilir.

Buranın tavanı kubbe şeklinde yapılmıştır, rengi koyu lâciverttir, üstünde büyük parlak yıldızlar vardır. Duvarlara bazı masal kahramanla-

rının resimleri işlenmiştir. Mini mini sıralar yarım daire şeklinde dizilmiştir. Bu kısımda her hafta cumartesi günü masal anlatılır veya projeksiyonla ilgi uyandıran resim ve filmler gösterilir.

Kütüphane cümle kapısının sağ tarafındaki kısım gazete okuma salonlarından ibarettir. Doğrudan doğruya sokakla irtibatı olan bu salonlarda istiyen herkes girip hiçbir formaliteye tâbi olmaksızın istediği gazeteyi duvardaki çengelden alıp mütalea edebilmektedir. Gazete salonuna günde 123 İsveç ve 35 yabancı gazete, dergi odasına ise 800 yerli, yabancı mecmua gelmektedir.

Merkez kütüphanesinin mimarîsindeki asıl özellik mustatil şeklindeki binanın ortasında 24 metre irtifaında kubbeli bir salonun yükselmesidir. Bu yuvarlak salon üç katdan müteşekkildir, alt katında yetişkinlerin alıp eve götürebildikleri İsveççe, Almanca, Fransızca ve İngilizce dillerinde edebî eserler bulunmaktadır. Üst katda kütüphanenin parşömen üzerinde el ile yazılmış en kıymetli eserleri toplanmıştır. Oralara ancak bir memurun refakatinde çıkılabilir. Yuvarlak kubbenin etrafındaki okuma salonlarının herbiri muayyen bir branşa tahsis edilmiştir. Böylece sıra ile teknik, tıbbî eserler salonu, hukuk ve ekonomi odası, felsefe ve ansiklopedi odası, tarih ve biyografya odası ve güzel sanatlar salonundan geçiliyor. Bilhassa bu sonuncu salonun duvarını nefis bir halı süslemektedir. İsveçli bir bahriyelinin bütün dünyayı dolaşmasını gösteren bu nefis elişi Eva Bonnier adlı zengin bir kadın okuyucu tarafından he-

diye edilmiştir. Yetişkinler kütüphanesinin dışarı verdiği yıllık kitap sayısı 600.000 dir. Bütün şubelerin iare ettiği miktar ise 2.300.000 cilttir. Stockholm'da şehir kütüphanelerinden ödünç kitap alanların sayısı 140.000 yani nüfusun % 20 sidir. Merkez kütüphanesi ortalama olarak günde 2160 yetiştirme kitap vermektedir. Pek tabii bu ödünç alma tamamen ücretsizdir.

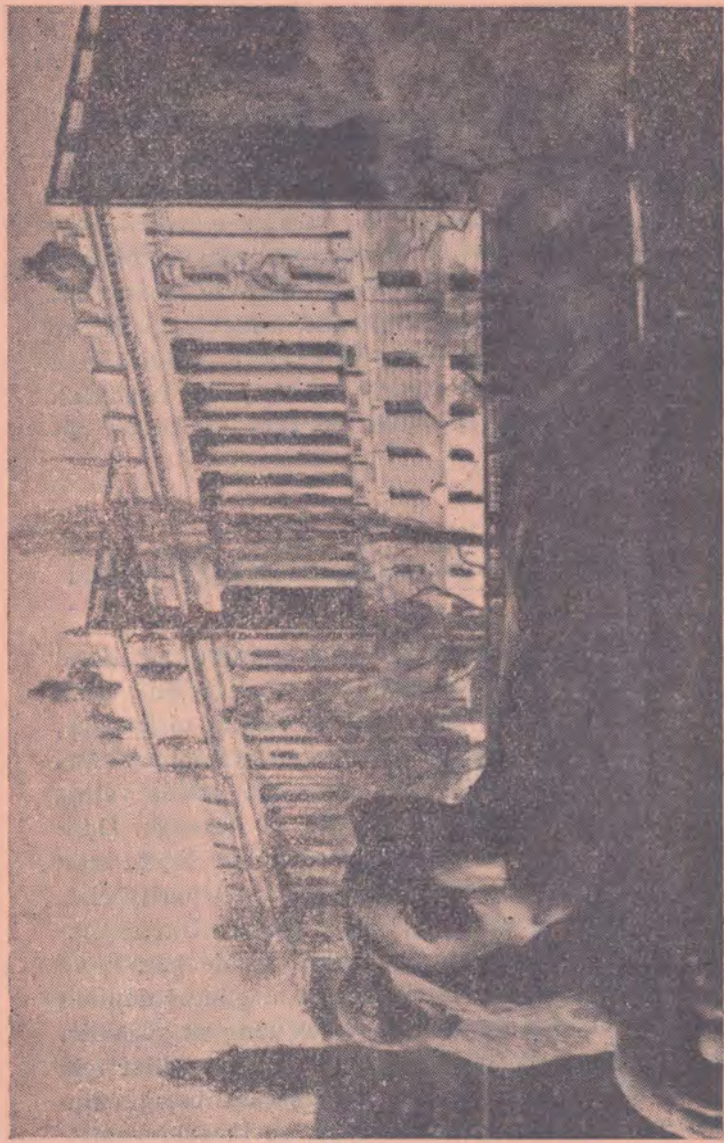
Açık hava müzesi Skansen

Stocholm'un görmeğe değer yerlerinden biri Djurgarden adası üzerinde Skansen isimindeki açık hava müzesi ve parkıdır. Gece 12 de bile gazete okumağa elverişli olan aydınlık yaz gecelerinde binlerce İsveçli burada toplanıp İsveç halk şarkıları söylemekte, eğlenmektedir. Bu büyük parkın çeşitli yerlerinde İsveç'in dört bir tarafından sökülüp getirilen asırlık evler duruyor. Böylece kısa bir gezinti sonunda üç dört yüz sene önce İsveçlilerin nasıl yaşadıklarını görmek mümkündür. Parkın idaresi bu evlerin döşemesini de muhafaza etmiştir, her birinde o devrin elbiselerini giymiş kadın erkek memurlar bulundurulmaktadır. Nitekim 1600 yılından kalma ufak bir bankaya girdiğiniz vakit tarihî kostüm giymiş delikanlıların kamış kalemle hesap tuttıklarını görebilirsiniz. O sıralarda henüz sigara bilinmediğinden herkes tütün çiğneyip tükürürmüş. Aslına

sadık kalmakta pek titiz davranan park idaresi bu teferruatı bile unutmamış ve oraya tütün tükürmeğe mahsus bir hokka yerleştirmiştir. Skansen'de böylece Lap'ların oturduğu iptidaî ağaç kulübesinden Skona ovasının büyük şatolarına kadar çeşitli ev tipleri sıralanmış bulunmaktadır. Aynı parkta bulunan hayvanat bahçesi ve büyük açık hava tiyatrosu da halkı cezbetmektedir. Hele tepeye çıkan ve inenleri zahmetsizce nakleden elektrikli merdiven çoluk çocuğun en büyük eğlencesidir.

Stockholm'un Beyoğlusu: Kungsgatan!

Stockholm'un Beyoğlusu Kungsgatan yani Kırıl caddesidir. İki bulutdelenin süslediği bu büyük ve işlek caddede en pahalı ve seçkin mağazalar, sinemalar ve lokantalar yan yana sıralanmaktadır. Fakat ne tuhaf değil mi, sinemalar günde yalnız iki seans yaparlar. Saat yedide ve dokuzda. Dünyada ün kazanmış meşhur Orrefors ve Kosta kristalleri mağaza vitrinlerinde pırıl pırıl parlıyorlar, gelip geçeni duraklamağa zorluyorlar. Stockholm'da en sık rastlanılan şeylerden biri de gümüş ve kuyumcu mağazalarıdır. Hele yeni gümüş denilen hafif gümüştten yapılan eşya çok ucuz ve güzeldir. Ev döşeme zevki çok yüksek olan İsveçliler için en mütevazı masada bile gümüş çatal bıçağın bulunması şarttır. Alpaka çatal ve bıçakla yemek

Stockholm'da parlamento binası

yemek âdeta onurlarına dokunmaktadır. İsveç orman cenneti olduğu için her çeşit kâğıt, peçete, sofrâ örtüsü, mektup kâğıdı, çocuk bezi en şık ambalajlar halinde ucuz fiyatla tedarik olunmaktadır.

Stockholm diğer Avrupa başkentlerine nispetle çok dağınık ve geniş arazi üzerine yayılmıştır. Bunun başlıca sebebi 50.000 ailenin varoşlarda, bahçeli evlerde oturmasıdır. Altmış sekiz mahallede faaliyet gösteren H.S.B. (Kiracılar Tasarruf Sandığı ve İnşaat Kooperatifi) büyük, havadar, güneşli apartmanlar yaptırmaktadır. İsveç başkentinde çalışan işçilerin yüzde 60 ı kaloriferli, sıcak suyu, frijider ve müşterek elektrikli çamaşırhanesi bulunan bu tip bloklarda oturmaktadır. Merkez ile olan irtibatı sağlıyan otobüs, trolleybüs ve elektrik banliyö treni gayet süratle işlemektedir. Hiçbir yerde, istasyonlarda bile hamal bulunmadığından bütün trenlerin ön ve arka sahanlıklarının yanında bagaj koymağa mahsus raflar vardır. Herkes eşyasını oraya bırakıyor. Şehrin içindeki tramvay ve trolleybüslerin sahanlığı da çok geniştir. Buraya bir anne çocuk arabası ile binebilir, üstelik biletçinin inip çıkarken kendisi de en büyük nezaketle yardım edeceğinden emin olabilir.

Stockholm'un bir diğer özelliği de taksilerin çok mahdut oluşu, üstelik özel bir işaret taşımasıdır. Bu sebeble acele bir yere giderken taksiye binmek hiç tavsiyeye şayan değildir. Seyri-sefer ve bütün umumî yerlerin giriş çıkış kapı-

ları soldandır. Bütün yabancılar gibi biz de bu usule intibak için hayli zahmet çektik.

Dünyanın sayılı güzel şehirlerinin hepsi su kenarlarında kurulmuştur. Stockholm sularının bolluğu, çeşitliği, renk değişikliği, binalarının bunlara uyan ahenkli inikâsları ile bu türlü şehirlerin arasında da seçkin bir hüviyet kazanmaktadır.

PARLAMENTO HAYATI

Seçim sandığı başında yarım saat — Parlamento'yu ziyaret —
Elektrikle verilen oylar — İsveç tarihinin özellikleri —

İsveç'te kaldığımız uzun müddet içerisinde bu memleketin yasama organı olan parlamentonun bünyesini esaslı bir tetkikten geçirmemiz gayet tabii idi. Üstelik o sırada yapılmakta olan seçimler bize parlamentoyu teşkil eden seçim mekanizmasının ne şekilde işlediğini yakından görme fırsatını kazandırdı.

İsveç parlamentosu «Riksdag» iki meclis esasına dayanmaktadır. İsveç anayasası son şeklini 1809 yılındaki tâdil ile almıştır. Hazırlayıcılar o zamanın bütün devlet adamları gibi Montesquieu'nün fikirleri ve kuvvetler ayrılığı prensibinin tesiri altında kalmışlardır. Kaleme aldıkları anayasa her şeyden evvel kiralın ve parlamentonun mutlakiyetçiliğini önlemek istemişlerdir. Böylece ortaya çıkan anayasanın bellibaşlı karakteri muvazene ve itidal olmuştur. Buna karşılık meselâ vatandaş hakkı ve düşünce hürriyeti 1809 anayasasına girmemiştir, fakat bunlar kendiliğinden anlaşılır prensipler yani müteamil kaideler halinde halkın vicdanında en eski günlerdenberi yer almış bulunmaktadır.

İsveç âyan meclisinin 150 üyesi il genel kurulları ve şehir meclisi üyelerinin teşkil ettikleri ikinci seçmenler vasıtasıyla seçilmektedir. Âyan meclisinin seçim süresi sekiz yıldır. İsveç siyasî hayatındaki istikrar ve selâbet sembolü olarak kurulmuş olan bu meclis peyderpey değişmekte, yani her son baharda mevcut üyenin sekizde biri yenilenmektedir. Buraya seçilebilmek için 35 yaşını doldurmuş olmak lâzımdır.

Avam kamarası gözü ile bakabileceğimiz 230 üyelik ikinci meclisinin çalışma süresi dört sene dir. Bu meclisin seçimine 21 yaşına basmış her İsveçli erkek kadın iştirak etmektedir. Saylav olabilmek için diğer şartlarla birlikte 25 yaşını doldurmuş olmak kâfidir. Harp gibi olaganüstü sebebler yüzünden uzatılmadığı takdirde bu meclis için her dört yılda bir eylülün üçüncü pazar gününü genel seçimler yapılacağı anayasanın hükümlerindedir.

Yukarıda da söylediğimiz gibi ağustos ayı içinde İsveç'e vardığımız zaman bu dört yıllık devrenin gelmiş bulunması dolayısıyla hararetli bir seçim mücadelesine şahit olduk. Ancak bu mücadele gazete sütunlarında cereyan ediyordu. İsveçliler aslında sâkin ve soğukkanlı insanlar oldukları için en büyük çatışmalar bile kalem düellosundan ileri gitmemektedir. Umumî hayatın geri kalan kısmında bu mücadelenin akisleri çok silik ve sönüktü. Seçimden önceki haftalarda sokakları süsleyen afişlerle gürültülü müzik çalan hoparlörlü otomobillerden başka bir faaliyet gözümüze

ilişmedi. Seçime rastlayan pazar günü kongre ve kurslarda muayyen bir işimiz yoktu. Bu fırsatlardan faydalanarak arkadaşım Dr. Dıblan ile birlikte seçimi takibe karar verdik.

Seçim sandığının başında yarım saat

Oturmakta olduğumuz Lidingö adasından banliyö ile şehre gidip rastgelen bir istasyonda indik. En yakın seçim sandığını ararken karşımızdaki parkın ortasından geçen patika üzerine birkaç kadın, erkeğin muayyen bir yere doğru yürüdüklerini gördük, peşlerine takıldık. Hayli sarp bir yamacı aştıktan sonra kırmızı tuğladan büyük bir bina ile karşılaştık. Tahmin ettiğimiz gibi seçim sandığı orta okul olan bu binaya yerleştirilmiş bulunuyordu. Her taraftan seçmenler acele acele buraya akın ediyorlardı. Okul kapısının önünde çeşitli geniş göğüs kordelâsı takmış erkek ve kadınlar her gelenin eline mensub oldukları partinin listesini sokuşturuyordu. Seçmenler de oylarını önceden belli etmemek için her temsilciden bu listeleri alıyorlardı.

İsveç'te beş büyük siyasî parti vardır: 1932 yılından beri iktidarı elinde tutan ve halen de çoğunluk partisini teşkil eden sosyal demokratlar, muhafazakârlar, çiftçiler, Halk Partisi diye anılan liberaller ve komünistler. Okul kapısının önünde liste dağıtma faaliyeti sırasında en çok dikkatimi çeken kocaman bir komünist yaftası taşıyan uzun

boylu güzel bir kadındı. Durmadan herkesin eline liste tutuşturan bu kadın İsveç'te en lüks sayılan yılan derisi iskarpin, gayet şık bir tayyör ve şapka giymişti. Omuzlarında ise birkaç vizon sarkıyordu. İnsan bu kıyafetle sefalet ve mahrumiyet doktrininin propagandasını nasıl yapar diye zihnimde bir istifham belirmişti. Sonradan soruşturup öğrendiğime göre meğer bu da bir komünist taktiği imiş. Bununla komünistler kendilerinin iktidara geçmesi halinde bütün İsveç kadınlarının bu kadar lüks bir hayat imkânına kavuşacaklarını anlatmak istiyorlarmış!

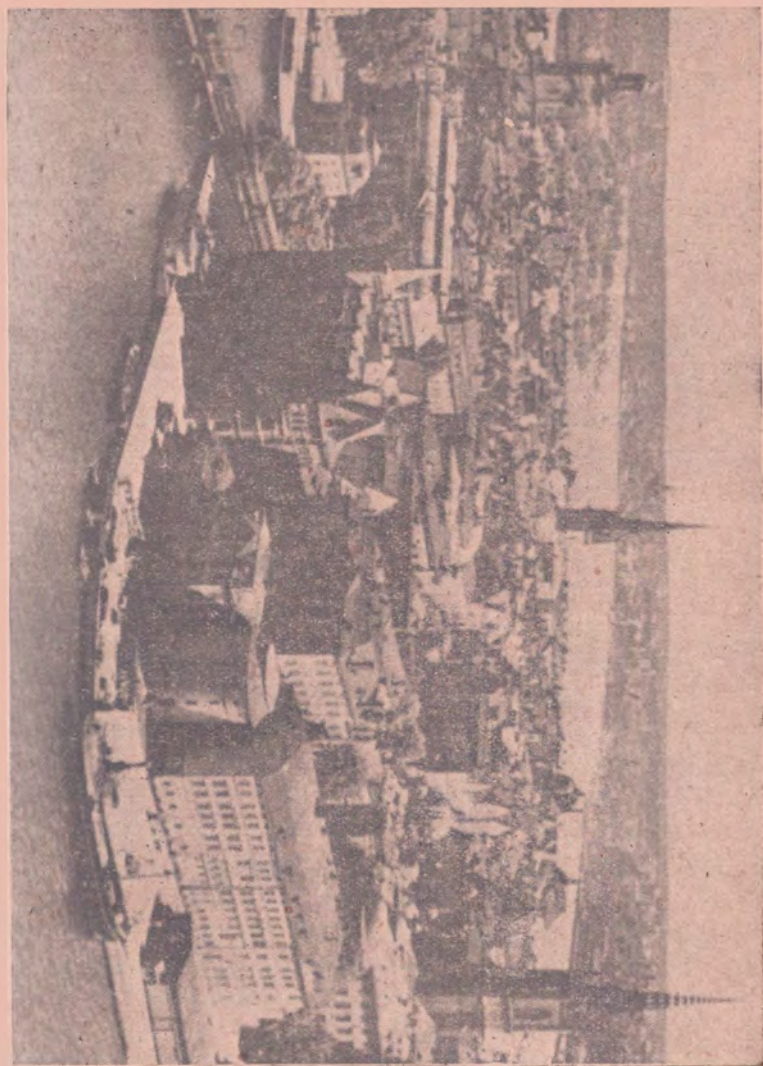
Kapıda duran polise yabancı olduğumuzu, dolayısıyla seçim ödevini yapmağa gelmediğimizi söyliyerek ziyaretçi kabul edilip edilmediğini sorduk, o da nezaketle: «Buyurun, burası herkese açıktır» diye bize yol gösterdi. En üst kata çıktık. Bir dershanenin önünde birkaç kişi sıra halinde bekleyiyordu, çok geçmeden kapı açıldı ve bir memur hepsini içeri aldı. Biz de ziyaretçi olarak girmek istediğimizi açıklayınca kabul edildik. İsveçte seçim kurullarına bütün aydın vatandaşlar yalnız o gün vazife görmek üzere seçilirler. Bizim gittiğimiz sandığın seçim kuruluna bir mühendis başkanlık ediyordu. Odanın her iki tarafında postanelerde kullanılan yazı yazmağa mahsus, altı boş, yüksek, bölmeli masalar duruyordu. Onar kişilik gruplar halinde kabul edilen seçmenler bir memurdan zarf alıyorlardı. Sonra bu bölmelerin arkasında ellerindeki listeden birini zarfa koyup kapatıyorlardı. Seçmenler bunu takiben adlarını

defterde yoklattırdıktan sonra oyu muhtevi zarfı başkana veriyorlardı, o da bu zarfları ağzı açık bir kâğıt sepetine atıyordu. Tasnifte kolaylık olsun diye her zarfın alt tarafında ucu dışarı sarkıtılan bir sicim konmuştu. Böylece zarfları saniyede açıp okumak ve oyları saymak kolaylaşıyordu.

Seçime sabah saat onda başlanmış, öğleyin bir buçuk saat ara verilmişti. Saat birbuçukta geldiğimiz vakit seçim yoklama defterinde hemen hemen boş bir yer kalmadığını gördük. İştirak nisbeti daha o vakit yüzde 80 i bulmuştu. İsveç'te koca ve karıdan biri diğeri adına oy verebilir. Bu takdirde karı kocadan birisi oy pusulasını bir zarfa koyar, üzerine bu seçimi hiçbir tazyik altında yapmadığını yazar ve bunu iki şahit ile teyit ettirir. Bu zarf seçim heyetine getirilir ve orada asıl resmî zarfa konulup kapatılır. İsveç'te nisbî usul câridir, yani saylav adayı değil liste kazanır ve saylavlıklar partilerin kazandıkları oy sayılarına göre taayyün eder. Bu son seçimlerde hükümet partisi olan sosyal demokratlar aşırı bir solculuğa karşı cephe alan bütün İsveçlilerin oy verdikleri Halk partisinin diğer partilerle yaptığı 109 saylavlık koalisyona karşı 112 saylavlıkla gene iktidarı muhafaza ettiler. Seçimin en göze çarpan özelliği genç, ihtiyar, topal, sakat herkesin bu vatanî vazifeyi son derece ciddîye alması idi.

Parlamentoyu ziyaret

Umumî seçimleri yakından takip ettikten sonra İsveç parlamento binasını ziyaret arzusu büsbütün kuvvetlendi. «Riksdag» binası şehrin göbeğinde olup bütün bir adayı teşkil etmektedir ve şehrin diğer kısımlarına zarif köprülerle bağlıdır. Parlametoyu ziyaret için hususîizne ihtiyaç vardı. Bunu temin ettik ve tespit edilen gün ve saatde yaygın cephesiyle mütesanit bir manzara arzeden parlamentonun ön kapısında hazır bulunduk. Hol-den içeri girince sağ ve sola doğru kıvrılan mermer merdiven ve sütunlu koridor göze çarpıyor. Meclis üyeleri burada misafirlerini kabul ediyorlar. Bu büyük taşığa açılan ayrı bir bakanlar koridoru daha تنها bir manzara arzeder. Bu koridorda kabineyi teşkil eden 12 bakanın herbirisine ait içiçe geçen üç salondan müteşekkil daireler sıralanmaktadır. Meclisin sol kanadını âyan meclisi, sağ kanadını avam kamarası işgal eder. Her ikisinin yuvarlak, kubbeli bir toplanma salonu vardır. İkişer kişilik kırmızı sıralar şua şeklinde konmuş, üyeler de siyasî partilere göre değil seçim bölgelerinin alfabetik sırasına göre oturtulmuştur. Başkanlık ortada bulunan bir masada yer almaktadır. Konuşmak isteyenler de bunun yanında bulunan ayrı bir kürsüye çıkıyorlar. Meclis salonunun üst katında kordiplomatik, basın ve halka mahsus localar vardır. İsveç parlamentosunun dikkate değer bir özelliği oyların mihanikî olarak verilmesi-

dir. Her meclis üyesinin önünde çekmeceli bir masa vardır. İçine evrak, kitap, ves. konulur. Kenarında biri kırmızı, diğeri yeşil renkte iki düğme vardır. Oy verme sırası gelince evet diyenler kırmızıya, hayır diyenler de yeşil düğmeye basarlar. Çekinsek kalmak isteyenler de iki düğmeye birden basarlar ki bu takdirde onların yeri karanlık kalır.

Oyların verilış tarzı aynı anda başkanlığa yakın olan duvarın üstündeki büyük tabloda görülür. Kanunî nisabın dolup dolmadığını anlamak için başkan düğmeye basar, netice birbuçuk dakika sonra küçük bir pencerede ışıklı sayılarla yazılır. Her oya müracaatta elektrikli sayaç faaliyete geçer, böylece herkesin nasıl oy verdiğini daima görmek mümkündür.

İki meclisin başkanı birdir, bunların portreleri müşterek galeride asılı durmaktadır. İsveç parlamentosunun bir özelliğİ her iki meclisin komisyonlarını eşit sayıda seçmesi ve bunların aynı günde aynı konular üzerinde karar vermesidir.

Bize çeşitli konferans veren yetkili şahsiyetler arasında onüç yıl âyan üyeliğinde ve sekiz yıl avam kamarasında bulunmuş olan İsveç'in ilk kadın sayılavı Kerstin Kesselgren bilhassa hepimizin takdirini kazanmıştı. Gerek bu kadının verdiği izahat, gerek şahsî müşahedemiz sayesinde İsveç parlamento hayatı hakkında esaslı bilgiler edindik.

İsveç'te parlamento her yılın 10 ocak günü sarayda kıralın nutku ile açılır. Kıralın parlamentoya ayak basması yasaktır. Parlamento açılır

açılmaz bütçe konuşması başlar. Toplanma süresinin ilk oniki günü içinde herkes istediği konuda önerge vermek ve konuşmakta serbesttir. Bundan sonra umumî bütçe tenkidinde fikir beyan etmek imkânı vardır. Ancak hükümet yeni bir kanun teklif ettiği vakit yeni önergeler verilebilir. İsveç parlamentosunda gündem usulü yoktur, üyeler soru önergesi verebilirler, fakat bakanlar bunu mutlaka cevablandırmak zorunda değildir. Komisyon çalışmalarının bir özelliği şudur: herhangi bir komisyon muayyen bir mevzuda bir kanun tasarısı hazırladıktan sonra bu proje memleketin dört bir tarafındaki mahallî otorite ve derneklere gönderilir. Bunlar projeyi tetkik eder, fikirlerini bildirirler ve hükümet ancak bu nihaî sondajdan sonra kanunu meclise sevkeder. Bakanların komisyon oturumlarına gelmesi yasaktır. İsveç'te referandum usulü anayasaca kabul edilmiştir. Fakat bugüne kadar yalnız bir defa o da 1922 de alkollü içkilerin satışı dolayısıyla kullanılmıştır.

Bakan veya kabine bir kanun veya özel soru sebebiyle düşer, fakat fiiliyatda kabine daha ziyade seçimlerden sonra değişmektedir. Soru ve gensoru müessesesinin yerleşmemiş olması geniş bir zaman çerçevesi içinde gerek parlamento için daha istikrarlı bir çalışma imkânını veriyor. Sosyal demokratların gizli zaferinden önce şimdiki azınlık partileri ancak koalisyon halinde hükümet teşkil edebiliyorlardı. Fakat böyle bir hükümet istikrardan ve belli bir parti programını tatbik imkânından mahrumdur. Aşağı yukarı onbeş yıl-

dan beri İsveç parlamentosunda hâkim olan tek parti çoğunluğu hükûmeti kuvvetlendirmiş ve onu daha faal bir hale getirmiştir.

Çok ilgili konferanslarından faydalandığımız âyan üyelerinden ve aynı zamanda Stockholm üniversitesinde anayasa kürsüsünü işgal eden Prof. Nils Herlitz İsveç parlamentosunu İngiliz parlamentosundan sonra dünyanın en eski teşrii meclisi olarak vasıflandırdı. Gerçekten de İsveç parlamentosu 1935 de 500 cü yıldönümünü kutladı. İngiltere'nin aksine olarak teferruata kadar giden devlet işlerinde karar vermek hakkı esas itibarıyla kırala aittir. Fakat bugün kıral fiilen bu hakları kullanmamaktadır. Profesöre göre en nazik mesele âyan meclisi ile avam kamarası arasındaki münasebetlerdir, çünkü parlamentonun bir mesele hakkında karar verebilmesi için iki meclisin mutabık kalması lâzımdır.

Bu ise her zaman kolay istihsal edilir bir netice değildir. Âyan meclisi daha yavaş değiştiği için siyasî çehresini uzun müddet muhafaza edebilmektedir. Buna karşılık dört senede bir değişen avam kamarasında âyandaki siyasî constelation'a aykırı bir çoğunluğun vücut bulması her zaman mümkündür. Bu takdirde iki meclisi muayyen meseleler üzerinde uzlaştırmak güç hattâ imkânsız bir duruma girecektir. Bu hal esasen iki meclis usulünün bütün hukuk literatüründe esaslı şekilde tetkik ve münakaşa edilen mahzurlarından biridir.

Bundan başka Prof. Herlitz sualımiz üzerine

meclisin fesih tarzını da anlattı. İsveç'in eski temeller üzerinde dayanan bir modern demokrasi olmak dolayısıyla bu hakkın münhasıran kıralda olduğunu, ne âyan ne de avam kamarasının kendi kendini fesih yetkisi olmadığını belirtti. Millet tarafından seçilen bir meclisin kıral tarafından fesh edilmesini demokratik prensip ve geleneklerine uygun olmayacağı hakkındaki mülâhazalarımıza değerli profesörün de iştirak ettiğini ilâve etmek isterim.

Meslekî öğretim hakkında bize gayet canlı bir konuşma yapan bayan İngrid Oswald da mebusluğun diğer bir özelliğini hatırlattı. İsveç Eğitim Bakanlığında meslekî öğretim umum müdürü bulunan bu enerjik kadın aynı zamanda âyan meclisi üyelerindedir. Bu iki mesleğin telifi biraz güç olmaz mı sorusuna karşılık: «Evet, bazan âmirim olan Eğitim Bakanının görüşüne aykırı fikirler savunduğum zaman durumum pek kolay değildir. Fakat bu hal siyasî geleneğimize aykırı düşmediğinden hiç te üzülmiyorum. Biz mebusluğa bir meslek gözü ile bakmıyoruz, ben de bu geçici mevkii yüzünden asıl çalışma sahamı kaybetmek istemiyorum» cevabını verdi.

İsveç'te parlamento ancak beş ay toplanmaktadır, yalnız bu süre içinde Stockholm'da oturan üyelerine 750 krön, taşradan gelenlere 1000 kron aylık temsil ödeneği verilmektedir. Aylık asgarî kazanç haddi 500 kron olan bir memleketde bunun bir sayılmanın geçimini temine yetişmeyeceği meydandadır. Esasen adından da anlaşılacağı üzere

bu aylık değil yalnız toplantı zamanlarına has bir temsil tahsisatıdır. Bununla beraber parlamento faaliyetinin ikinci plânda kalması câiz değildir, bütün üyeler vakitlerini tamamen hayatî sayılan memleket işlerine hasretmek suretile sayılabılgı bir meslek gibi benimsemelidirler diyenler gün geçtikçe çoğalmaktadır. Eğer parlamento bundan sonra bu cereyana uyarak oturum müddetini uzatırsa sayılav ödeneklerinin buna göre yeniden gözden geçirilmesi tabiidir.

İsveç'teki demokrasinin asıl kuvveti halkın henüz çok erken devirlerde uyanan ve gelişen siyasi şuurundadır. Coğrafi şartlar bu milletin gelişimine çok müessir olmuştur. Sühunetin aslâ 30—35 dereceyi aşmayan bu memlekette keskin teadlar yoktur, sıcak ile soğuk arasında büyük farklar sezilmiyor. Bu hal insanlara derin bir sükûnet vermiş, zihniyetlerini serbest ve açık bir tenkit havasına alıştırmıştır. Buna karşılık yeni icad, düşünceler bu toprağın mahsulü değildir. Bunlar ancak kızgın güneşin hâkim olduğu yerlerde çıkar, bu sebeble İsveç'te takdirle seyrettiğiniz birçok yenilikler hep dışardan gelmiştir. Öteyanda denizden doğru esen serin rüzgârlar insanı aslâ bir uyuşuklukta bırakmaz, aksine herkesi bir faaliyete sevkeder. Böylece İsveçliler kendilerine karşı cömert davranmamış olan tabiatdan herşeyi çetin bir mücadele ile almağı öğrenmişlerdir.

İsveç tarihi işte bu şartlara dayanır. Bunlara bütün yüksek medeniyet ülkelerden uzak bulun-

manın yarattığı durumu ilâve edersek İsveç'teki tarihî inkişafının anahatlarını çizmiş oluruz. Bu memleket büyük ihtilâllerin koptuğu, zıd fikirlerin çarpıştığı yerlerden uzak düştüğü için medeniyet, siyaset ve fikir alanındaki gelişime sert çatışmalar değil yavaş, daima ilerliyen bir devamlılık hâkimdir. İsveç'te hiçbir zaman kan gövdeyi götürmemiş, yeni fikirler yavaş yavaş cemiyete girmişler ve zamanla tatbik sahası bulmuşlardır. Halkın sağ duyusu ve demokratik terbiyesi o kadar erkenden başlamıştır ki İsveç'te hiç bir zaman derebeylik rejimi, kök salmamıştır. Bunun en bariz misalini şöyle anlatırlar: hıristiyanlığın yeni yayıldığı sıralarda bir misyoner gelip kıraldan vaiz verme müsaadesini istemişti. Kıral şu cevabta bulunmuş: «Ting, yani halk meclisini toplamadan size bu hususta bir vaadde bulunmam, çünkü ben onların arzularile bağılıyım»! Görülüyor ki halkın hükûmet işlerinde iştiraki eski bir tarihi maziye sahiptir. Bugün İsveç'te mahallî idareler çok inkişaf etmişse, memleket demokrasi alanında ileri bir durum işgal ediyorsa, İsveç halkı bunu her şeyden önce asırlar boyunca aldığı kararların mesuliyetini duymakla kazanmıştır.

İsveç tarihi kuşbakışı ile başlık taşımayan bir havadis filmi andırır. İçinde göze çarpan bir sima aramayınız, bulamazsınız. Buna karşılık üç beş asırlık kanunlar, müesseseler veya örflerden bahsedilirken sık sık «Hâlâ câridir», «Hâlâ yaşamaktadır», «Hâlâ devam etmektedir» gibi tâbir-

lere rastlanılır. Bu küçük kelimenin mânası aynı memleketin, aynı ırkın, aynı kanunlar altında faysız bir şekilde inkişaf etmesidir.

ÇOCUKLAR NASIL YARDIM GÖRÜR?

Günde 500 çocuk tedavi eden bir diş kliniği — Okul yaşına girenlerin sıhhi kontrolü nasıl yapılır? — Çocuk koruma kurullarının çalışmaları

Geniş bir sosyal programı yürütmek imkânına sahip her memleket çocuk bakımı ve koruma konusunu ön plânda tutmak zorundadır. 150 yıldır harbe girmemiş olan İsveç bu konuda daha geniş imkânlara sahiptir. Bu sebeple bir çeyrek asırdan beri gelecek neslin gülbüz ve sıhhatli yetişmesi için pek çok gayret sarfettiğine ve bunlardan başarılı neticeler sağladığına şaşmamalıdır. İsveç'in bu mühim dâvaya dört elle sarılmasının bir diğer sebebi 1930 yıllarında bu memleketteki doğum nisbetinin son derece düşük bir manzara arz etmesidir. O sıralarda kuvvetli bir propaganda her İsveçliye sahip olduğu yüksek hayat standardını muhafaza için nüfusun artmaması lâzımgeldiğini, dolayısıyla çok çocuk yetiştirmenin mahzurlu olduğunu telkin ediyordu. Bu propagandanın fiilî neticesi olarak bugün İsveç'te çalışacak yaşta gençler hissedilir derecede azdır. Hükümet vaktiyle

yapılan bu yalnız telkinin son izlerini de söküp atabilmek için bir yandan yeni evlilere para ikramiyeleri dağıtmakta, öte yandan doğan ve doğacak olan çocuklara büyük ihtimam sarfetmektedir. Hükûmet siyasetinde çok önemli ve geniş bir yer tutan bu sosyal koruma tedbirlerinin başında çocuklar için kollektif yardımlaşma usulü gelir. Anne ve bebeklere gösterilen tıbbî ihtimam ve bakım sayesinde annelerin sağlığı korunmakta ve kuvvetlendirilmekte, çocukların yaşama şansı da artırılmaktadır. Bu sayede İsveç'te bugün doğan bin çocuktan ancak 26.3 ölmektedir, aynı nispet Amerika'da 38 dir. Doğan çocukların yüzde 82 si gerek taşrada gerek büyük şehirlerde kurulmuş olan çocuk sağlık kontrol istasyonlarında kayıtlıdır. Bilhassa ilk aylarda yeni doğan yavrular çok büyük ihtimama muhtaç olduklarından bu istasyonlara mensup hemşireler kendi bölgelerindeki evleri teker teker gezmekte, bebeklerin bakım ve yiyeceğini bizzat teftiş etmektedirler. Bu faaliyetlerin neticelerini canlı bir şekilde kavramak için yalnız sıhhatli çocukların kabul edildikleri sağlık kontrol istasyonunu beraberce gözden geçirelim. Bunların hepsi aynı modele uygun olarak yapılmıştır. Herbirinin üç geniş odası vardır. Bu odalardan birincisinde ince tahta perdelerle ayrılmış bölümlerde anneler ufacık, gerilmiş bezden yapma masalar üzerinde çocuklarını soyup giydirmiyorlar. İkincisinde hemşire çocukların fişini kontrol etmekte, sıkletlerini ölçmektedir, üçüncü odada ise nöbetçi doktor çocuğun aylık kontrolünü

ve gereken profilaktik tedavi ve aşıları yapmakta, lüzumlu vitaminleri vermektedir. Muayenele-
rin esaslı şekilde yapılmasını sağlama maksadiyle
bu evlere günde yirmi çocuktan fazlası kabul edil-
mez. Bu sağlık kontrol istasyonları şehirlerde be-
lediyeler, taşrada ise devlet tarafından idare edil-
mektedir.

İsveç'te bunlardan pek çoğunu gezdik. Hepsin-
de en çok dikkatimizi çeken nokta bekleme oda-
sında yerlerde emekliyen ve kucaklarda neşeli
sesler çıkartan bir sürü anadan doğma çıplak be-
beklerin durumu olmuştur. İsveçli anneler çocuk-
larının büyüdükları zaman birer nânemolla yetiş-
memeleri için onları henüz üç dört aylık iken sa-
atlarca çıplak bekletirler. Tevekkeli değil biz da-
ha o mevsimde soğuktan titreşirken ev sahipleri-
miz basma elbise ile dolaşırlardı. Bir diğer kolay-
lık da İsveçli kadınların kâğıttan çocuk bezi kul-
lanmalarıdır. Bunlar kirlenir kirlenmez atılır ve
son derece ucuzdur.

Çocuk sağlık kontrol istasyonlarının ilgileri
çocukların okul çağına kadar devam eder. Çocuk
ve ailelere yapılan maddî ve malî yardım usulleri
de son on yılı içinde son derece gelişmiştir. Bu yar-
dımların en önemlisi 16 yaşına kadar her çocuk
için yılda bir devletçe verilen 210 liradır. Bu pa-
ra bir nevi çocuk zammıdır, yalnız bu kocaya de-
ğil kadına verilmektedir. Çünkü çocuğuna gece
gündüz bakan odur. Anne bu parayı istediği gibi
sarfetmekte serbesttir.

Okul yaşına giren çocukların sıhhi kontrolü

okul doktoru tarafından yapılmaktadır. Kalabalık şehirlerde özel bir hemşire daha hassas çocukları evde yoklamakta, onların gelişimiyle sıkı sıkıya ilgilenmektedir. İlkokula giden her çocuğa annesinin babasının içtimaî durumuna bakılmadan öğleyin parasız bir öğün yemek verilmektedir. Kitapları da ücretsizdir. İsveç'te hizmetçi mefhumu çoktan tarihe karıştığından belediyeler ev kadınlarının ağır yükünü hesaba katarak onlara kolaylık olmak üzere şehrin umumî parklarına birer çocuk bakıcı yerleştirmişlerdir. Bu çocuk bakıcılar, anneler meşgul oldukları sırada oynamağa gelen çocuklara nezaret ediyorlar, onlara yeni oyunlar öğretiyorlar. Bunların maaşını belediye verir. Ayrıca öğleden sonra okul çocuklarına mahsus dershaneler vardır. Çocuklar burada anneleri işten dönünceye kadar ders çalışırlar. Parkların hepsinde çocuklara mahsus büyük havuzlar ve oyun yerleri vardır. Yaz olunca okul çocuklarının yüzde doksani parasız olarak güneşli sayfiye yerlerine gönderilmektedir. Devlet gerek bu çocukların gerekse onlara refakat eden anne veya akrabanın masrafını ödemektedir.

Bundan başka İsveç mahallî otoriteleri tarafından son yıllarda istihdam edilen «ev yardımcıları»nın çok çocuklu ailelere büyük faydaları dokunmaktadır. Maaşı belediye veya devlet tarafından ödenen bu tip yardımcıları hastalık, lohusa, ölüm gibi âcil hallerde evhanımının yerini alıp o evin işini birkaç gün için yürütmektedirler.

Günde 500 çocuk tedavi eden bir çocuk diş kliniği

İsveç'te çocukların diş bakımına çok önem verilmektedir. Üç ilâ onbeş yaşındaki çocukları parasız tedavi eden bu diş enstitülerinin en mükemmelisi hiç şüphesiz ki Stockholm'daki Eastman kliniğidir. Bu klinik bildiğiniz fotoğraf filmini icad eden Amerikalı Mr. George Eastman'ın bağışı ile vücutte gelmiştir. Müteveffa Mr. Eastman New-York'taki Kodak fabrikasının müdürlerindendi.

Yalnız usta bir endüstri şefi olmakla yetinmeyen Eastman aynı zamanda büyük bir hayırseverdi. Çocukların diş tedavisine büyük bir ilgi gösteren milyoner, önce kendi şehri Rochester'de bir klinik yaptırmıştır. Daha sonra Londra, Roma, Brüksel, Stockholm ve Paris şehirlerine birer milyon dolar bağışlayarak oralarda da birer çocuk diş kliniğinin kurulmasını vasiyet etmişti.

Bu suretle meydana gelen klinik Stocholm'un merkezî bir yerinde bulunmaktadır. Klinik idareli bir inşaat planı sayesinde 2,7 milyon İsveç kronuna mal olmuş, artan 1.3 milyon kronun getirdiği faiz de fakir çocukların ihtiyaçlarına sarfedilmektedir. İki ilâ yedi yaş arasındaki çocukların dişlerini tedavi eden bu klinikte 20.000 kayıtlı küçük hasta vardır. Burada günde beşyüz çocuk tedavi edilmektedir. Çocuklar için yılda bir lira gibi gayet cüzî bir ücret ödenmektedir. Kliniğin cümle kapısından girilince insanın karşısına çıkan büyük bekleme salonu âdeta bir ço-

cuk cennetidir. Bütün duvarlara Robinson Crusoe'nin maceraları, Pamuk prenses ve yedi cüceler gibi meşhur masalların büyük renkli freskleri yapılmıştır. Orta yerde parlak, yağlı boya oyuncaklar duruyor. Bir küçük erkek kocaman bir file binmiş kuruluyor, bir diğeri büyük bir köpeği çekiyor, başkaları bir otomobil etrafına toplanmışlar. Bir köşede duran ve içi altın balıklarla dolu olan bir akvaryum bir sürü çocuğu cezbediyor. Solda müracaat yerinin başında oturan hemşire önündeki fiş tabelâsını hiç gözden kaçırmıyor. Sayılardan birinin ışığı yandı mı hemen sırası gelen çocuğa haber veriyor. Mini mini hasta da güzel oyuncuğunu terketmek zorunda olduğundan suratını ekşiterek başka bir hemşire ile dış doğru şubesine giriyorlar. Oraya annelerin girmesi yasaktır. Çocuklar küçük bir koridoru geçerek dış doğru şubesine giriyorlar. Burası muazzam bir salondur. İçinde 45 ufacık açık mavi dışçı sandalyesi, dolabı ve aleti vardır. Herbirinin üstünde bir sayı yazılıdır. Hepsinin başında bir doktor bir de hemşire bulunmaktadır. Salonda büyüklerin bile canını acıtan diş oyma ve kesme âletlerinin (tur) vızıldayan sesinden başka gürültü yoktur. Küçük hastaların hepsi ağızları açık, gık demeden doktorun el hareketlerini takib ediyorlar. Bizi gezdirmek lûtfunda bulunan nazik müdür, çocukların bu alışkanlığının sebeplerini izah ediyor. Meğer kliniğin gayet sıkı kaideleri varmış. Ağlayan bir çocuk hemen umumî salondan çıkartılır ve bitişikte tek kişilik bir odaya konur. Orada kendisine

yalancıkdan bir tedavi yapılır ve evine gönderilirmiş. Ertesi sefer canım acımıyacak diye çok defa artık sesini çıkartmazmış. Şayet gene huy-suzluk ederse tekrar aynı usul takib edilirmiş. Bir üçüncü defa gene ağlıyan çocuk bir anomali olduğu kanaatiyle çocuk mütehassısına havale edilirmiş. İsveçliler çocuklarına nefse hâkim olmağı işte bu yollarla öğretiyorlar.

İsveç'te bütün çocuk problemleriyle meşgul olan makam çocuk koruma kurulları diyebileceğimiz mahallî teşkilâttır. Yukarıda sıraladığımız malî yardım, parasız seyahat ve tatil gibi kolektif yardımlaşma tedbirleri bu kurullar tarafından alınmaktadır.

Üyeleri kısmen halk, kısmen belediye meclisleri tarafından seçilen bu çocuk koruma teşkilâtında behemehal bir doktor, bir hukukçu, bir kilise temsilcisi ve bir kadın üye yer almaktadır. Buraya seçilen doktor ve hukukçu gibi meslek sahibi üyelerin de fiiliyatda kadınlar arasından ayrılmasına ayrıca dikkat edilmektedir. Bu yüzden çocuk koruma kurullarının hemen hemen kadınlar tarafından idare edilmekte olduğu kesin olarak söylenebilir. Geniş yetki ile çalışan bu kurullar normal çocuklar için yapılan sosyal yardım işlerinden gayri çeşitli sebeplerle himayeye muhtaç yavrularla meşgul olurlar. Bunlar arasında hastalık veya evsizlik gibi sebepler yüzünden bakımsız kalan veya anne ve babalarca fena muamelelere maruz bırakılan yahut gençlik çağına kadar herhangi bir suç işlemiş bulunan yahut da

evlilik dışı doğmuş olan çocuklar bulunduğu gibi kimsesizler de yer almaktadır. Bu yüzden İsveç'te meselâ bir çocuğun annesi ağır şekilde hastalanır veya ölürse, evde başka kimse yoksa, babası işi dolayısıyla ilgilenemez bir durumda ise telâş ve kaygıya kapılmadan bir çocuk koruma kuruluna müracaat kâfidir. Çocuk hemen evinden alınarak en yakın müşahede istasyonuna gönderilir. Bu müşahede istasyonuna emzikli bebeklerden 16 yaşına kadar her çocuk kabul edilmektedir. Okul çağında olanlar en yakın okula devam etmekte, ötekiler öğretici oyunlarla meşgul edilmektedir. Müessesenin başında bulunan ruh doktoru gelen çocukların hepsini doğrudan doğruya veya dolayısıyla sıkı bir tetkik ve süzgeçten geçirir. Annesi babası tarafından kötü muamele gören dolayısıyla sosyal himayeye muhtaç çocuklar — ruhî muvazeneleri bozulmuştur düşüncesiyle — daha etraflı bir muayeneye tâbi olurlar, ailevî ve sosyal durumları dosyalara geçirilir. Bunlar fikren geri kalmış veya aptalsa anne ve babasının muvafakatı ile özel müesseselere yerleştirilir. Aile hayatları sekteye uğramış olmaktan gayri bir sebebe müşahede istasyonuna gelen normal çocukların hepsi en çok altı haftalık bir tetkikten sonra bir ailenin yanına yerleştirilirler. Eskiden bu tip çocuklar yatılı okullara konulurdu, fakat İsveçliler ferdiyetçiliğe çok önem verdikleri için bu okulları kaldırmışlardır. 1924 yılında kabul edilen Çocuk koruma kanununun son tâdiline göre özel bir sebep olmadıkça normal bir yetiştirme tarzın-

dan mahrum her çocuğun geçici veya devamlı olarak başka bir ailenin yanına verilmesi lâzımdır. Çocuk koruma kurulları bu aileyi uzun araştırmalar neticesinde seçmekte, çocuğu orada bulunduğu müddetçe daima kontrol etmekte ve aileye buna karşılık 75 kron gibi muayyen bir aylık ödemektedir. İsveçliler bu usul ile çocuğun sıcak bir yuvaya kavuştuğuna ve anne baba şefkatin-den mahrum kalmadığına inanmaktadırlar.

Bir müşahede istasyonunda

Biz bu müşahede istasyonlarından en büyüğü sayılan Stockholm'daki Nybodahemmet'i gördük, 230 yataklı olan bu müesseseye yılda ortalama olarak bin çocuk girip çıkmaktadır. Bu çocuklar erkek, kız, normal, anormal, güç veya kolay yetiştirilir vasıflarına göre otuzar kişilik şirin binalarda barındırılmaktadır. Kundaklı bebekler dairelerinin her odasında bir mikrofon vardır. Bu âlet sayesinde bütün kata bakan tek hemşire hangi çocuğun ağladığını hemen duymaktadır. Daha büyük yaştakilerin yatak odalarının kapısını Bambi gibi masal kahramanı şirin geyik resimleri süsler. Bunlara her gece bir hemşire gelip hikâyeler anlatır. Çocukların hiçbiri üniforma giymiyor, hepsi rengârenk basmalarla dolaşıyorlar. On ile on dört yaşındaki erkek çocukların icabında azgınlıklarını gidermek üzere kırıp dökmeye mahsus eşya ile

dolu bir bodrum katı vardır. Burada istedikleri gibi boğuşmakta, önlerine gelen eşyayı kırmakta serbesttir'ler.. Buraları gördükten sonra yemekhanedeki bibloların bir çocuk mahşeri ortasında yıllar boyunca sapsağlam kaldıklarının gerçek sırrını kavramak mümkün oluyor.

Nybodahemmet'de insanın en çok rikkatine dokunan anormal çocukların halidir. Tabiatın gadri-ne uğramış sakat, alil çocukların hepsi bir dairede toplanmıştır. Bunlar arasında siyasî huzursuzluğun kurbanı olan onbir yaşında güzel bir erkek çocuk en çok dikkat ve hassasiyetimizi çekmişti. Bundan üç sene evvel konuşmaktan tamamen kesilmiş bu biçare yavrucağ ona bakan doktorun anlattığına göre Polonya'da doğmuş. Almanlar geldiği zaman annesi babası gözü önünde katledilmiş, kendisi de diğer hemşerileriyle birlikte Sibiryaya sürülmüştü. Sonradan bir mucize sayesinde kurtulmağa muvaffak olmuştur. Fakat bütün bu korkunç olaylar çocuğun aklî muvazenesini bozmuş. Odasına girdiğimiz vakit birdenbire gözleri yuvalarından fırlamış bir hal aldı ve irkile irkile köşeye çekildi, yüzü kıpkırmızı kesildi ve zangır zangır titremeğe başladı. Zavallı, belki bizi bir Gestapo veya Gepeu tethişçisi olarak görüyordu!... Doktorun ifadesine göre onu tedavi eden biricik şey müziktir. Müzik parçaları dinlerken sakinleşiyor ve normalleşiyormuş.

Çocuk koruma kurullarının yakından ilgilendiği bir diğer konu genç suçlulardır. Diğer memleketlerde bunlar hakkında alınacak tedbirler ve

Stokholm şəhridən bir görünüş

bilhassa verilecek cezalar çocuk mahkemelerine bırakıldığı halde İsveç'te çocuk koruma kurulları bu işte de yetkilidirler. Hattâ miskin veya cinsî dalâlete sapsmış gençler hakkında müdahale hakkı yirmibir yaşına kadar uzatılmıştır. Bu gençlere mihanikî bir ceza usulü tatbik etmemek için kendilerine bir soruşturma memuru verilir. Bu memur suçlunun hayatını en ufak teferruatına kadar meydana çıkartır, hâkime hükmünü isabetle vermesi hususunda yardım eder. Genç suçluların çoğu sözle salıverilir. Bunların âvare bir hayat sürmemeleri için çocuk koruma kurulları gene tedbir alırlar.

Bu mühim müessesenin ilgilendiği bir grup da evlilik dışı doğan çocuklardır. Yakından tanımak fırsatını bulduğum meşhur kadın avukatlarından Valborg Lundgren hususî bir görüşmede bana şunları söylemişti: İsveçliler âzamî derecede umumî nizam ve kanunlara riayet eden insanlardır. Fakat içki bahsine gelince dayanamıyorlar, ne yasağa aldırıyorlar ne de karaborsadan alış veriş etmekten çekiniyorlar. Bu sebeple dünyada alkolizmin en çok yayıldığı memleketlerden biri İsveç'tir. Gene aynı sebepten dolayı en çok evlilik dışı doğan çocuklar İsveç'te dünyaya gelmektedir. Bu mesele okadar önemli bir mahiyet arz etmektedir ki daha 1918 de bu konuda özel bir kanun çıkarılmıştır.

Bu kanuna göre çocuğun alacağı nafaka büyük teminata bağlanmıştır. Çocuğun hakikî velisi anesi kalmakla beraber kendisine bir vasi tâyin

edilmektedir. İsveçlilerin «Barnavordsman» dedikleri bu vasi gene çocuk koruma kurulları tarafından tâyin edilmektedir. Bu vasi çocuğun yetişme ve tahsiliyle yakından ilgilenmek zorundadır. Bundan başka yalnız anne ve çocuklar için özel pansiyon veya kollektif apartımanlar yapılmıştır. Anneler işe giderken çocuklarını orada bırakıp baktırabiliyorlar. Bütün bu tedbirler vakıa bir zarureti karşılamak için alınmaktadır, fakat neticede gayet nâhoş tesirler yarattıkları da dikkatli gözlerden kaçmamaktadır. Sosyal yardım teşkilâtınca her türlü himaye ve muavenete kavuşacaklarından kesin şekilde emin bulunan âdeta çocuk yaştaki genç kızlar türlü maceralara atılmaktan çekinmiyorlar. Bunun tabii neticesi olarak iffet konusunda mübalâğasızlık gün geçtikçe genişliyor. Ferdî mesuliyet duygusu zayıflıyor. Böylece aile samimiyet ve mahremiyetinin temeli olan namus ve ahlâk telâkkisi sarsıntıya uğruyor. Görülüyor ki aşırı sosyal tedbirler ve yersiz himayeler cemiyete faydalı olacağı yerde onu en kıymetli desteklerinden mahrum etme istidadını taşıyor.

SOSYAL SİGORTA

İhtiyarlara nasıl bakıyorlar? — Yeraltında bin yataklı hastane — Kaza ve işsizlik sigortaları nasıl işliyor?

İsveç parlamentosunun son yıllardaki teşriî faaliyeti baştan aşağı sosyal sigorta kanunlarına taallûk etmektedir. Dünyanın en yüksek hayat standartlarından birine sahip olan İsveç milletini ileri bir içtimai adalete kavuşturmak hususundaki gayretler bundan önceki meclise «reformcu Riksdag» adının verilmesine sebep olmuştu. 1944 te diğer partilere nazaran tek başlarına mutlak çoğunluğa kavuşan sosyal demokratlar seçim arifesinde seçmenlere verdikleri sözü hemen yerine getirmek maksadiyle devletin malî takatini hesaba katmaksızın İngiltere'de olduğu gibi mecburî hastalık sigorta kanununu da vücade getirmişlerdir. Halbuki kanun gerek personel gerek para darlığı yüzünden ancak 1950 de yürürlüğe girebilecektir. Bunun neticesi olarak İsveç halk oyu son yıllar boyunca dış politika olayları ve dünya ahvalinden ziyade üst üste çıkan sosyal kanunlarla ilgilendirilmiştir.

İhtiyarlık sigortası

Çeşitli çocuk koruma kanunlarından sonra en büyük önem taşıyan sosyal kodifikasyon ihtiyarlık sigortasıdır. İlk defa 1914 yılında kabul edilen ve 1930 a kadar âtil bir halde kalan bu sigortanın sağladığı para ile o zaman geçinmenin imkânı yoktu. Daha sonra sosyal demokratlar tarafından benimsenen bu kanun 1936 dan beri programlarının başında yer almaktadır. Böylece millî bir dâva haline getirilen ihtiyarlık sigortası 1948 de yürürlüğe giren son şekli ile her İsveçliye hayatının son baharını emin ve kimseye muhtaç olmadan geçirmek imkânını sağlıyor. Kanun nihaî şeklini almazdan önce hararetli tartışmalara sebep olmuştu. Münakaşa ihtiyarlık sigortasının şahsî ihtiyaçlarla nasıl ayarlanması gerektiği noktasında toplanmıştı. Sosyalist olmayan bütün partiler emeklilik maaşının herkese eşit ölçüde verilmesinde ısrar ediyorlardı. Solcu partiler ise şahsın malî durumuna göre geniş bir derecelemeyi derpiş ediyorlardı. Yeni kanun bu iki görüş arasında yapılan tâvizi temsil ediyor. Böylece 67 yaşına giren her İsveçli başka yerden bir iradı, emekli maaşı veya işi olsun olmasın ihtiyarlık sigortasına hak kazanmaktadır. Diğer gelir kaynaklarına bakılmadan ödenen ihtiyarlık sigortasının tutarı dul veya bekâr bir insan için yılda 800 lira, karı kocanın ikisi de 67 yaşına bastığı takdirde 1300 Türk lirasıdır. Bu para ile taşrada pek âlâ geçinmek mümkündür, fakat hayat pahalılığı yüksek olan şehirlerde bu bedel kâfi

gelmemektedir. Bu takdirde sigorta sahibine kısmen devlet ve kısmen belediye tarafından temin edilen bir mesken zammı da verilmektedir. Bu zam şehrin hattâ mahallenin bulunduğu mevkie göre değişmekte ve yıllık azamî miktarı bir bekâr veya dul için 480, karıkoca için 740 Türk lirasını bulmaktadır.

Umumî ihtiyarlık sigortası sisteminin masraflarını karşılamak üzere 18 ilâ 66 yaş arasında bulunan her İsveçli vatandaş başka bir makamdan yardım görmediği takdirde senelik gelirinün büyüklüğüne göre yılda 6 krandan aşağı ve yüz krandan yukarı olmamak üzere bir prim ödemektedir. Fakat bu primler pek tabii olarak bütün masrafı karşılamaya yetmez, bu sebeple geri kalan kısım vergilerin yardımı ile kapatılmaktadır. İsveç devletinin ihtiyarlık sigortası için 1948 de sarfetmesi melhuz olan para net olarak 600 milyon lira tahmin edilmiştir. Kanunda karıkocadan birisinin ancak 60 yaşını doldurmuş bulunması, kör veya sakat olması hallerinde ne zamandan itibaren ihtiyarlık şigortasına hak kazanacakları en ince teferuatına kadar düşünülmüştür.

Bir ihtiyarlar evinde

İsveçlilere göre medeniyetin en bâriz vasıflarından biri ihtiyar vatandaşlara bakılma tarzıdır. Hemen bütün batı Avrupa memleketlerinde anne bachelar yetişkin çocukları ile birlikte oturmazlar.

Onlara göre evlâd ekmeği yemek çok acıdır. Bu sebeble ihtiyarlığında geçinecek kadar para biriktirmeyenlerin çoğu bu kanunun yürürlüğe girmesine deyin düşkünler evine sığınma yolunu tercih ederlerdi. Bugün böyle bir tercih sebebi kalmamıştır. Verilen ihtiyarlık sigortasından başka geliri olmayan, tek başına kalmış kadın ve erkekler için ayrıca gayet güzel, konforlu yurtlar yapılmıştır. İhtiyar kimseler eşyalarına çok düşkün olduklarından bu gibi evlerde kendilerine verilen odaları istedikleri gibi döşemekte serbesttirler. Yaşamaları da hiçbir tahdide tâbi değildir. İstedikleri gibi girip çıkmakta, misafir kabul etmekte, ağırlamakta tamamen hürdürler. Kanser, kalb veya patolojik hastalıklara müptelâ yaşlı kimseler için özel yurtlar vardır. Buralarda her türlü tıbbî tedavi için masaj yerleri, elektrokardiyograflar bulunmaktadır.

Güney turumuz sırasında Göteburg'da böyle bir ihtiyarlar yurdunu gezdik. Bu güzel, iki katlı bahçeli binada yüz elliye yakın kadın barınmaktadır. Çoğunun ufak tefek hastalıkları olduğu için başlarında diplomalı bir hemşire bulunuyordu. Yurdun ikişer kişilik odaları geniş bir koridora açılyordu. Orta yerde güzel koltuklarla döşenmiş bir hol vardı. Kadınların büyük bir kısmı holde örgü ile meşguldürler. Odaların hepsinde güzel bir karyola, komidin ve koltuk vardı. Oda sahipleri masalara çocukları veya torunlarının resimlerini dizmişlerdi. Yurt müdiresi ile uzunboylu konuştuk. Bu kadınların birbirleriyle nasıl geçindiklerini merak ettik. Müdire «Aman sormayınız, hiçte iyi geçinmiyorlar» cevabını verdi ve ilâve etti:

«Bundan sonra yapacağımız ihtiyarlar evinde her-
kese tek bir oda tahsis etmeği kararlaştırdık. Bu
işsiz güçsüz kadınlar durmadan dedikodu yapıyor-
lar, birbirleriyle hiçten sebebler yüzünden çekiş-
iyorlar. Bu odalardan birinde oturan kadınlar oda-
nın tam ortasından tebeşirle bir çizgi çekerek sı-
nırlarını ayırmışlar. İki kadından birisi kazara bu
tebeşir çizgisini atlayıp ta ötekinin sınırını geçerse
kızıl kıyamet kopuyor. Hani şu erkeklere bazan
hak vermemek elde değil. Kadının yaşlı ve çeçe-
ronu hiç çekilmiyor...»

İhtiyarlık sigortasının neticelerinden biri nü-
fusa göre daha çok yaşlı olanların, iyi bakılma
dolayısıyla, artmasına müessir olmasıdır. 1947 yı-
lında 6.750.000 nüfuslu İsveç'te 67 yaşından yu-
karı 560.000 insan vardı. Bu sayı alınan geniş
ölçüde bakım tedbirleri sayesinde her yıl ortala-
ma 10 — 15.000 olarak artacak ve yapılan tah-
minlere göre 1985 te 930.000 i bulacaktır. Böylece
önümüzdeki kırk yılda İsveç'te yaşlılar yüzde 75
nisbetinde çoğalacak buna karşılık tabii gelişimde
ancak yüzde 10 bir fazlalık kaydedilecektir. Bu
anormal durum bugün bile göze çarpmaktadır.
Stockholm'da olduğu gibi diğer şehirlerin sokakla-
rında pek çok yaşlı kimselere rastlamak mümkün-
dür. Soğuk iklimin verdiği zindellikle yetmiş ya-
şında iken saatlerce bisiklete binen bu yaşlılar
gençliklerinde gidemedikleri bütün eğlence yer-
lerinin en sadık müdavimleridir. Böylece opera
ve tiyatro temsillerinde, sanat sergilerinde, kon-
feranslarda dikkati çeken bir ölçüde ihtiyar kala-

balığı ile karşılaşılıyorsunuz. Modern iş hayatının insaf tanımayarak kırbaçlayıcı temposu duraklama tanımıyor. Bu sebeble tekniği inkişaf etmemiş memleketlerde asıl hayatın zevkini tadanlar hayat mesuliyetini henüz omuzlarına almamış gençlerle sıralarını savmış ihtiyarlardır.

Kaza ve işsizlik sigortası

İsveç'te her çalışan vatandaşın faydalandığı diğer iki sosyal sigorta şekli de endüstri kaza sigortası ile işsizlik sigortasıdır. Hususî veya devlete ait herhangi bir müessesede çalışan işçi, maaşlı ve ücretli memur ve müstahdem kaza sigortası ile korunmuş durumdadır. Primler de kendilerini istihdam edenler tarafından ödenmektedir. Bu sigorta çalışma veya iş dolayısıyla vukubulan kaza veya hastalık halinde ödenmektedir. Daimî malûl olanlara bir tazminat ödenmektedir, fakat gelirin üçte ikisi nisbetinde olan bu tazminat daimî bir gelir temini maksadiyle birden değil her ay verilmektedir.

İşsizlik sigortası İsveç'te hüküm süren işçi eksikliği dolayısıyla fazla bir tatbik sahası bulamamıştır. Yalnız 1930 yılındaki iktisadî buhran sırasında geniş ölçüde dağıtılmıştır. Bu sigorta devlet tarafından resmen tanınmış olmakla beraber çeşitli sendikaların sermayesiyle finanse edilmektedir. Bu sigortanın sağladığı yardım üç ile beş ay müddetle devam etmektedir.

İsveç'te sağlık korunma

İsveç'te eskiden beri devlet ve diğer âmme teşekküllerinin geniş yardım ve ilgisine mazhar olan bir diğer saha halkın sağlığıdır. Fakat sosyal demokratlar eldeki imkânlarla yetinmiyerek 1950 den sonra yürürlüğe girecek mecburî hastalık sigortası kanununu daha 1946 yılında parlamentodan geçirmişlerdir. Bu kanuna göre bütün hastanelerdeki tedavi, ameliyat, ilâç, v. s. masrafları yatanlar tarafından ödenmiyecektir. Hususî doktorlara muayene ve tedavi için gidenler ise ödedikleri ücretin yüzde 75 ini devletten tahsil edeceklerdir. Buna karşılık memlekette mevcut bütün doktor, dişçi ve hemşireler devletin emrinde çalışacaklardır. Taşrada oturanlar kendilerini muayene etmek üzere evine kadar gelecek doktorun otomobil parasını dahi devlete ödetebileceklerdir. Her İsveçli vatandaş bütün bu kolaylıklara karşılık ayda 160 kuruş gibi cüzî bir parâ ödeyecektir. Bu para sigorta teşkilâtına ödenecek ücret yekûnunun ancak yüzde yirmişini karşılamağa yetecektir.

Kendileriyle muhtelif vesilelerle konuşma fırsatını bulduğum İsveçli doktorlar bu yeni kanunun tatbikatına çok şüpheli gözlerle bakıyorlar. Bu doktorlar belirttiklerine göre hekim ve personel sayısı bugün de ihtiyaca kâfi gelmemektedir. Kanunun tatbikiyle vâki olacak tehacümü büsbütün karşılamıyacağı gün gibi âşikârdır. Bu vesile

ile şu noktaya işaret etmek isteriz ki mecburî hastalık sigortasını dünyada ilk defa tatbik etmekte bulunan İngiltere'den akseden son haberler de bu konuda fazla ümit verici görünmüyor. 15 Aralık 1948 tarihli « Schweizer Illustrierte Zeitung » dergisinde okuduğumuza göre İngiltere'de hastane ve hasta bakımının devletleştirilmesinden doğan netice halk sağlığının tehlikeye düşmesi olmuştur. İngiltere'de yeni kanunun yürürlüğe girmesinden on gün sonra bütün hastaneler bir nevi ihtiyarlar yurduna dönmüş ve tıklım tıklım dolmuş, arada hastalanan kimselere yer kalmamıştır. Başka bir deyimle hastanelerin devletleştirilmesinden sonra hastalara bakılamaz olmuştur. Onların yerini sıhhatliler bütün yatakları işgal etmişlerdir. İsveç'te bu tasarının nasıl bir netice vereceği önümüzdeki yıllarda belli olacaktır.

Karolinska hastanesi

Stockholm'da iki büyük modern hastaneden tıp fakültesine bağlı olan Karolinska'yı ziyaret fırsatını bulduk. 1056 yatağı ve 1200 müstahdemi olan bu muazzam hastane, postanesi, kilisesi, eczanesi, kütükhane, hemşire okulu, tenis kortu ve nefis parkları ile âdeta küçük bir şehirdir. Hastane büyük kayalıklar üzerine kurulmuştur. Toprağın üstünde yükseldiği kadar yer altında da derinleşmektedir. Böylece harb halinde hava akın-

ları müddetince bütün hastaları sığ.naklara indirip oradaki koğuşlara yerleştirmek mümkün olacaktır. Karolinska hastanesinde bütün ihtisas şubeleri, kanser araştırma enstitüsü dahil olmak üzere, ayrı kliniklere sahiptir. Umumî koğuşların hiç biri altı kişilikten fazla değildir. Her klinikte bir miktar hususî oda vardır. Bunların fiyatı günde 14 liradır. Bununla beraber hususî odalarla koğuşlar arasında döşeme bakımından hiçbir fark yoktur. Hepsinde gayet güzel yeşil perde örtüler vardır.

Her yatağın başucunda bulunan komodin muharriktir, istenildiği gibi inip çıkmaktadır. Kitap okumak için ayrı bir desteği vardır. Hattâ yanlarında birer kulaklık asılıdır, bu sayede hasta istediği vakit başkasını rahatsız ermeden radyo dinliyebilmektedir. Bütün koğuşlar senede bir defa iki hafta müddetle kapatılıyor ve esaslı bir temizliğe tâbi tutuluyor. Bu hanstanede de insanın adım başına dikkatini çeken nokta her yerde, mutfak ve ofislerde bile çiçek saksılarının bulunmasıdır.

Sosyal hemşireler

İsveç'in sosyal alanındaki bu sıkı çalışmaları yepyeni mesleklerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Nitekim hastanelerle akliye kliniklerinde sık sık İngilizlerin «almoners» dedikleri sosyal hemşirelere rastlamak mümkündür. İsveç'in ilk

sosyal hemşirelerinden La Leufven ilgi çeken bir konferansında bize bu hemşirelerin faaliyetini uzun boylu anlattı. Bir sosyal hemşire 1) Gelen hastanın ailevî durumunu, hastalığının ruhî sebeplerini araştırmak suretiyle doktorun teşhisini kolaylaştırır. 2) Hasta yattığı müddetçe dışarı ile temasını sağlar, kira v.s. gibi malî meselelerini halleder, icabında hastanın evinde kalan çocuklarına bakacak bir kimse bulur. 3) Hasta taburcu olduğu vakit onu bir prevantoryum veya dinlenme yurduna göndermek yahut hafif bir iş bulmak suretiyle günlük hayata intibakını sağlar.

Bütün bu imkânlardan sonra İsveç'i ideal bir memleket sananlar bulunabilir. Biz böyle bir kanaate tam mânasiyle iştirak edemeyeceğiz. Evet, beşikten mezara kadar her ferdin bütün ihtiyaçlarını kusursuz işleyen bir sosyal programla karşılaşılmağa çalışmak şüphesiz ki iyi bir şeydir, fakat bu arada insanların beşerî meziyetlerini de kaybettiklerini de göz önünde bulundurmalıdır. Aldous Huxley «Gaye ve vasıtalar» adlı eseri de bu konuda şöyle demektedir: «Merkeziyetçiliğin müessir olduğu birçok alanlar meyanında insanlar arasında karşılıklı işbirliği ve komşuluk münasebetleri de yer almaktadır. Devletin kurduğu hastane ve dispanserlerin sağladığı imkânlar muhakkak ki bir kimsenin komşularından gördüğü yardımdan üstündür. Fakat bu üstünlük komşuları en ufak mesuliyeti yüklenmekten alıkoymakta ve sorumlulukların hepsini devlete aktarmak neticesini yaratmaktadır. Mükemmel surette teşkilâtlandırılmış bir devlet sosyalizminde merhamet ve şefkat

yalnız lüzumsuz değil aynı zamanda bir suçtur, çünkü komşunun müdahalesi asıl ihtisas sahibi doktorun işine mâni olmaktan başka bir netice vermez. »

İsveç'te bulunduğumuz zamanlar yetişkin gençlerle ana ve babalar arasındaki resmî ve soğuk münasebetleri görür, bazı büyük annelerin torunlarını ancak yılda bir defa ziyaret ettiklerini işittir, aile efradı arasındaki bağlarının bu kadar zayıflamış olmasına hayret ederdik. Aldous Huxley'in yukarı aldığımız müşahedeleri bizi sosyal tekayyüdün son haddine varmakla aile bağlarının ve şahsiyetin ferdî hasletlerini çökertme arasında içli bir münasebetin mevcudiyetini hatırlattı ve kendi kendimize şu suali sorduk: Acaba süslü, konforlu yurtlarda, hastanelerde resmî teşkilâtın titiz tekayyütleriyle bakılan niçe yaşlı büyük baba ve nineler aile ve çocuklarının daha dar imkânlı ve fakat yürekten bakımlarını bugünkü durumlarına bin kere tercih etmezler miydi ?

İSVEÇ HUKUKUNUN ÖZELLİKLERİ

Bellibaşlı hukuk reformları — Ceza hukukundaki yenilikler—
Suç unsurların kontrolü — Bir genç kız ıslâh evini ziyaret

İsveç'teki modern hukukun tedvin ve tatbik zihniyetine hâkim olan unsur sosyal hukuk düşüncesidir. Harpsonu dünyasında yayılma ve yerleşme istidadını gösteren umumî temayüllere uygun olarak bugün İsveç'te teşriî ve icra organlarını meşğul eden aktüel problemlerin başında içtimâî sigorta iş ücreti meseleleri ve diğer sosyal koruma tedbirleri gelmektedir. Sosyal hukuk düşüncesinde esas faktör olan her cemiyetin kendi bünye ve yapı hususiyetlerine uygun bir hukukî sisteme ve sosyal korunma tedbirlerine malik olması prensibi İsveç hukukunun 600 yıllık bir gelenekten kaynak alan teamül hukuku esas tutması ile hususî bir değer kazanmış bulunmaktadır.

Tarihî hukuk mektebi nisbeten yeni bir cereyandır. Gerçi 19 cu yüzyılda kemalini bulmuştur, fakat bu cereyanın bize telkin ettiği bazı hakikatlerin izlerine çok eski milletlerin hayat ve tarihinde rastlamak mümkündür. Bu gerçeklerin başında ise her milletin hukukî ve sosyal müesseselerinin millî ve mâşerî vicdandan doğup, organik bir şekilde tekâmül ettiği ve bu sebeple devlet ve hu-

kuk gibi müesseselerin millî hususiyetlere uygun olması gerektiği mülâhazası yer almaktadır. Hukuk bakımından bu tevafuku en emin ve devamlı şekilde sağlayacak olan şeklin içtimaî hayatın inkişafını takip etmesi tabii bulunan taammül hukuku olduğu bedihî bir zarurettir. Bu sebeple tarihî hukuk mektebi görüşüne uyulunca mektep müessisi Savigny'nin pek açıkça belirttiği gibi kanun yapanın kendiliğinden kaideler koyma yetkisi kabul edilmemek gerekir ve kanunları muhakkak yazılı olarak tespit etmek mecburiyeti var ise kanun vaz'eden rolü mevcut örf ve âdeti, bir kelime ile taammül hukukunu tespite inhisar etmek icab eder. İşte İsveç hukukunun esaslarını tedvinine bu kanaatlerle ifade edilen mekanizmanın müessir ve hâkim olduğunu herşeyden önce belirtmede fayda vardır.

Böylece halkın özmal olan örf ve âdetlerin kodifikasyonu yolu İsveç kanunu 1734 de vücade getirildi. Bu kanun bizim alışık olduğumuz şekillere aykırı olarak bir kırkambar mahiyetini taşımakta idi, içerisinde medenî, ceza hattâ idareye ait memleketin bellibaşlı ihtiyacına cevap teşkil eden hükümler yanyana toplanmıştır. İsveç'in kuvvetli bir Avrupa devleti olduğu sırada meydana getirilen bu ana kanunun gerek tertibi gerek üslûbu son derece övülmektedir. Bittabi yüzyıllar boyunca hayat şartlarına sonuna kadar cevap vermesine imkân olmayan bu kanunların zamanla değiştirilmesi gerekiyordu. İlk önce 1864 yenilenen ceza hukukuna teallük eden hükümler olmuştur.

Fakat bu kanun da dürmadan kısım kısım değiştirilmiş ve bu alanda yapılan reformlar yenilikleri ve özellikleri ile bütün dünyaya aksetmiştir. Bütün 20 ci yüzyıl süresince de devam eden bu reformların bellibaşlıları şunlardır :

1 — Eskiden para cezası servet farkı gözetilmeksizin herkes için aynı ölçülere göre tayin olunuyordu. Fakir olanlar verilen para cezanın yükseklığı dolayısıyla bunu ödeyemiyor ve bu sebeple ceza evlerini tıklım tıklım dolduruyorlardı. Son bir kanuna göre para cezası suçlunun içtimaî ve malî durumuna göre biçilmektedir, böylece varlıklı suçlu fakir olana nispetle kat kat fazla para ödemektedir. Bu tâdili takiben bir sene önce 814 para cezasından ötürü hapse girmiş suçluya karşı ertesi sene yalnız 30 suçlu kalmıştı. Böylece para için hapis cezası kaldırılmamakla beraber dereceli ceza ödeme imkânını kolaylaştırıldığından fiilen hapis kalkmıştır.

2 — İngilizce «probation» kelimesiyle tavsif edilen cezanın ferdileştirmesi ilk olarak 1918 de tatbik edilmiştir. Bu usul ile hükümlü nezaret altında muayyen bir tecrübe devri geçirmektedir, ona kendini iyi göstermek, cemiyet için yararlı bir insan olduğunu ispat imkânı tanınmaktadır. 1944 de yürürlüğe girmiş en son şeklinde «Probation» kanunu hâkime iki sene ağır hapse mahkûm bir suçluya hükmünün kaldırılmasına imkân vermektedir. Bu gibi hallerde mahkeme tecrübe edilen suçlunun maaşını nasıl harcayacağını, hangi hastanede tedavi olacağını, boş zamanında ne yap-

Parkta çocukların açık hava oyunları

cağı gibi teferruatlı hususları bile tespit etmektedir. Bu şekilde adalet cihazı tarafından dürüstlüğü, kabiliyeti hakkında tecrübe edilen suçlu iyi bir gidiş gösterdiği takdirde altı ay sonra sözle salıverilir. Bu reformla muvazi olarak tatbikata giren yepyeni bir sistem de devletçe tayin edilen «Probation» memurlarıdır. Bu teşkilâta göre İsveç otuz konseye bölünmektedir. Herbirinde bu şekilde serbest hayata bırakılan suçlularla meşgul olacak bir müşavir vardır. Bu müşavir aynı zamanda sözle salıverilenlerin teftişi ile de ödevlidir. Probation memurunun vazifesi pek ağırdır. Yalnız serbest bırakılmağa lâayık olduğunu ispat etmek için çırpınan suçlunun gayretlerinin samimî olup olmadığını araştırmakla mükellef değildir. Aynı zamanda herhangi bir suçtan dolayı mahkeme huzuruna çıkarılan kimsenin tâ çocukluk çağlarına kadar bütün antesedanları ile birlikte hayatını inceler ve onu mahkemeye bütün kompleksleriyle tanıtır. Maksat adalet önüne çıkacak kimseyi hayatının bütün teferruatına varıncaya kadar aydınlatabilmek ve cezadan umulan gayeyi sağlamaktır. Böylece mahkeme önüne çıkarılan kimse bir rakam değil şahsına has bir vakiadır.

3 — Sözle salıverme usulü ilk olarak 1906 İsveç ceza hukukuna ithal edilmiştir. 1918 de bu haktan faydalanmak için geçmesi gereken müddet üç seneden bir seneye indirilmiştir. Bugün bir hükümlünün sözle salıverilmesi için kendisine verilen cezadan beklenen gayenin elde edilmiş olduğuna kanaat gelmiş olması gerekiyor. Sözle sa-

lıverilenler kendisile ilgilenecek gönüllü bir vasi göstermek zorundadır. Bununla beraber soruşturma yapan resmî memurlar (Probation officer) sözle salıverilen hükümlünün nasıl bir hayat tarzı sürmesi gerektiğini icabında vasiye emredebilirler. «Parole» müessesenin mahzurları yok değildir. Soruşturmaları yapacak memur nihayet bir insandır. Yine insanlardan müteşekkil aile çemberi içine girecek soruşturma yapacaktır. Bu memurun dürüst ve namuslu, kültür sahibi olması lâzımdır.

Ancak İsveç cezaevleri sistemini diğer memleketlerle kıyas ederken bu memleketin 150 yıl harbe girmemiş olduğunu ve tamamen yerli, son derece homojen bir nüfusa sahip bulunduğunu katıyken hatırdan çıkartmamalıdır. Bundan başka İsveçlilerin yine dünya ölçülerine göre çok yüksek bir hayat standardı vardır. Aşırı lüks ile sefalet arasındaki tezdalar da yoktur.

Son yirmi yıl içinde gerçekleştirilen sosyal reformlar İsveç halkın büyük kısmının bu refahtan faydalanma imkânlarını artırmıştır. Endüstriler henüz kurulurken dağınık bölgelere ve tercihan taşraya, orman ve mer'alar ortalarına dağıldığından, İngilizlerin «slums» dedikleri mütekâsif işçi mahalleleri yoktur. Suçluluk ve buna benzer sosyal hattı hareket doğuran çeşitli menşeli azınlıklar da mevcut değildir. Bu sebeple bazı müelliflerin İsveç'i «ideal denecek az suç işlenen bir memleket» olarak tavsifleri bu iyi tesadüflere hamlolunmalıdır. İsveç cezaevlerinde yapılan son-

reformlar hükümlüye gösterilen insanî muamele, yabancı memleketlerde geniş ilgi ve akisler uyandırmıştır. Bilhassa ceza müesseselerindeki pencere-lerin demir parmaklıksız olmaları ve gardiyanın bulunmaması dikkati çekmiştir. Bütün bu tedbirler İsveç'in ihtiyacına uymakla beraber başkaları tarafından taklit ve tatbik için elverişli değildir.

6.700.000 nüfuslu İsveç'te bugün 2000 suçlu cezaî müesseselerde bulunmaktadır. Bunlara mahkemece gayrimesul ilân edilen 500 kişi daha katmak lâzımdır. Bunlar cezaevlerine tâbi olmayan akıl hastanelerinde bakılmaktadır. Bundan başka nezaret altında bulunan veya sözle salıverilen 8000 kişi daha vardır.

İsveç'teki bütün hükümlüleri Amerika ölçülerine göre pek büyük sayılmayan tek bir cezaevine yerleştirmek mümkün olurdu. Fakat İsveçliler ferdî kütlenin bir cüzzü haline getiren her şeyden ürküyorlar. Yeknesaklık, kalabalığın içinde kaybolmak onlar için mutlaka önlenmesi gereken bir durumdur. Bu sebeble çocuklara mekteplerde üniforma giydirilmez, kimsesiz çocuklar yatılı okullara yerleştirilmesi kanunen yasaktır. İsveçliler ferdiyetçiliğe çok önem verirler, her türlü tekâsüf ve merkeziyetçilikten mümkün mertebe kaçınırlar. Kalabalık cezaevler aynı zamanda muntisibleri arasında nâhoş neticeler doğuran temaslara yer verirler. Bundan başka müessese müdürü kalabalık bir yerde her hükümlü ile ayrı ayrı meşgul olamaz. Küçük cezaevler sistemi pahalıdır, fakat suçluluk İsveç'te başa çıkılmıyacak kadar bü-

yük bir problem olmadığı için İsveç milleti bunun masrafına katlanmaktadır ve bahsi geçen 2000 hükümlü 50 müesseseye yerleştirilmiş bulunmaktadır. Bunların otuzu yüksek bir duvarla çevrilmiştir, geri kalan yirmisi açıktır. Pencerelerinde kafes olmadığı gibi burada bulunanların hareketleri gayet serbesttir. Otuz kapalı müessese 1500 hükümlü barındırmakta, yirmi açık veya yarı açık müesseselerde ise geri kalan 500 hükümlü bulunmaktadır. Bu açık müesseseler gayet basit olup 20—30 kişi barındıran küçük çiftlik veya kamplardır. İsveç'in en geniş cezaevi Stockholm'dadır ve 300 kişi almaktadır.

Faydalandığımı statistiğin hazırlandığı 1947 yılının kasım ayında 1000 hükümlü ağır hapis cezasına çarptırılmıştı, bunlardan 250 sinin cezası bir seneden azdı. Yalnız altı hükümlü müebbed hapis cezasını çekmektedir. Hapishanelerde bulunan kadınların sayısı 80 dir. Taammüden cinayet işlemiş bir kaç katilin hepsi akıl hastanesinde bulunmaktadır. İsveç'te bugünlerde cinayet işlemiş bir insanın cezaevine gönderildiği son derece nadirdir. Cinayet işliyen herkes mahkemeye sevkedilmezden önce bazı iki ay süren bir müşahedeye tâbi tutulmaktadır. Bu müşahede neticesinde çok defa katil anormal olarak vasıflandırılmakta ve bir akıl hastanesine yollanmaktadır. İdam cezası İsveç'te 1921 de lâğvedilmiştir. Fakat en son idam cezası 1910 da infaz edilmiştir. İsveç'te yapılan cezaî reformların bir diğer neticesi hükümlülerin tek bir hücrede hapis edilmemeleridir. İsveç'lilere

göre şahsî hürriyetin selbi kâfi bir cezadır, bu sebeple hükümlünün hayatını bir sürü disiplin tedbirlerle büsbütün zehirlemek suretiyle cemiyetin ayrıca intikam alması yersizdir.

Bütün bu izahat gösteriyor ki İsveç'te suç unsurların kontrolü gayet kolaydır. Uzun yıllardan beri aşırı derecede suç işlenmemiştir ve halk oyu ile basın, cezaevler reformuna hâkim olan insanî esasları olanca kuvvetle desteklemektedir. 1946 1 Temmuz tarihinde yürürlüğe giren en son tamamlayıcı bir kanuna göre hükümlüye bir insan olma sıfatıyla taşıdığı şeref ve vakara uygun olarak saygı ile muamele etmelidir. Bu kanuna göre hürriyetin kaybı cezaların en ağıridir, bu sebeple daha ağırlaştırıcı tedbirlere lüzum yoktur. Cezaî müesseselerini ilgilendiren bütün teferruat kanun tarafından tespit edileceği yerde müessese müdürünün takdirine bırakılmıştır.

İsveç ceza sisteminde son yirmi yılda tedricî surette yapılan reformların bir diğer neticesi muhtelif hükümlülerin işledikleri suç nevine göre gruplandırılması ve bu tasnife göre özel müesseselere yerleştirilmesidir. Herhangi bir cezaevi bulunduğu coğrafi bölgenin ihtiyacına cevap vermektedir, her müessese muayyen bir tip hükümlüye mahsustur. Bundan başka İsveç cezaevlerinde doktorun rolünü genişletmek üzere ciddî gayretler sarfedilmektedir. Mevcut akıl hastanelerine ilâveten cezaevleri umum müdürlüğü ayrıca böyle bir müessese daha kurmuştur. Cezaevleri ile ilgili birçok psikiyatrik klinikler vardır ve bura-

larda çalışan ruh doktorları gereken tedaviyi tayin ediyorlar. Mahkemeler gün geçtikçe daha çok hallerde bir tıbbî müşahedenin yapılmasını talep ediyorlar. Böyle bir müşahede suçlunun bulunduğu sosyal muhiti aydınlatmağa ve onu suç işlemeğe sevk etmiş âmilleri bulmağa yaramaktadır. Bu müşahedelere dayanarak verilen rapora göre mahkeme suçlunun açık bir müessesede gayri muayyen bir müddetle çalıştırılmasına, âdi veya ağır cezaya çarpılmasına, bir akıl hastanesine yatırılmasına yahut cezasını bir tecrübe müddetince kaldırılmasına ve muayyen bir yerde çalışmasına karar verir.

1946 kanununa göre hükümlüye iyi gidiş gösterdiği takdirde işlerine bakabilmek ve ailesini ziyaret edebilmek için muntazam aralıkla bir çıkma izini verilmektedir. Bu izin cezanın yarısını doldurmuş, çalışkan, etrafı için hiç bir tehlike arz etmeyen her hükümlüye yılda dört defa tanınmaktadır. Bu izin ferdin nefsine karşı güvenini kuvvetlendirmekte, onu nihaî hürriyete alıştırmakta ve müessese dahilindeki disipline uymağa yaramaktadır.

İsveç'te mahbuslar müessese için yaptıkları bilûmum işler için para alırlar. Fiilen her hükümlüye muayyen bir iş verilmektedir, mahallî makamlar da mümkün mertebe hükümlüleri istih-sali çoğaltan işlere yerleştirmeye çalışıyorlar. Hükümlü kazandığı paranın yarısını sigara, şeker, meyva ve gazeteye sarf edebilir, diğer yarısı ile giydiği elbise, diş tedavisini ves. öder. Bu çeşit

masraflar hükümlüye aittir. Cezaevlerinde hükümlülere verilen odalar hepsi kaloriferli, gayet konforludur. Hepsinde karyoladan başka bir masa, sandalye, bir yazı masası, bir lavabo bulunmaktadır. Burada da hiç bir yerden eksik olmayan çiçek saksıları insanın dikkatini çekmektedir. Cezaevlerinde yapılan işler marangozluk, terzilik, tornacılık ve ziraatçılıktır. Kışları bazı kamplarda bulunan hükümlüler ağaç kesme işlerinde de çalışırlar.

Yeni mevzuata göre mahbuslar aile ve yakınları ile sıkı bir temas halinde kalmaları hususunda teşvik görüyorlar. Hattâ bu işte cezaevi müdürlüğü ile işbirliği yapan sosyal hemşireler vardır. Bunlar genç suçluların anne babaları ile mektuplaşmalarını teşvik etmekte, cezalarını doldurduktan sonra onlara iş bulmağa yardım etmektedirler. Yarı açık ve açık sayılan cezaevlerinde mektuplar sansüre tâbi değildir.

Bundan başka ceza evlerinde bulunanlar kültür seviyelerini yükseltmek için çeşitli meslekî kurslara iştirak edebiliyorlar. Eğlence ve spora da yer verilmiştir. Ara sıra filmler gösterilmekte, futbol maçları tertip edilmekte, hattâ temsil verilmektedir.

Bütün garp memleketlerinde genç suçlular tedbirler ve bilhassa verilecek cezalar çocuk mahkemelerine bırakıldığı halde İsveç'te 15 yaşına kadar genç suçlular hakkında çocuk koruma kurulları yetkilendirilmiştir. 15—18 arasındaki suçlular hakkında ise mahkeme ile çocuk koruma

kurulları müstereken karar verirler. Tetkiklerimiz sırasında Stockholm'dan 100 kilometre uzaklıkta Hornö'de bir genç kız islâhevini ziyaret etmiştik. Buraya 14—18 yaş arasında hırsızlık ve aşırı cinsî münasebet suçları işlemiş genç kızlar alınmaktadır. İslâhevinden ziyade güzel bir yatılı okul olarak tavsif edebileceğimiz bu müessese bir gölün kenarında, muazzam bir çiftliğin ortasında bulunmaktadır. Müessesenin müdürü son derece sempatik, otuz yaşlarında bir kadındı. Kendisi Amerika'da tahsil etmiş ve burasını bir nevi tecrübe laboratuvarı halinde kullanmağa yetkili kılınmıştı. 33 suçlu genç kız barındıran bu okulda birer ve üçer kişilik odalar vardır, hepsi mükemmel şekilde döşenmiştir. Merkez binasından uzak daha küçük bir ev vardı. Burası şeref evidir ve iyi gidiş gösteren kızlara mahsustur. Kızlar bütün gün meşgul edilmektedir. Kendilerine iyi bir ev kadını ve ev yardımcısı olmak için gereken bütün bilgiler verilmektedir. Her gün ayrıca iki nazârî ders görüyorlar. Her hafta bir akşam eğlenciler tertip ediliyor, pazarları gezmeğe gidiyorlar, arasına ebeveynleri ziyarete gelir, sinema görmek üzere şehre inerler, bir kelime ile bir genç kız için hiçte fena olmayan bir hayat sürüyorlar. Bu okulda buldukları müddetçe kendilerine iki kat elbise verilir, çıktıkları vakit eğer hemen bir iş bulurlarsa 30 lira, bulamazlarsa bir ay geçinmeye yetecek kadar para verilir. Otuzüç kız için sekiz öğretmen vardır. Dersler arasında ev ekonomisi, matematik, müzik, jimnastik, iç tezyinat, cinsî temizlik gibi konular vardır.

Müdüreye bu genç kızlar hangi sebepten dolayı suç işlediklerini sorduğumda bana şu cevabı verdi: «Bunların çoğu bedenlerinin inkişaf etmesine karşılık ruhları çocuk kalmış zavallılardır. Hayatın kendilerine yükledikleri sorumluluğu idrak etmekten mahrumdurlar. Çoğu yıkılmış aile ocaklarından geliyorlar. Hırsızlık etmelerine sebep başkalarına hediye vermek suretiyle mahrum kaldıkları sevgi ve şefkate kavuşma arzusudur!» Müdürenin etraflı izahatından anlaşıldığı üzere bu kızlara Freud ve Adler'in ortaya attığı psikanaliz metodları tatbik edilmekte, gece gördükleri rüyalar tahlil edilmektedir. Bütün bu tedbirlerden fayda görülüp görülmediği sualime karşı pek müsbet bir cevap alamadım. Önüne gelenle cinsî münasebete girişen suçlu genç kızların çoğu burada geçirmeleri gereken bir seneyi doldurduktan sonra yine aynı yola sapıyorlarmış. Bundan çıkan netice şudur ki günde devlete aşağı yukarı 25 liraya mal olan bu suçlu genç kızlar için sarfedilen zaman, masraf ve gayretlerin bir kısmı heba oluyor. Fakat yanlış yola sapan her ferdi bir ruh hastası sayan, bu hareketlerden dolayı cemiyetin mesul olduğuna inanan bir memleket için bu hal üzücü değildir. Onlar bu iyilikle elbette bir gün bu tip genç kızları selâmete götüren bir yola kavuşturacaklarına inanıyorlar. Görülüyor ki İsveç ceza reformlarına hâkim olan zihniyet memleketin bütün umumî hayatına girmiş sosyal güvenliği arttırma ideolojisidir.

İSVEÇ KADINI

Hayat telâkkileri ve giyinişleri — Kadınlar kulesinde neler gördük ? — İsveç kadınının hukukî durumu — Okullarda cinsî terbiye dersleri.

Dünyadaki belli başlı memleketlerin kadınları hakkında görgü veya okumağa dayanan bazı peşin hükümlerimiz vardır. Nitekim Fransız kadını lük ve ihtişamla dolu bir dekor içinde açık saçık, İspanyol kadını ateşli rakslar ortasında ihtirasla kıvrır, Alman kadını kalabalık bir çocuk grubu içinde ocağın başında işlerine gömülmüş bir halde tasavvur etmeğe alışıkız. Gene bu peşin hükümlerdir ki bize Amerikan kadınlarının bir yandan hayatın bütün iş sahalarında çalışarak erkeklerle boy ölçüştüklerine, öte yanda kocalarına kayıtsız şartsız hükmederek kendilerini bir ilâhe gibi saydıklarına inandırıyor. Pek tabii ki böyle peşin hükümler bir milletin bütün kadınlarına şamil olamaz, bununla beraber büyük bir çoğunluğun temayül ve hayat görüşünün ifadesi sayılabılır. Eğer İsveçli kadınları da böyle bir hükme dayanarak bir tipe irca etmek gerekirse, onların hayat mücadelesine bütün varlık ve enerjisi ile iştirak eden adetâ erkekleşmiş kadınlar olduğu tasavvuruna kolaycâ kapılabiliriz. Gerçekte İsveç-

li kadınlar için evlilik, hayatta ne bir hedef, ne de istikballerini sağlıyan bir durumdur. Erkeklerle nisbetle kadınların fazlalığı dolayısıyla memleket ekonomisinde kadının çalışma potansyeline verilen değerin büyüklüğü gibi faktörler her kadına hayatta kendi kendine yetinme ve geçim imkânlarını sağlama zarureti telkin etmektedir. Genç kızlar bu zihniyetle yetiştiriliyor, ev kadınları yaptıkları hizmeti bu düşünce ile değerlendiriyorlar. İsveçli kadının evlenme şansı diğer milletlere nispetle zayıftır. Onun için her İsveçli kız henüz ilkokulu bitirdiği sırada bir meslek seçer ve mümkün olduğu kadar erken bir çağda müstakil bir durum kazanmağa çalışır. Evlenince bütün evin yükü ve çocukların bakımı omuzlarına yüklenir, bunları yetiştirinceye kadar nefes almağa vakit bulamaz, çocukların yetişmesiyle işleri azalınca da gene asıl mesleğinin başına geçer, çünkü o boş durmağa alışmamıştır. Esasen memleket her hangi bir elemanın gayretinden istigna gösterecek halde değildir.

İsveç'te umumî hayatın temposuna çalışma gücü ile arttıran kadınların sayısı çok kabarıktır. Stockholm'un bütün lokanta ve mağazalarında birbirinden güzel, sarışın kadınların yılmayan bir azimle en yorucu işleri gördüklerine şahit olursunuz. Tramvaylardaki biletçiler dahi kadındır. Fakat kadın ne kadar gayretli ve azimli olursa olsun fizikî dayanma kabiliyeti mahduttur, onun için kadınların hizmet ettiği lokantalarda yemek servisi en aşağı bir buçuk saat sürer ve herkes

bu müddet içinde sabırla beklemek zorundadır. Stockholm'un meşhur «Ambassadeur» ü gibi erkek garsonların çalıştığı bir lokantada yemek insana oldukça tuzluya mal olmakla beraber yalnız gözleri kamaştırılan mefruşat bolluğu ile değil aynı zamanda suhuletli hizmet şartları ile de zevk verir.

İsveçli kadının giyim tarzı

İsveçli kadın memleketinin çalışma hayatına geniş iştiraki sebebiyle kuvvetli bir müstehliktir. Bu yüzden bilhassa mutfak edevatı ve ev ile giyim eşyası son derece rağbettedir. Cumartesi günleri NK veya PUB gibi yedi katlı muazzam mağazalar lebalep kadın müşterilerle dolup taşmaktadır. İsveçli kadınların büyük çoğunluğu henüz çocuk iken esaslı bir beden terbiyesi gördüklerinden çok muntazam bir vücuda sahiptirler. Boyanmaktan hiç hoşlanmayan bu uzun boylu, atlet yapılı kadınlara yalnız sıhhatin verdiği güzellik her gelenin hemen dikkatine çarpıyor. Daha çok spor giyinmekten hoşlanan İsveçli kadınlar bu kıyafeti kendilerine çok yakıştırırlar. Tayör giyip te bir manken kadar şık olmayan kadın yok gibidir. Buna karşılık cicili bicili şapkalar, fırfırlı çay elbiseleri onlara hiç yakışmıyor. Her şehrin kendine göre bir giyim atmosferi vardır. Giyimine itina eden daha doğrusu modayı takibe kalkışan her kadın bu havayı gözetleme zorundadır.

Bu sebeple şurasını belirtmelidir ki İsveçte iyi giyinmek isteyen kadın günün her saatinde tayörle dolaşır. Kesesi elverirse ayağında yılan yeya tim-sah derisinden ayakkabı, elinde ise gene bu deriden bir çanta bulunur. Arjantin'den ithal edilen bu çanta ve ayakkabıları son derece pahalıdır. Bizim paramızla bir lezar çantası aşağı yukarı 250-300 liradır. İsveçli kadın temizlik hususunda çok titizdir. Evinde hiç değilse üç düzüne havlu bulunur, bunlar bizim alıştığımız şekilde tüylü değil, ince ketendendir ve bir kullanışta kirliğe atılmağa mahkûmdur. İsveçli kadınların giydiği bluzlar, yaka ve kolluklar her zaman pırıl pırıl temizdir. Dışarı verilen çamaşırlar iki aydan önce gelmediğine göre eşyalarını temiz tutma ve çamaşırlarını yıkama ödevi de gene İsveçli kadının kendisine düşmektedir.

Kadınlar Kulesi

İsveç hükûmeti çalışan kadının yükünü hafifletmek için çeşitli sosyal yardım tedbirleri alınmış bulunmaktadır. Ancak bununla da kanaat getirmiyerek bekâr ve çalışan kızların gelirlerine nisbetle rahat yerlerde oturmalarını sağlayacak çeşitli meskenler de yapılmıştır. Bunlardan en meşhuru Stockholm'da dilimize «Kadınlar kulesi» diye çevirebileceğimiz «Kvinnornas Hemgard» adlı onsekiz katlı bir bulutdelendir. Bu muazzam bina baştan aşağı çok az maaşla çalışan dul veya

bekâr kadınlara mahsustur. Pek uzaklardan görünen bu koşkoca sarı kule ve bitişiğindeki büyük bina içersine 180 daire sıkıştırılmıştır. 227 kiracısı olan binanın iki kişilik odaları bizim paramızla 78 lira, tek kişilikleri 40 liradır. Bu ücrete kalorifer parası ile ayda iki defa çamaşır yıkama dahildir.

Cümle kapısından girer girmez sol kolda kocaman bir levha vardır. Üstünde bütün kiracıların adları yazılıdır. Ziyaretçi görmek istediği kimsenin isminin yanında duran düğmeye basar ve bir müddet bekler. Eğer görmek istediği şahıs evde ise çok geçmeden sesi küçük, üzeri demir tel ile örtülü pencereden duyulur. Ziyaretçi bu şekilde dahilî telefon tertibatı ile konuşur ve kendini tanıtır. Ancak bundan sonradır ki görmek istediği şahıs yukardan düğmeye basar ve asıl merdiven ve asansöre götüren kapı açılır. Bu usul ile hem kapıcı tutmak külfetinden kurtulmuş olunuyor, hem de işi olmıyanların binaya girmesi önleniyor. Tek ve iki kişilik daireler gayet zevkle döşenmiştir. Hepsinde gömme dolap ve lâvabo vardır. Ayrıca ufacık bir elektrikli ocağı olan mutfağı da bulunmaktadır. Bu dairelerde mümkün mertebe yerden tasarruf etmek için odanın ve mutfağın kapısı birdir. Yemek pişirirken koku gitmesin diye odayı kapatırlar, yemek bittikten sonra ise aynı kapı öbür tarafa çevrilir. Bu sefer mutfak gözden kaybolur ve oda şirin bir antreye bakar. Kadınlar kulesinin gayet büyük elektrikle işleyen çamaşırhanesi vardır. Her kiracı ayda iki

defa buraya çamaşırını getirip yıkattırır. Elektrikli çamaşır makinelerinde sular şarıl şarıl akarak çamaşırları çalkalayıp yıkarken bunların sahibi olan kadınlar kapının önünde durup çene yarıstırırlar. Kadınlar kulesinin bulunduğu arsa belediyece Stockholm'daki çalışan kadınlara hediye edilmiştir. Bu muazzam binayı yapmış olan şirket gayet isabetli bir düşünüşle bu kadar fazla kadının yalnız oturup yatmakla ihtiyaçlarının görülmüş olmayacağına hesaba katmış ve binanın alt katında bir akşam sanat okulu için gerekli olan bütün dersaneleri de yerleştirmiştir. Bu kısımda çeşitli mutfaklar, dikiş odaları, yabancı dil kursları ile amelî çocuk bakımına mahsus dershaneler faaliyet halindedir. Ayrıca pek güzel bir sinema ve toplantı salonu da vardır. Kadın kulesi böylece en az para ile âzamî konfor ve rahat temin eden yalnız kadın sakinlerine mahsus bir küçük mahalledir.

İsveç kadınının hukukî durumu

Bugünkü İsveç ekonomisinin belli başlı çalışma unsuru olan kadın bu hakkı ancak uzak olmayan bir geçmişte hem de büyük mücadelelerden sonra kazanmıştır. İsveçli kadın hayatını kazanmak üzere dışarda çalışma müsaadesine 1864 de kavuşmuştur. Fakat başlangıçta evli kadının kocasından izin alma mükellefiyeti vardır. Daha sonraları kadınların öğretmen, dişçi ve beden ter-

biyesi hocası olmaları imkânı doğdu. Kadınların devlet memuriyetine kabulü ancak 1923 de gerçekleşmiştir. Siyasî hayata iştiraki ise onyedili yıl-lık çetin bir mücadeleden sonra 1918 de tahakkuk etmiştir. Bugünkü İsveçli kadının hallini sabırsızlıkla beklediği en esaslı dâva erkeklerle müsavi ücret konusudur.

İsveçli kadınlar 1921 de yürürlüğe giren yeni aile hukukunun kabulüne kadar kocalarına her hususta tâbi idiler. Yeni kanun: 1 — Kocanın karının üzerindeki vasilik hakkını refetti. 2 — Kadının mülkiyet üzerindeki ekonomik muhtariyetini sağladı. 3 — Ailenin idamesi için harcanan masraflara karşı kocanın gelirleri nisbetinde iştirak etmeleri esasını koydu. 4 — Çocuklar üzerinde müşterek velilik hakkını sağladı. 5 — Kadına bir yabancı ile evlendiği takdirde gene İsveç tabiiyetini muhafaza hakkını tanıdı. Bu yeni kanuna göre evlilik yuvası karşılıklı ilgi ve menfaatlere hürmet eden iki hür insanın birleşmesi ile olur. Bu zihniyete göre karı ve kocanın herbiri diğerinin borçlarından sorumludur. Bu kanun hazırlandığı sırada kadınlara yaptıkları evişi karşılığı muayyen bir ücret verilmek istenmiştir, fakat bu fikir karı koca arasındaki karşılıklı fedakârlık prensibine aykırı düşeceğinden reddolundu. Buna karşılık vâzı kanun kadınların evde yaptıkları hizmeti başkasına gördürme halinde kocaların ödeme zorunda kalacakları parayı hesap etmiş, neticede kocanın bu maksatla karısına ev masraflarının karşılanması için belli bir meblâğ tahsis etmesi gerek-

Açık hava güneş banyosu

tiğini bir kaide olarak tesbit etmiştir. Kanunda bu meblâğın kadının şahsî ihtiyaçları ile ev masrafına yetecek ölçüde olacağı yazılıdır. İsveç'te kadınların gittikçe daha geniş istiklâl kazanma cehdlerinin bir diğer örneği evlenme sebebiyle değişmesi gereken soyadların aynen kalması hususunda yaptıkları müracaattır. İsveçli kadınlar şahsiyetlerine hanel gelir endişesiyle soyadlarının değişmesini istemiyorlar, hiç değilse iki soyadının birlikte kullanılmasına taraftardır.

Yeni aile hukukunun bir diğer özelliği evliliğin çözümlüğü halinde mevcüt servetin iki müsavi kısma taksim edilmesidir. Miras hukukunda bizden farklı olan cihet mahfuz hissenin yalnız çocuklara mahsus oluşudur.

İsveç'te boşanma ve ayrılma birbirinden ayrı, müstakil iki dâva mevzuudur. Müşterek hayatı idame ettirmek istemiyen karı koca önce bu arzularını bir dilekçe ile mahkemeye arzedirler. Hâkim her iki tarafın imzasını taşıyan bu dilekçeye uyarak otomatik bir şekilde ayrılık kararını verir. Aradan bir sene geçtikten sonra karı koca ayrılmakta gene musır ise bu defa bu arzularını tekrarlarlar ve bu vesile ile çocuklar ile nafaka meselesi üzerindeki mutabakatlarını bildirerek yeniden mahkemeye müracaat ederler. Hâkim iki şahit vasıtasıyla bu karı kocanın ayrılık müddetince birlikte yaşamadıklarını tespit ettikten sonra boşanma kararını verir. Bizim memleket mevzuatı tarafından kabul edilmeyen bu rızaî boşanma halinde hâkime bir takdir hakkı tanınmamış-

tır. Kadın kocasının ayrılma talebine uymadığı takdirde üç senelik ayrı yaşama neticesinde boşanma katiyyet kesbediyor. Üç yıl hapis cezasına çarptırılmış olmak, zührevî hastalığa tutulmuş olmak, üç sene ayrı yaşamış olmak ve zina gibi sebepler ayrılık müddetini beklemeksizin boşanma talebine hak kazandırır. Zina İsveç'te yalnız bir boşanma sebebidir, ceza müstelzim değildir.

İsveç'te boşanmaların her yıl arttığı istatistiklerle sabittir. 1944 te akdedilen yüz evlilikten yüzde 8,5 bozulurken, bu nisbet 1945 te yüzde on ve 1946 da yüzde onbire çıkmıştır. Başta gelen boşanma sebebi alkolizm ve bundan doğan fena muameledir. Bundan başka kadın nüfusunun fazla oluşu ve mevcut erkeklerden çoğunun maden ocakları, fabrika veya denizde ağır işler yapmaları bâriz bir kadın bolluğu yaratmaktadır. Bu kadın kalabalığı evlilik bakımından bir muvazenesizlik doğuruyor. Kadınlar her evlilik münasebetini tahalükle kabule hazır, psikolojik bir durumda oldukları için erkekler bunca yıl çocuklarının annesi olan yaşlanmış kadını bırakıp genç bir kızla evlenmek imkânına kolayca kavuşuyorlar. Kadın ve erkeğin nikâhsız beraber yaşamalarına vicdan evliliği adı verilmektedir. Bu tâbir evlilik dışı münasebetlerinin ahlâka aykırı sayılmadığını ve umumiyetle cinsî münasebetlerin ahlâk dışı telâkki edildiğini göstermeğe kâfidir.

Bütün İsveç Hukuk kodifikasyonuna hâkim olan sosyal temayüle karşı çocuk düşürmeğe taallük eden kanunî hükümler bir tezdad teşkil etmektedir.

Bu alândâ kadınlara aşırı liberal bir zihniyetle geniş imkânlar tanınmıştır. Bu imkânlar kadının kendi hayatına istediği istikameti verebilme serbestisine değer veren düşüncelerden doğmaktadır. Ferdî hürriyet prensibinin kadının cemiyet hesabına kendi isteğine aykırı olarak bir fedakârlığa katlanması esasını nefyeder şekilde yorumlanmakta ve bu yüzden bazı çevrelerde çocukların kayıtsız şartsız düşürülebileceği nevinden aşırı bozguncu fikirler müdafaa edilmektedir. Bu fikirler sade nazari sahada müdafaa olmakla kalmayıp İsveçlilerin ferdiyetçi temayüllerle beslenerek kanunlarda bazı izler bırakmıştır. Nitekim zorla veya iğfal neticesi girişilen bir münasebet mahsulü olan bir çocuğun resmî kliniğe müracaat suretile bertaraf edilmesi kanuna aykırı sayılmamaktadır. Bunun gibi aklı melekesi eksik olan veya fizikî bünyesi elverişsiz bulunanlar da bu imkâna başvurabilmektedir. Fakat daha mühim ve dikkate değer nokta sosyal durumu çocuk yapmağa elverişli sayılmayanlar için de bu kapının açık bulunuşudur. Bu sosyal durum mevhumu o kadar geniş tefsirlere müsaittir ki fiilen herhangi bir kadının anne olabilmesi bunu bizzat istemesine bağlı bulunmaktadır.

Cinsî terbiye dersleri

Bütün İsveç ilkokullarında ilk sınıftan son sınıfa kadar cinsî terbiye dersi verilmektedir. Yılda sayılı saatler işgal eden bu derslerde çocuklara insan oğlunun gelişimi ile muvazi olarak cinsî hayatı ilgilendiren bütün hususlar açıklanmaktadır.

Gençlerin, anne baba ocağını sözde baskısından kurtulmak için kendi başlarına buyruk olma istekleri, netice olarak, bunların frensiz bir gençlik ve çılgınlık devresine girmelerine müncer oluyor. Anne, baba ve öğretmenlere çok defa çocukların bu coşkunluklarına seyirci olmaktan gayri bir rol düşmemektedir. Böylece hemen hemen her genç kız dış hayat hakkında çeşitli tecrübeler edinmekte ve ancak ondan sonra evliliğin emin limanına sıyrılmaktadır. Evlilikten önce geçirilen tecrübeler ne kadar dizginsiz ve düzensiz de olsa içtimâî duruma hâlel vermeyen tabii haller sayıldığından kızların evlenme şanslarını azaltmış olmuyor. Bize bütün İsveç yolculuğumuz boyunca rehberlik etmiş olan gayet sevimli, yirmi yaşında, güzel bir İsveçli kadınla bu konuyu müteaddit defa münakaşa ettik. Kendisi henüz Hukuk fakültesinin birinci sınıfında olduğu halde dul ve iki yaşında bir kız çocuğunun annesi olduğunu söylüyordu. Samimî hasbihallerimiz sırasında bana şöyle demişti: «Bugünkü tecrübelerime toyluk devrimde sahip olsaydım, çılgınca, düşünmeden hareket etmez ve ruhî iffetimin büyük kıymetini takdir ederdim:

Fakat ne yapalım ki bizler, aşırı bir hürriyet telâkkisinden gıda almış insanlar olarak büyüklerimizimizin sözlerine kulak asmak istemiyoruz ve bütün gerçekleri kendi başımızdan geçen hallerle kazanmağa çalışıyoruz...» Bu münasebetler bakımından daha muhafazakâr hareket eden genç kızlar eksik değildir. Fakat bunlar iffet koruma düşüncesinden ziyade orijinal olmak kaygısıyla ve| daha çok bazı edebî eserlerin tesiri altında bu hareket tarzını tercih etmektedirler.

Pek çok kimse İsveç'i küçük Amerika olarak vasıflandırır, şu farkla ki İsveç'te sosyal adalet daha mükemmel, lüks ve sefalet arasındaki tezatlar daha azdır. İsveç kadınlarının hayat görüşü kanaatimce Amerikalı hemcinslerine çok benzerdir. Yeni dünyadaki hemşerileri gibi onlar da kayıtsız şartsız hür olmak istiyorlar, hayata kendileri için erişilmesi imkânsız bir saadet kalmasına çalışıyorlar. İsveç'te her fert cemiyete karşı dürüst, edepli ve güvenilir bir insan olarak yetiştirilir, fakat kendi iç âlemine karşı tamamen hürdür. Acaba bu hududsuz hürriyet İsveçli kadınların özledikleri saadeti sağlıyor mu? Buna kolay kolay müspet cevap verilemez. Gerçi İsveçli kadın maddî vasıtalar bakımından zengindir, makine devrinin son icadı tertemiz, pırıl pırıl mutfağa sahiptir, genç kızlığından itibaren hareketlerinde diğer milletlerin kadınlarından daha geniş bir serbestiye maliktir, fakat bütün bunlar onu saadet ve emniyete yaklaştırmak şöyle dursun belki daha çok uzaklaştırmaktadır. Evli kadın yal-

nız hizmetçi yokluğundan ıztırap çekmiyor, sosyal hayatta ve evlilikte saadet avcısı rakibelerin çokluğu yüzünden her gün her hangi bir vesile ile ev nizamının bozulacağı endişesi içinde kıvrıyor. Evli olmıyanlarsa bu hürriyetin kendilerine emin ve rahat bir istikbal sağlayacak bir yuva kurmağa çok defa elvermediğini görmekten muztaribtirler.

İSVEÇ EVLERİ

Yeşil şehirler diyarında bir cevelân — Çalışan karı kocalara mahsus kooperatif apartımanları — Malmö'deki bahçeli evlerin özellikleri nelerdir? — El dokumacılığına büyük bir rağbet var !

İsveç'e ilk gelen her seyyah burasını tıpkı sergiye konmuş modern eşya gibi pırıl pırıl tertemiz bir memleket olarak görür. Sağda yepyeni bir hastane, solda örnek bir okul, biraz ilerde çocuklara mahsus yemyeşil bir oyun yeri, daha ötede hendesî intizamla konmuş, cepheleri güneşe doğru bakan muazzam apartımanlar göze çarpmaktadır. İsveç bugün bir ziraat memleketi olduğu kadar bir endüstri memleketidir. Buna rağmen eski simsiyah, pis ve bakımsız mahallelerden eser yoktur. Fabrikalar ademî merkeziyetçi bir prensibe uyularak memleketin dört bir tarafına dağı-

tılmıştır. İşçi mahalleleri de en kibar bir villa semtine benzer.

İsveç şehirleri bu imrenecek güzelliklerini mesken meselesinin millî bir dâva haline gelmiş olmasına ve devlet, belediye, kooperatif ve hususî müesseselerin birbirleriyle yarışırmasına hemşerilerinin sosyal huzur ve güvenliğini arttırmak için ellerinden gelen gayreti sarfetmelerine borçludurlar. Bu büyük gayretlerin semeresini daha iyi canlandırabilmek için misal olarak ortalama bir İsveçli ailesini temsil eden Svenson'ları ele alalım. Ailenin reisi metal işçisi olarak bir fabrikada çalışmaktadır. Acaba nasıl bir evde oturuyor? Svenson ya şehre ait bir arsayı kiralamış; fabrikaya bir hazır ev ısmarlamış, onu arkadaşları ile kurmuştur ve otuz yıl müddetle ayda 84 lira taksit ödemektedir. Yahut mensup olduğu müessese fabrikadan biraz uzakta bir bahçeñ evler mahallesi kurarak ona mâkul bir kira karşılığında ufacık bir ev tahsis etmiştir. Bir üçüncü şekil ise ev kooperatifinin inşa ettiği büyük bir blokta bir daire sağlamış olmasıdır.

«Yeşil şehirler» diyarında küçük, fakat ailenin öz malı bir ev gün geçtikçe daha çok rağbet görmektedir. Günün temayülü bu tip yapma veya hazır evler yardımıyla şehir hududları içinde bir merkez etrafında toplanmıyan dağınık küçük üniteler kurmaktır. Bununla beraber büyük şehirlerde halkın % 83 ü apartmanlarda barınmaktadır. Bu apartmanlardan son on onbeş sene içinde yapılanlar Avrupa'nın belli başlı şehirlerinde gö-

rülen taş ormanları yerine sıhhat ve hayat veren geniş yeşil sahalarda içinde kurulmuştur. Bu yeşil saha ve parklar, bazı şehirlerde zincirleme şekilde devam etmektedir ve insana daimî surette iç açan çimler ve ağaçlar arasından gezmek imkânını vermektedir.

Çalışan karı - kocalara mahsus apartman

1945 yılında yapılan istatistiklere göre İsveçli ailelerin büyük kısmı iki odalı apartman daireleri işgal etmektedir. Bu daireler Ankara ölçüsüne uygun bir tarzdadır; çok defa bu küçük apartmanların içinde çocukların ihtiyacı olan daimî hareketliliğe elverişli geniş odalar yoktur. Bu sebeple bilhassa çalışan karı kocalara mahsus her türlü konforu haiz özel apartmanlar ortaya çıkmıştır. Stockholm'da «Kollektivhuset Marieberg» adlı bu tip bir binayı görmeğe gitmiştik. Bu apartman dümdüz değil değişik bir cepheye sahiptir. Her bir kısım daha fazla güneş alabilmek için biraz içerlek oturtulmuştur. Sokak bu suretle dışli bir testere manzarasını arz etmektedir. Apartmanın kaloriferli olduğunu söylemeğe ne hacet, zira bildiğimiz sobaların kuzey soğuğu ile başa çıkamıyacağı âşikârdır. Alt katın en şirin yeri çocukların gündüz bakımevidir. Anne baba çocuklarını erkenden buraya bırakıyor ve eve gelinceye kadar yaralanıp berelenmiyeceklerinden emin olarak işle-

rinin başına gidiyorlar. Apartmanda elektrikle işleyen iki çamaşırılık vardır. Birinde kiracılar gelip kendileri çamaşırlarını yıkayabilirler, diğerinde ise bu iş ufak bir bedel karşılığında başkaları tarafından yapılır. Hemen hemen bütün İsveçli apartmanlarda olduğu gibi bu binayı da yukardan aşağıya kadar kalın bir çöp borusu katetmektedir. Kiracıya düşen biricik iş çöp tenekesini her katta bulunan deliğe dayayıp muhtevasını bu boruya boşaltmaktır. Apartmanda bir hizmet servisi de her an kiracıların emrine âmâdedir. Ailenin biri yardıma muhtaç olunca bu servise telefon eder, onlar da muayyen bir tarifeye göre iş gören bir kadını gönderirler. Alışveriş meselesi de kolaylaştırılmıştır. Karı koca telefonla en ufak köyden en büyük şehire kadar hemen her köşebaşında bir şubesi bulunan istihlâk kooperatifine «Konsum» a telefon edip siparişlerini yaparlar. Ismarlanan eşya gündüz onlar yokken getirilmekte ve her dairenin kapısının yanında gömülü bulunan bir göze yerleştirilmektedir. Apartman daireleri hep iki oda ve bir mutfaktan ibarettir. İsveç'te mutfaklar standard ölçülere göre teçhiz edilmiştir ve daha çok ilmî araştırmalara mahsus bir lâboratuvarı andırmaktadır. Hepsinde gömme beyaz çelik dolaplar, paslanmaz çelikten bir bulaşık teknesi, elektrikli bir fırın ve ufacık bir frijider bulunmaktadır. Bunlar evin müstemilâtından olup kiracı tarafından satın alınmaz. Odalar nispeten ufak olduğundan döşeniş tarzına çok önem verilmiştir. İsveçliler bitmek bilmeyen

karanlık kış gecelerinde evde istemiyerek fazla oturmağa mahkûm olduklarından ev döşemesini büyük bir sanat haline yükseltmişlerdir. Gene coğrafi şartlardan mülhem olarak kışın ruh ve gönülleri bezdiren karanlığa karşı koymak için evleri aydın, açık renklere büründürerek ve sayısız saksılarla süsliyerek sunî bir ilkbahar yaratmağa çalışıyorlar. Perdeleri tercihan bizim vistraya benzer kumaşlardan yapıyorlar. Memlekette mebzul miktarda mevcut en nefis keresteler yardımıyla ise yumuşak hatlı, gözü okşayan, pratik eşya imal edilmektedir. Modern üslûbu taşımakla beraber kübik tarzından ayrı ve çok daha zarif olan bu modern İsveç stilini bilhassa Amerikalılar pek beğenmektedirler. Fakat bizim için asıl önemli olan taraf bu eşyanın hepsinin birkaç şekilde kullanılabilmesi ve herkes için elverişli olmasıdır. İlk bakışta duvarın enini ancak birkaç santim işgal eden gayet zarif bir kitap rafı, şık örtüsü altında dikine kaldırılmış bir somye saklamaktadır. Gece oldu mu somye bir el hareketi ile indirilir, gündüz ise fazla yer işgal etmesin diye bir çengel ile rafın altına raptedilmektedir. İsveçliler herkese ve zevke uygun düşen bu tip yer işgal etmeyen mobilyalar imalinde çok ileri gitmişlerdir. Gayet mâsum görünen ufak bir kanapenin icabında iki kişilik rahat bir çifte karyola olabildiğine görmeden inanmazsınız.

Bu kooperatif şeklindeki apartmanların birkaç özelliği daha vardır. Bunların başında nefis duvar freskleri ile süslü müşterek yemek salonu gelmektedir. İştten yorgun argın dönen karı koca ye-

ni baştan mutfak işine girişmek istemedikleri zaman burada yemek yiyebilirler. Bundan başka daracık evlerinde bir yemek daveti yapamıyan aileler için hususî bir küçük salon vardır. Burada istedikleri gibi misafirlerini ağırlyabiliyorlar. Ayrıca her apartmanın bodrum katında bildiğimiz Türk hamamı vardır. İsveçliler bu hamamlara bayılıyorlar ; hattâ taşrada ziyaret ettiğimiz bir köyde duyduğumuza göre kışın hamamda yıkandıktan sonra anadan doğma dışarı fırlayıp birbirlerini karşılıklı kara bulanmış çalı süpürgeleriyle kırbaç-larlanmış... Bu dayak gûya kanı harekete getirip vücudu müthiş surette gençleştirmiş.

Aynı katta apartmanda oturan kiracıların boş vakitlerini faydalı bir şekilde geçirmek üzere kul-lanılan bir marangozhane ile bir dokuma tezgâhı salonu da bulunmaktadır. İsveçli erkek için marangozluk, İsveçli kadın için tezgâhta dokumak en büyük eğlencedir. Bunun sebeplerinden biri belki de bütün gün insaf bilmiyen, yeknasak iş temposundan yorulan dimağları dinlendirmesidir. Fakat en ufak köyden en büyük şehre kadar yayılmış olan bu tesisler yalnız bu maksatla kurulmamıştır. Bunların millî bir «hobby» (boş vakitleri işgal eden eğlence) haline gelmesine sebep, ustalıkla idare edilen bir propagandadır. 1930 sınıralarında uzun yüz yıllar boyunca aralıksız gelişmiş olan küçük san'atlar gittikçe heybetleşen endüstri karşısında sönmeğe yüz tutmuştu. Bunu cezrî şekilde önlemeğe çalışan küçük san'atlar kooperatifi el ile dokunmuş olan herşeyin son moda

olduğunu ilân etmiş, büyük ölçüde sergiler tertib etmiş, memleketin dört bucağında köylü kadınlar tarafından yapılan elişlerini yüksek fiyatla satın alarak Stockholm ve Göteborg gibi büyük şehirlerde ecnebilere pahalıya satmış, bir kelimeyle bu san'atı yeniden canlandırmak için elinden gelen gayreti sarfetmiştir. Bugün bütün İsveçli genç kızlar mümkün mertebe ceyizlerini el dokuması eşyadan hazırlamağa çalışıyorlar. Özel desinatörler tarafından örnekleri hazırlanan kilimler 3-4000 Türk lirasına satılmaktadır. Marangoz amatörleri tarafından yontulan sigara kutusu, kâğıt bıçağı, süs iğnesi gibi ufak tefek hediyeelik eşyanın beher tanesi ise sekiz on lira değer bulmaktadır. Bu suretle yalnız canlanmakla kalmayıp gittikçe gelişen ve serpilip el dokuması yontma ve dökme yetkili şahısların devamlı telkin, tenkit ve direktifleri sayesinde olgun bir san'at haline getirilmiştir. Her İsveç evi bugün millî san'atın birkaç örneğini teşhir etmekle iftihar etmekte ve yeni gelene bu atmosferi olanca kuvvetle duyurmaktadır.

Gönül arzu ederdi ki bir gün bizim renk, örnek ve buluş itibarıyla dünyada pek üstün sayılan el işlemelerimiz, dokumalarımız ve çiniciliğimiz aynı şekilde canlandırılınsın ve evlerimiz bu toprağın mahsulü san'at eserleriyle süslensin.

Malmö'deki bahçeli evler mahallesi

İsveç'lilerin ev inşaatına karşı gösterdikleri büyük ilgi, çeşitli tarzların vücutte gelmesine âmil olmuştur. Nitekim pek fazla revaç bulan testereye benzer apartmanların yanı başında ilk defa Malmö'de inşa edilen bahçeli evler inşa tarzı gelmektedir. «Friluftstaden» adlı bu koskoca mahalle Eric Sigr. Persson adlı bir mimarın eseridir. En büyük özelliği evlerin kuruluş tarzıdır. Altı, sekiz, on adetlik gruplar halinde büyük yeşil sahaların ortasına yerleştirilen bu bloklar girintili çıkıntılı bir manzara arz etmektedir. Bir evin kapısı ve bahçesi ona bitişik olan iki evin arka kısımlarıyla çevrilidir. Böylece her ailenin özlediği mahrumiyet sağlanmış oluyor, çünkü her evin cümle kapısı ve bahçesi birbirine zıt istikamete açılıyor. Blokların arasında geniş bir yeşil saha bırakılmıştır. Burası çocuklar için ideal bir oyun yeridir. Bu bahçeli evler mahallesi gayet zarif bir alışveriş merkezine sahiptir. Buraya hep bir araya sütçü, bakkal, kasap, kadın berberi, pastane, tütüncü, meyveci ve bakkal toplanmıştır. Bundan başka bir hizmetçi merkezi vardır. Evlere arzuya göre dadı, ahçı veya famdöşambr gönderilir. Çocuklar için bir yuva vardır. Kalorifer tesisatı bir tek merkezden idare edilir, çöp toplama sistemi de müşterektir. Buevleren ince teferruatına kadar ev kadınına en az zahmetle elişlerini görmeleri için tasarlanmıştır. Bu münasebetle İsveçli kadınların bu alanda

son zamanlarda elde ettikleri bir başarıyı kaydetmek isterim. Bu vakte kadar evlerin standard tipi belediyeler tarafından tesbit edilirdi ve bu tesbit işinde çalışan her erkek mühendislerdi. Fakat İsveçli kadınlar şöyle bir mücadeleye girişmişler «Ömrümüzün yarısını evde geçiren biziz, çocukları büyüten, mutfakta iş yapan gine bizleriz, şu halde bizim rahat ve huzurumuzu ilgilendiren işlerde salâhiyet sahibi kadınların da bulunması şarttır.» Belediye kadınların bu makûl dileğini tetkik ederek onları haklı çıkartmıştır. Şimdi belediye fen bürolarında kadın üyelerin fikirlerinden bol bol faydalanılmaktadır. Bundan başka Stockholm'daki san'at okulunda özel bir ev hizmetleri şubesi vardır. Bu şubenin vazifesi mutfak ve ev işine taallûk eden bütün fabrika mamullerini en aşağı altı ay müddetle esaslı bir tetkikten geçirmektir. Ancak bu şubenin tasvibinden geçen mamullerin satış şansı fazla olacağından fabrikalar imal ettikleri çamaşır, bulaşık ve et makinesi gibi âletlerini önce burada tecrübe ettirirler. Böylece kadınların bu müessir kontrolü sayesinde işe yaramıyan ve avuç dolusu paraya mal olan eşyanın istilâsından korunmuş oluyor.

Malmö'deki orijinal bahçelievlerin babası sayılan mimar Persson gene aynı şehirde deniz kıyısında «Ribershus» adlı apartmanlarda da dikkati çeken bir yenilik tatbik etmiştir. Bu apartmanlarda dairelerin hepsi antresol şeklinde, yani iki kat üzerine yapılmıştır. Bu sayede her kiracı apartman içinde ayrıca bir villanın hususiyetlerini bularak özlediği mahremiyete kavuşmaktadır.

Mimar Persson'un bilhassa önem verdiği bir husus da yekpâre pencerelerdir. Muazzam ve tek bir pencereden sızan ışık ve manzara güzelliğini tatmak için gerçekten bu apartmanların en tepesinde bulunan mimarın kendi dairesine çıkmak lâzımdır. Ültramodern möblelerle döşeli bu daire baştan aşağı büyük pencerelerle süslüdür. Oturduğumuz yerden Baltıkdenizinin koyu gri ve yeşilimsi köpüklü dalgalarını, uzakta Kopenhag'ın liman tesislerini, Danimarka ile İsveç'i birbirine bağlayan ve karnında koskoca bir ekspresi taşıyan ferihotu seyretmek mümkündür.

İsveç'te en fazla taammüm etmiş olan inşaat malzemesi kerestedir. Bu sebeple hazır evler endüstrisi sür'atle inkişaf fırsatını bulmuştur. Önemli bir ihracat metaı olan hazır evler endüstrisi devlet tarafından kuvvetle desteklenmektedir ve bugüne kadar İsveç'teki mesken dâvasının hallinde büyük rol oynamıştır. İki üç odalı ufak evlerin inşası gayet basittir. Müstakbel ev sahibi banyo, çamaşırılık, kalorifer dairesi işini görecek olan bodrumun kurulması için derin bir temel kazdırtır. Oraya fabrikanın hazır olarak gönderdiği çimento blokları yerleştirilir. Bundan sonra tahtadan yapılmış duvarlar ve dam tarife göre takılır, ancak elektrik, su ve boru tesisatının kurulması için ustalara ihtiyaç görülmektedir.

İsveç'te kira durumu tamamen bize benzer şekilde tanzim edilmiştir. Harpten önce yapılmış olan binaların kirası 1942 yılının seviyesine göre tesbit edilmiştir. Bu tarihten sonra yapılan inşaatın

kirası ise belediyeler tarafından maliyet gözönünde tutularak tayin edilmektedir. Hükûmet hâlâ mevcut, şiddetli mesken buhranının halli için beş senelik bir plân hazırlamıştır. Bu plânın üç gayesi vardır. Birincisi bir odaya iki kişiden fazla nüfus isabet etmemesi, ikincisi iki veya fazla çocuklu ailelere mutlaka üç oda bir mutfaklı bir daire temini ve üçüncüsü ise kiraların aile gelirinin yüzde yirmisini aşmamasıdır.

İSVEÇ ÜNİVERSİTE SİTELERİ : UPSALA ve LUND

Meşhur «Carolina Rediviva» kütüphanesi — Putperest kıralların gömüldüğü eski Upsala — Lund katedralinin 600 senelik çalar saati — Öğrenciler nasıl geçiniyorlar?

İsveç'te demokrasinin çok erken teessüs etmesi bu memlekette feodalitenin hiç kök salmaması, fikir hürriyetinin de aynı ölçüde gelişmesine imkân vermiştir. Böylece Upsala'da 1477 de temeli atılan ilk üniversite bütün Avrupa kıtasında kurulan ilim müesseselerinin başında yer almıştır. Stockholm'a aşağı yukarı iki saat mesafede olan bu tarihî şehir gayet tipik bina ve heykellere sahiptir. Oxford, Cambridge ve Heidelberg'de olduğu gibi buranın eski bir talebe şehri olduğu ilk görüşte bellidir. Ancak yirminci asırda 60.000 nüfu-

Stokholm'de
Blok halinde büyük apartımanlar ve pazar mahalli

sa kavuşan Upsala sakinlerinin bu mütevazı durumuna rağmen eşine kolay rastlanmaz bir katedral, bir şato ve birbirinden güzel üniversite binalarına sahiptir. Uzun asırlar boyunca memleketin en uyanık fikirli, aydın gençlerini barındırmış olan bu küçük şehir onları ihtişam ve güzellikten mahrum etmek istememiş olacak ki şimal mimarîsinin en seçme eserlerini burada üniversite merkez binası, rasathane, tıp fakültesi ve kütüphane gibi binalarda görebiliriz.

Biz Upsala'yı bir pazar günü ziyaret etmiştik. Sokaklar bomboştur. Arasına beyaz kasketli bir talebe bisikletle geçiyordu. Beyaz kasket yalnız üniversite talebelerine mahsustur ve onlar tarafından büyük bir vakarla her yerde giyilmektedir. Meğer bütün ders yılı boyunca talebe hayatına hâkim olan eski örf ve âdetler 4 Ekim günü yapılan üniversite açılış töreni ile başlamış. Biz bu tarihten önce geldiğimiz için şehri henüz yaz tatili uykusunda bulduk. Bu açılış töreninden sonra 30 kasım günü İsveç'lilerin hayran oldukları ve bize hiç te yabancı olmıyan Demirbaş Şarh'ın ölüm yıldörümünü talebe tarafından coşkunlukla tesit edilir. Yeni bir profesörün inhası da tarihî akademik törenlere vesile olur. Elllerinde bayrak, talebe, uzun bir kuyruk halinde yeni hocalarına ilk dersi vereceği üniversite konferans salonuna kadar refakat eder. Fakat ananevî talebe şenlikleri daha çok ilkbahar sömestrinde yapılmaktadır. İsveç'in bitmek bilmiyen karanlık gecelerine son veren bu sevimli mevsime tıp talebelerinin komik bir geçit resmi ile başlanır. «Tod-

dy dag» diye anılan bu günde talebenin biri tilki kıyafetine girer ve şehrin bütün çocukları tarafından kovalanır. Başkaları ise şehrin umumî caddelerinde top oynarlar! Bütün bu âdetlerin menşeleri bilinmeyecek kadar eskidir. Fakat tâbir caizse gençliğe kurtlarını dökme fırsatını verdiğiinden hâlâ büyük bir şevk ve heyecanla tatbik edilmektedir. Tanınmış Avusturyalı yazar Richard Katz «Rio'da karşılaşmalar» adlı eserinde Brezilyalıların her yıl karnavalı ne kadar büyük sevinçle kutladıklarını naklediyor. Karnavalın başlaması ile bütün resmî ve hususî daireler tatil olur, halk sokaklara dökülüp millî raksları olan sambayı oynamağa başlarmış. Vecd içinde kalan, âdeta kendinden geçen bu kalabalık üç gün müddetle hayatın bütün karanlık taraflarını unutup sadece eğleniyor, bu arada sokaklardan kartondan büyük canavarlar geçiriliyor, halk bunları bıçak darbeleri ile delik deşik ediyor ve kötülüğü bu suretle ezmeğe çalışıyormuş. Richard Katz bu müşahadenin altına şu mülâhazayı serdediyor: «Avrupa'da'ki hemcinslerimize ruhu habisi tatmin eden buna benzer imkânlar verilse, nice harplerin önüne geçilirdi!...»

Gerçekten ister halk âdetleri ister talebe şenlikleri olsun, bütün bu ananeler insanlara geçici bir müddet için cemiyet hayatının sıkıcı kaidelelerinden sıyrılmaya ve insiyaklarına göre serbestçe hareket etme imkânını veriyor.

Upsala'nın tarihî binalarından ilk olarak katedrali ziyaret ettik. Anlattıklarına göre on üçüncü asrın başında Upsala çok fakirmiş, başpiskopos

da Pava'ya halkın vaiz dinleyecek bir yeri olmadığı hakkında haber göndermiş. Bunun üzerine Fransız bir mimar gelmiş, bu şehirde 18 sene oturmuş ve inşasına başladığı katedrali mümkün mer-tebe Fransız kilise inşaatının bir harikası sayılan Chartre katedraline benzetmeğe çalışmış. Kilise-nin içi bütün dinî mâbetlerde teneffüs edilen, asır-

Milli kütüphane

ların kokusunu aksettiren bir huşu havası ile doludur. İsveç tarihinin birçok meşhur simalarının mezarları buradadır. İsveçlilerin millî dinini katoliklikten protestanlığa çevirdiğinden ilk modern kiral adını kazanmış olan Gustav Vasa da burada gömülüdür.

Üniversite merkez binasının methali üstünde dört kadın heykeli göze çarpmaktadır. Bunlardan biri elinde terazisiyle hukuku, biri bastona sarıl-

miş yılanla tıbbı, üçüncüsü elinde İncille ilâhiyatı ve sonuncusu da felsefeyi temsil etmektedir. Merkez binasındaki merasim salonu üçbin kişiliktir. Doktoru yapanlar defne dallarından taçlar giyerek burada sahneye çıkıp diplomalarını büyük törenlerle alırlar. Arkada yarım daire bir sahne daha vardır, bu yer orkestraya mahsustur. Salonda siyâsî toplantılar hariç, her çeşit temsil ve konserler tertip edilir.

«Carolinâ Redivia» adını taşıyan üniversite kütüphanesi bütün Upsala'ya hâkim bir tepe üzerine kurulmuş, kocaman çift kubbeli şatonun pek yakınındadır. Neoklasik üslûpta yapılmış olan bu bina 1841 de tamamlanmıştır. Kütüphanenin asıl nüvesini üniversitenin kurulması hasebiyle hoca ve talebelere verilen kitaplar teşkil etmiştir. Fakat bu kütüphane taslağının hiçbir işe yarayacağı üniversitenin 17 inci asırda yeniden canlanması ile anlaşılmıştır. Kırıl ikinci Gustav Adolf üniversiteye büyük ölçüde menkul ve gayri menkul mallar bağışlamak suretiyle onu muhtar bir hale getirmeğe çalışırken aynı zamanda kırallık kitap koleksiyonuna ait dört bin cildi de teberrü etmişti. Bu kütüphanenin gözbebeği olan en kıymetli eseri 1669 de kont Magnus Gabriel de la Gardie'nin hediye etmiş olduğu gümüş İncil'dir. Lâtince adı ile «Codex Argenteus» diye anılan bu İncil M.S. 383 yılında piskopos Ulfilas tarafından gotik lisanına çevrilmiştir. Kitap bir nevi altın ve gümüş karışımı ile parşömene yazıldığından «Gümüş İncil» adını taşımaktadır. 1834 yılın-

dan beri devletten kuvvetli malî yardım gören İsveç'in en zengin kütüphanelerinden biri «Carolina Rediviva» halen 800.000 cilt kitap, 18.000 el-yazısı ve büyük bir gazete, resim, portre, ves. koleksiyonuna sahiptir.

Kütüphanede yer alan eserlerin çokluğunu canlı bir şekilde anlatabilmek için şu noktaya işaret etmek isterim ki eğer bütün kitap ve dergileri yan yana sıralamak mümkün olsaydı, 35 kilometre uzunluğunda bir mesafeyi işgal ederdi.

Kütüphane binası çok muhteşemdir. Büyük mermer hole girer girmez solda özel bir ehemmiyet arz eden kıymetli eserler camekânlar içinde daimî suretde teşhir edilmektedir. Amerika ve Çin'e taalluk eden gayet enteresan haritaları, çeşitli İncilleri ve bu arada Mozart'ın «Sihirli Flüt» operasının ilk perdesine ait elyazısını görmek mümkündür. Kütüphanenin alt katı çeşitli okuma salonlarına tahsis edilmiştir. Bütün üst kat ise çelik raflarda duran kıymetli el yazıları ile doludur. Buraya ancak ilgili profesörlerin refakatinde çıkılabilir. Upsala'yı ziyaretimizden daha önceden haberdar edilen meşhur İsveçli şarkiyat profesörü Nyberg bizi karşılamak ve gezdirmek nezaketinde bulundu. Upsala üniversite kütüphanesinde eski Türkçe pek çok eser vardır. Bunun sebebi 1839 da büyük Şarkiyat kongresinin burada yapılmış ve Abdülhamid'in bu vesile ile kiral ikinci Oscar' la sıkı münasebetler kurmuş olmasıdır. Böylece muazzam bir salon baştan aşağı yakın şark edebiyatına ait kıymetli parşömenlere tahsis edilmiştir.

Profesör Nyberg bize bir cemile olmak üzere minyatürlü Firdevsî Şahnamesinden parçalar okudu. Bunlardan bir kısmı bizim de anlayabileceğimiz şekilde idi.

Bu kütüphanenin bir diğer özelliği de mühim bir doktora tezi veya travay üzerinde çalışan talebelere hususî masalar tahsis edilmesidir. Emrine bu şekilde bir masa tahsis edilen talebe etüd edeceği konuya dair kitaplar toplamakta, çalışmalarına ara verdiği zaman da olduğu gibi bırakıp gitmektedir.

Kütüphanenin pek yakınında bütün şehre hâkim bir tepe üzerinde kurulmuş olan şato eskiden kıralın sarayı idi. Halen bir kısmı vali tarafından işgal edilmektedir. Ziyarete açık olan Kanada muazzam ve boşluktan çınlayan merdivenlerle çıkılıyor. Duvarlar bir insanın eni kadar kalın, tavanlar da iri potrellerle döşelidir. Babası İsveç'i protestan dine çevirdiği halde katolik mezhebin mistik cazibesine dayanamıyan kızı kıraliçe Christina bu kannaati yüzünden tahtından feragat zorunda kalmış ve bu şatoda tacını çıkartmıştır. Sonra beraberine bir sürü kitaplar alıp Roma'ya papanın yanına gitmiş ve menfada son nefesini yererek St. Pierre kilisesine gömülmüştür.

Upsala'nın görülmeğe değer bir yeri de bütün turistlerin akın ettiği «Gamla Upsala» (yani eski Upsala) dır. Burada üç çimle örtülü kocaman tepe vardır, bunlar tabii tepeler olmayıp eski putperest kıralara ait höyüklerdir. Kıral bu höyüklere bütün elbiseleri ve silâhları ile birlikte gö-

mülürmüş. Tepenin en yenisi M.S. 500 yılına aittir. Höyüklerin pek yakınında bulunan küçük kilise eskiden bir mâbetmiş, hattâ o devirde bu mâbedin önüne ilâhların gazabını yatıştırmak üzere insan kurban edildiğini anlatıyorlar. Bütün grupla birlikte bu höyüklerin birine tırmandık ve serin çimlere çömelip oturduk. Bu sırada içi bira ile dolu kocaman bir boynuz getirdiler. Meğer burada bu biradan sıra ile herkesin bir yudum tatması âdetmiş. Bu vakte kadar bu kadehe kimler dudaklarını dokundurmamışlar? Boynuzu ortadan kavriyan gümüş kuşağın üzerinde bir sürü imza göze çarpıyordu. Aralarında Windsor dükü ile o zamanki Wales prensinin de imzası görülüyordu.

Upsala'da en son ziyaret ettiğimiz yer Wärm-land eyaletinin talebe merkezi oldu. Gerek Upsala gerek Lund'da talebeler mutlaka geldikleri eyalete ait talebe birliğine mensup olmak zorundadırlar. Bu birliklere «Nationen» adı verilir. Stockholm'un eşsiz derecede güzel belediye binasının mimarı Ostberg tarafından yapılan Wärm-land Talebe Birliği binası 700.000 krona mal olmuştur. Bunun yarım milyonu Wärm-land eyaletinin zenginleri tarafından bağışlanmıştır. Şimdiki kiral beşinci Gustav da bu birliğe mensuptur. Binada balo ve toplantılara ait muazzam bir salon, ayrıca çeşitli çalışma odaları, kütüphane, müzik ve radyo odası vardır. Talebe boş vaktinde buraya gelip gazete okur, oyun oynar, dinlenir. Her «Nation» mensupları arasında çok sıkı ve kuvvetli bir tesanüt bağı vardır.

İsveç'in güneyinde bereketli Skania ovasında bulunan Lund da Upsala gibi tarihi çok zengin eski bir üniversite şehridir. On yedinci asra kadar Danimarka'ya ait olan bu bölgeye ilk medeniyeti getiren İngiltere'nin fatihi büyük Canute olmuştur. Lund'un temeli 1019 da atılmış ve çok geçmeden Danimarkadaki hıristiyan misyonerlerinin merkezi haline gelmiştir. İskandinavya'da katolikliğin hâkim olduğu devreye ait en muhteşem hâtıra 1085 yıllarında Canute'un inşa ettirmeğe başladığı Gotik üslûbundaki katedraldir. Yüzyıllar boyunca güzelleşen ve gelişen bu kilisenin en çok görülmeğe değer yeri ortaçağdan kalma altı yüz yıllık çalar saatidir. Hiç kurulmadan işliyen bu muazzam saatin üst kısmında büyük bir kadran, alt kısmında ise kâinat ve seyyareler tasvir edilmiştir. Her öğleyin çanlar saat tam onikiyi vurmağa başladığı vakit solda ufak bir kapı açılıyor ve İncilin anlattığı gibi İsa'ya tapmak üzere şarktan üç kiral geliyor ve hediyelerini Meryem ananın önüne seriyor, sonra sağdaki kapıdan kayboluyor. Bu geçit resmi çanın son vuruşu ile bitiyor ve çalar saat yeniden günlük uykusuna dalıyor. Lund katedrali bu şehrin halkı için bir dinî mâbedden daha ileri giden bir önem taşımaktadır. Lund'lular katedrallarını herkese göstermekten büyük haz duyuyorlar. İsveç milli tarihinin ilk olaylarına şahit olan ve yüzyılların izini simsiyah iri taşların üzerinde aksettiren bu kiliseye kendilerinden bir parça imiş gibi gözü ile bakıyorlar.

Bizi ısrarla bodruma indirip garip şekilli bir

sütun seyrettirdiler. Meğer St. Lawrence'e ithaf edilen bu kilisenin yapılışına ait garip bir efsane varmış. Kilise, yapılmaya başlandıktan sonra aziz Lawrence'i bir tasa almış. İnşaatı bitirmeğe daha pek çok zaman olduğu halde elinde hiçbir imkân kalmamış. Bu sırada bir dev gelmiş ve azize kilise bittiği vakit ismini bilmek şartile yardımını teklif etmiş. İsmi bilmediği takdirde dev St. Lawrence'in iki gözünü almağa hak kazanacaktı. Dindar adam durumunun çaresizliği karşısında bu teklife istemiye istemiye razı olmuş.

Bunun üzerine dev vakit geçirmeden kiliseyi bitirmeye koyulmuş. Ara yerde aziz yaptığından pişman olarak üzüldü duruyormuş. Üzgün ve yorgun olarak bir gün tepeye uzanmış. Bu sırada kulağına bazı sesler çarpmış. Bu sesler çocuklarını avutan ve babalarını Fin'in kendilerine aziz Lawrence'in gözlerini getireceğini vâdeden devin karısına aitmiş.

Aziz bu âni keşiften memnun olarak hemen kiliseye koşmuş ve devin adı ile çağırılmış. Fin bunu duyar duymaz o kadar öfkelenmiş ki hemen bodruma koşmuş ve sütunların birine sarılarak kiliseyi yıkmak istemiş. Fakat aziz devin bu hareketine mâni olmuş ve onu taş haline çevirmiş.

İşte bize gösterilen ve gerçekten bir insanın sütuna sarılışını temsil eden heykel bu efsanenin kahramanı Fin'e aitmiş.

1668 de kurulan Lund Üniversitesi bilhassa tıp fakültesi ile dünya çapında bir şöhret kazanmıştır. Program icabı biz Psychiatric kliniğine

getirdiler. Burada hafif nörotik vakıalar tedavi edilmektedir. Bu hastalar -âmiyane bir deyimle-normal insan sayılmıyacak kadar şuuru muhtel, buna karşılık başkaları için bir tehlike teşkil etmiyecek zararsız delilerdir.

Bunların çoğu sosyal sebepler yüzünden akli muvazenelerini kaybetmişlerdir. Buraya yatırılan kadın hastaların büyük bir kısmı hazin bir macera sonunda hâmile ve âciz kalanlardır. Bunlar kanunî mevzuattan faydalanarak arzu etmedikleri yükten kurtarılmaktadır. Bu kliniklerdeki hastalar bir yandan tıbbî bakımdan, diğer yandan cezaî bakımdan müşahede edilmektedirler. Buna sebep İsveçlilerin hemen hemen bütün suçlulara bir ruh hastası gözü ile bakmaları ve onları ceza evlerine yerleştireceklerine akıl hastanelerine yatırmalarıdır. Bizi gezdirmek lütfunda bulunan klinik şefi Dr. Zetholm hem yürüyor, hem de durmadan şok, elektrik tedavisi ves. den bahsediyordu. Fakat bakışları bomboş ve mânasız, hareketleri saçmasapan olan bu insan enkazını görünce artık hiçbir şeye dikkatimi teksif edemedim.

Psychiatric kliniğinden ortopedik kliniğe geçtik. Burada gezici kütüphane memuru bir bayanla görüştüm. Lund'un en ileri gelen ailelerine mensup ve bir profesörün karısı olan bu bayan hergün tekerlekli dört raflı bir arabanın yardımı ile koğuşları dolaşmakta ve hastalarını istedikleri kitapları dağıtmaktadır. Bunun gayet yorucu, fakat o nisbette zevkli olduğunu birkaç defa tekrar etti. Bu münasebetle İsveçli kadınların ne kadar

çalışma heveslisi olduklarını belirtmek isterim. Lund'dan ayrılacağımız sabah sokakta önüne on oniki küçük çocuk katmış olan bir kadını gördüm. Evinde misafir kaldığım çok sempatik bayan von Rosen'e bunun öğrencilerini gezdiren bir ilkökul öğretmeni olup olmadığını sordum. «Hayır» dedi. «Bu hanım meşhur bir bilgin karısıdır. Hiç çocuğu olmadı. Bana mükerrer defa «çok canım sıkılıyor, ne yapayım» diye sordu. Kendisine her gün iki saat müddetle mahalledeki küçük çocukları gezdirmesi hususunda bir teklifte bulundum. Geçen seneden beri bu işi yapıyor ve hayatından gayet memnun olduğunu söylüyor!» Çocukları her gün başka bir yere götürüp gezdiriyormuş, her bir çocuk için saat başına bir kron da ücret alıyormuş. Bu suretle Türk parası ile 20 lira tutan bir günlük kazanç elde ediyormuş... Fakat ev sahibem bayan von Rosen de çalışkanlıkta bu kadından geri değildi. Ciğer hastalıkları üzerinde ihtisas yapan bir doçentin karısı ve iki çocuk annesi olan bu hanım bütün Lund şehrindeki kadınlar için şöförlük kurslarını teşkilâtlandırmış ve harp sırasında 1200 yataklı hastanenin kirli çamaşırlarını nakleden kamyonlarda her gün altı saat çalışmıştır.

Upsala'da üç bin, Lund'da ikibin altıyüz öğrenci bulunmaktadır. Bunlardan yediyüzü kızdır. Her iki üniversite muhtar olmakla beraber devlet tarafından desteklenmektedir. Bunlardan başka Stockholm ve Göteborgda olmak üzere belediyece kurulan iki üniversite daha vardır. Fakat bunların kadro ve teşkilâtı tam değildir. Yapılan araş-

tırmaların sonucuna göre üniversite öğrencilerinin yüzde yirmisinin anne ve babaları da akademik bir tahsil yapmışlardır, geri kalan yüzde yirmisinin ebeveyni tüccar, yüzde onunun çiftçi ve yüzde altısının işçi olduğu anlaşılmıştır. Üniversite öğrencilerinden yüzde elliüçü anne ve babalarının yardımı ile okumaktadır, geri kalanlar çıktuktan sonra taksitle ödemek şartı ile talebe kredi kassasından veya devletten borç almaktadırlar. Stockholm ve Göteburg'da öğrencilerin üçte biri çalışarak tahsilini idame ettirmektedir, fakat Upsala ve Lund gibi talebe şehirlerinde buna imkân olmadığından çoğu borçlanma usulüne başvurmaktadır. Her üniversitede talebe ve profesörlerin beraberce kurdukları bir birlik vardır. Bu birliklerde fakülte ile tedrisatı ilgilendiren müşterek teklifler hazırlanır. Tedrisat sömestr usulü ile yapılmaktadır. Talebelerin hepsi «Kandidat» yani aday adını almaktadır.

Lund'da evli talebelerin çocuklarına bakan bir çocuk kreşi ziyaret ettik. Yapılan istatistiklere göre talebenin yüzde onikisi evlidir ve bu hal bilhassa tıp talebeleri arasında yayılmıştır. Bunun sebebi tıp tahsilinin sekiz sene sürmesi olsa gerek.

Upsala ve Lund'da nisbeten az talebe yurdu vardır. Öğrenciler daha çok bir aile yanında oda kiralamaktadırlar. Yemeklerini de günde 900 kişi doyuran talebe kantininden yerler. Böyle mütevazı bir yaşayış tarzı için günde üç yemeğin karşılığı olarak ayda 130 kron, bir oda kirası için de 70 kron ki ceman 200 kron sarfetmek gerekir.

(Türk parası ile 160 lira). Bu paradan aşağı geçinmenin imkânı yoktur. Buna karşı muhtaç talebe kitap alma külfetinden kurtuluyor. Çünkü kütüphanelerde herkesin ihtiyacına yetecek derecede de ders kitabı bulunur.

Upsala ve Lund üniversitelerine talebenin fazla rağbet ettiği görülmektedir. Bu tehacümün sebebi talebenin büyük şehrin dağdağalı ve eğlenceli hayatından uzak, çalışma ve araştırma bakımından rahat ve âsude küçük kasaba hayatını tercih etmeleridir.

GÜNEY İSVEÇ'TEN TOPLU İNTİBALAR

Malmö'de gördüklerimiz — Tipik bir şimal şehri: Hälsingborg
 Bir kadın heyetini resmen ilk defa ağırlıyan belediye —
 Güzel bir propaganda örneği.

İsveç'in Güney şehirlerini dolaşmak üzere teriplenen on günlük seyahatimize bir gece yarısına doğru başladık. Bu sebeple Lund'a kadar yataklı ile etrafı görmeden geldik. Bu sevimli Üniversite şehrinde bir gün kaldıktan sonra ertesi sabah kırkbeş dakika mesafede olan büyük liman Malmö'ye geçtik. Bereketli Skania ovasının en güneyinde bulunan Malmö âdeta İsveç ile Avrupa arasındaki eşik vazifesini görüyor. Avrupa karasından gelen bütün eşya ve trenler bu liman yardı-

mı ile memlekete dağılmaktadır. Malmö işlek bir endüstri şehridir. Dokuma fabrikaları boldur. Burada karakteristik Kuzey stilini taşıyan binalara rastlanmaz. Aksine her tarafta yeni yeni kümeler halinde fıskıran kübik çimento binalar topluluğu göze çarpar. Malmö'lülerin pek iftihar ettikleri tiyatro binası da ültra modern bir mimarî tarz taşımaktadır. Binyediyüz kişi alabilecek büyük- lükte olan bu binanın parteri hafif dalgalar halinde balkona kadar yükselmekte, asıl sahne ise yarım daire şeklinde seyircilerin ortasına doğru uzanmaktadır. Doğrusunu isterseniz, fazla modern ve bâriz bir hususiyet taşımayan umumî yapılar insanı pek cezbetmiyor.

Bütün seyahat boyunca her şehirde tekrarlamakta zevk duyduğumuz memleketimiz hakkındaki konferansları Malmö'de eskiden kıral sarayı, sonra hapishane şimdi de müze olan muazzam bir binada verdik. Tamamen ortaçağdan kalma etrafı köskoca surlarla çevrili bu kuleli şatoya geç vakit gidildi. Surlardaki sular asma köprüünün başında duran bir fenerin zayıf ışığını aksettiriyor ve insanda birden üç dört asır geri gittiği intibasını uyandırıyor. Buna karşılık fluoresans lâmbaların sert ışığı altında Roma devrinden yirminci asra kadar sıra ile yerleştirilen çeşitli tablo, mobilya, ziynet eşyası, el işlemleri ves. bu alışılmamış dekor içinde inanılmaz bir ahenk teşkil ediyordu. Şimdi nüfusu 180.000 e çıkmış olan Malmö'nün şehir müzesi 1841 de kurulmuş ve 1937 den beri yeni binasına taşınmıştır. Herbiri-

mize İngilizce birer müze rehberi hediye ettiler. Kitap 185 sahifeliktir. Bu eser İsveç milletinin kendi malı olmıyan kültür eserlerini bile ne kadar ince bir itina ile tanıtmaya çalıştığına parlak bir delildir. Bütün İsveç'teki ikametimiz sırasında iki defa otelde kaldık. Böylece sayısız İsveç evleri ile birlikte otelcilikleri hakkında da bir fikir edinmemiz fırsatı doğdu. Malmö'deki tertemiz otel odasında iki küçük şey dikkatimi çekti: Biri komodinin başındaki İncil nüshası, diğeri de banyoda duran küçük bir kutu. Kutunun üstünde «Lütfen kullanılmış jiletlerinizi buraya atınız» ibaresi okunuyordu. Dünyanın iktisaden en müreffeh memleketlerinden biri olan İsveç'te eskimiş traş jiletlerinin ziyan edilmemesini sağlayan bu millî tasarruf tedbiri üzerinde uzun boylu düşünmeğe değer. Şurasını unutmamak gerekir ki İsveç birinci derecede traş bıçağı imal eden bir memleketir.

Bitki araştırma istasyonu ve örnek çiftlikler

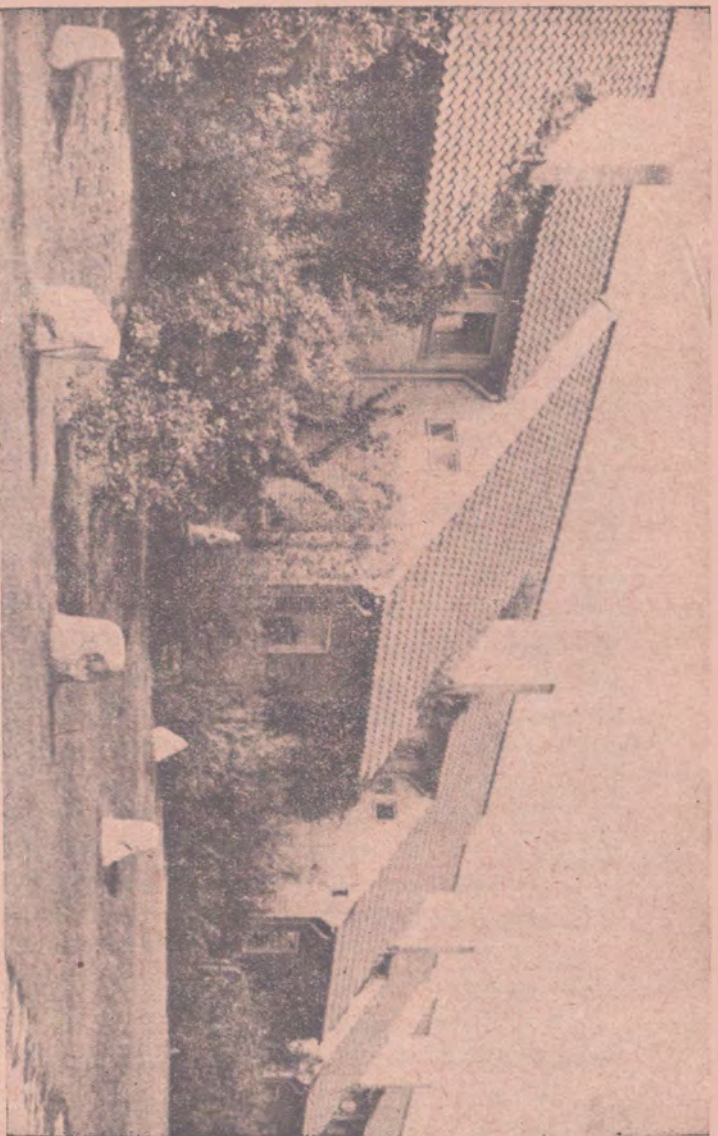
1 Ekim günü Malmö'den trene binerek nebat araştırma istasyonu ve örnek çiftlikleriyle şöhret kazanmış Svalöv'e geçtik. Şehirden uzaklaştıkça bahçeler ortasında ikişer metre aralıkla kurulmuş olan minicik tahta kulübeler dikkatimizi çekmeğe başladı. Öğrendik ki şehirde güneşsiz ve ışıksız apartmanlarda oturan işçi ve basit halk tabakası belediyeye ait bu ufak yazlık evleri kiralyor ve

her zaman hasretini çektikleri güneşe buralarda kavuşuyorlarmış. Bunlardan çoğu denize de yakın olduğundan ideal ve mütevazı bir sayfiye evi teşkil etmektedir. Belediye bu evlerin kâfi derecede mahfuz olmadıkları mülâhazası ile buralarda kışın oturulmasını şiddetle men etmiştir.

Svalöv'de ilk önce devletçe 15 milyon kron yardımıyla kurulan bitki araştırma istasyonunu görmeğe gittik. Kocaman bir parkın ortasında fennî laboratuardan çok güzel bir şatoyu andıran bu binanın altmış odasında hararetli ilmî araştırmalar yapılmaktadır. İsveç'te eskiden kışlık buğday tohumu çok fena randıman verirdi. Bu istasyonda yapılan araştırmalar neticesinde İsveç dışardan buğday ithal etmek külfetinden kurtulmuş, üstelik memleket buğday istihsalinde 150 milyon kron değerinde bir fazlalık kaydedilmiş. Modern genetik ilmi karma tohum üretimine çok önem vermektedir. Kromozon sayıları arttıkça buğday ve arpa tanelerinde bâriz bir değişiklik göze çarpmaktadır.

Bugünkü ilmî inkişaf sayesinde tohumlardaki irsî üniteler röntgen şuaları ile değiştirilmekte ve tohumun İsveç için hayati önem taşıyan dona mukavemet kabiliyeti arttırılmaktadır.

Oradan bir örnek çiftliğe gittik. Bütün civar çiftliklerden buraya gelen süt pastörize ediliyor, hususî şekilde peynir ve tereyağ haline getiriliyor. Bundan başka ahırlarında kendi malı olarak sayısız inek, domuz ve damızlık hayvan barındıran bu çiftliğin mülkiyeti aile efradı arasında taksim edilmiş bir şirketin elindedir. 1876 yılında

Malmödeki kooperatif evler

kurulan Svalöv süt ve peynir fabrikaları yirmi iki yıl müddetince sahibi Bondesson ve karısı tarafından bizzat işletilmiştir. Kurulduktan az sonra yılda 40.000 litre süt imal eden bu çiftlik bugün 12.187.596 litre süt pastörize etmekte, ayrıca 368.068 kilo tereyağ ve 733.496 kilo peynir imal etmektedir.

M. Bondesson ve karısı yaşını başın almış, son derece sevimli, ihtiyar kimselerdi. Evlerinin üstkatı tipik İsveç taşra stilinde döşenmiştir. Mavi yağlıboya oymalı iskemlelerin ortası kalp şeklindedir. Şömine ise odanın ortasında sütun şeklinde tuğladan yapılmış, üst raflarına pırıl pırıl parlıyan bakır kapkaçak yerleştirilmiştir. Alt katta içiçe geçen ve zevkle döşenmiş olan salonların en dik-kate değer tarafı 494 gümüş madalya ve kupa barındıran dolaptır. Bu vitrinler bir insanın bütün ömrünü vakfettiği dâva uğruna kazandığı mükâfatları ne güzel aksettiriyor. Çiftlik ve hayvan yetiştiriciliği en aziz bir meslek ve yurt hizmeti olarak benimseyen bu yüksek tahsilli altmış altılık ihtiyar bugün mefluç ayağının topallanmasına aldıriş etmiyerek çiftliğini hemen hergün bir genç enerjisi ile baştan başa dolaşır. Bu küçük çiftlik onun himmeti ile bugün otuzbin nüfuslu bir şehrin tereyağ, peynir ve jambon ihtiyaçlarını karşılıya bildiği için Bondesson haklı bir gurur duymaktadır. Hele salonun ortasında duran altın kâseyi eline aldığı zaman gözleri yaşarıyor. Çünkü bu İsveç veliahdının evine geldiği vakit kendisine çalışmalarına karşılık verilen hediyedir. Bu şirin yuvadan

ayrılırken toprak mülkiyetinin bir milletin tarım hayatında nâzım ve emniyet verici bir faktör olduğunu gösteren en canlı bir örnekle müşahade etmiş bulunuyorduk.

En tipik şimal şehirlerinden birinde

Svalöv'den Hälsingborg şehrine otomobile gittik. Ilık bir güneşin aydınlattığı yemyeşil mer'alar, tatlı bir rüzgârın çevirdiği yeldeğirmenler, kan kuvvetisembolleştiren kırmızı renkli ahşap köy evleri ve tarlalar arasında siyah beyaz damalı inekler, işte İsveç'in kır manzarası :

Hälsinborg en tipik şimal şehirlerinden biridir. Kiremit renkli belediye binasının şimal denizlerinin rüzgârları ile yeşile dönmüş bakır kaplı sayısız kulesi bulutları deliyor. Öbür kıyıda görünen Elsinore Beşiktaş'tan bakılınca Üsküdar'ın görünüşünü hatırlatıyor. Bu şirin Danimarka şehri Hamlet'in öldüğü rivayet edilen Gripsholm şatosu dolayısıyla Shakespeare'le birlikte dünya çapında bir şöhrete ulaşmıştır. Her yıl sayısız Amerikalı seyyah bu şehire gelip şatoda Hamlet'in hayaletini aramak için avuç dolusu döviz bırakmaktadır. Hälsinborg'da ziyaret ettiğimiz çeşitli müesseselerden bilhassa sakat çocuklara mahsus özel bir okul ile doğumevi ve çocuk hastanesi bahse değer. Normal okullara devam edemeyecek durumda 7-15 yaş arasındaki sakat çocukları barındıran bu özel ilk okul 1918 de kurulmuştur. Bu okulda çoğu ço-

cuk *felci yüzünden kötürüm kalmış yavrulara mû-
 tad derslerin dışında marangozluk, dikiş, nakış,
 bilhassa musiki öğretilmektedir. Sınıfları bir bir
 gezdik. Tabiatın gadrine uğramış bu melek yüzlü
 çocukların manzarası insanın yüreğini burkuyor.
 Koronun söylediği şarkılar bizi hemen başka bir
 âleme sürükledi. Gerçekten musiki Longfellow'un
 dediği gibi insanlığın biricik müsterek dilidir. San-
 ki o sesler sayesinde çocuklar uzak diyarlar aşı-
 yor. Denizlerde yelken açıyorlar.

Bu mağdur yavrular burada evlerinden daha
 neşeli bir hayat sürüyorlar. Hepsine normal insan-
 mış gibi muamele ediliyor ve bir meslek sahibi
 olarak okuldan ayrılınca dış hayatta yerlerini güç-
 lük çekmeden buluyorlar.

Hälsinborg'un görülmeğe değer doğumevi İsveç
 hastaneleri gibi tertemizdir. Burada iki üç kişilik
 umumî koğuşlarla birlikte hususî odalar da var-
 dır. Bebekler annelerin yanına verilmemektedir.
 Bunlar ayrı bir odada, çengellerle duvara asılı
 ufacık beşiklerde mışıl mışıl uyuyorlar. Bu oda
 insanâ reçel kavanozu yerine bebek karyoları
 dizilmiş bir kiler hissini veriyor. Hastaneyi gezdi-
 ğimiz sırada sabırsız müstakbel babaları oyalama-
 ğa mahsus kocaman bir akvaryumla süslü bekleme
 odası alelâcele dinî âyine mahsus hale getiriliyor-
 du. Meğer hastane genç anneleri eve döndükten
 sonra zahmetten kurtarmak için haftada bir bütün
 yeni doğanları vaftiz ettiriyor ve töreni bütün oda-
 larda mevcut operlörlerin yardımıyla ana babalara
 da duşurtuyormuş...

Doğumevinin altkatında bulunan dersanelerde müstakbelannelere çocukların nasıl bakıldıklarına dair iki aylık kurslar verilmektedir. Bu binaya bitişik bir de modern bir çocuk hastanesi vardır. Vaktinden önce doğan bebeklere 'mahsus camdan bir nevi kuluçka hücreleri yapılmıştır. Hasta ve henüz yaşını doldurmamış bebeklerin odaları ise gayet eğlencelidir. Yavruların karyoları üstünde tavandan ipele sarkıtılan oyuncaklar duruyor. Hasta çocuk sırtüstü yatarak, bunlarla oyalanıp eğlenebiliyor. Her odanın bir hemşiresi vardır. Koridora bakan duvarlar dolap şeklinde olup çift kapılıdır. İçlerinden kalorifer borusu geçer. Koğuş hemşiresi koridordaki kapıyı açıp dolaba temiz bezler yerleştirir, odanın içindeki hemşire ise bunları dışarı çıkmadan içteki dolap kapısını açarak lüzum oldukça çeker.

Şimal denizi kıyısında rağbet gören bir sayfiye

76.000 nüfuslu Hälsingborg şehrinden iki bin nüfuslu bir köye gittik. Fakat köy deyip geçmiyelim. Bostad kuzey denizinin kıyısında en çok rağbet gören sayfiye yerlerinden biridir. Ankara'daki sayın İsveç elçisi von Post'un da buradaki villasını ziyaret ettik. Kıralın her yaz şereflendirdiği bu şirin kasabanın M. E. 1800 yılına ait bir vikingin höyük içindeki mezarı, beynelmilel mü-

sabakaların cereyan ettiği golf sahası, yarım saat mesafedeki balıkçı köyü Toriko'da karaya oturmuş bir geminin içine yerleştirilen deniz müzesi gibi pek çok görülecek yerleri vardır. Bostad'da evine misafir edildiğimiz aile meşhur Nobel mükâfatını ihdas eden İsveçli mucidin yeğeni idi. Sevimli bir karısı ve üç afacan oğlu olan M. Nobel, Bostad'daki görülmeğe değer büyük otelin sahibidir. Eski bir manastır üslûbunda inşa edilen ve baştan aşağı sarmaşıkla kaplı olan bu otelin havuz başında veya çimlerin ortasında birçok sakin ve asude yerleri vardır....

Tam bir dinlenme günü geçirdiğimiz Bostad'dan sonra kuvvetli mensucat endüstrisi ile şöhret bulmuş Boras şehrine geçtik. Burada bizzat belediye reisi tarafından resmî şekilde kabul edildik. (Bir kadın heyetinin resmen kabul edilmesi şehrin tarihine ilk defa olarak kayd edilmiştir!) Hattâ sonradan öğrendiğimize göre Boras şehrindeki hemcinslerimiz misafirlerini lâyikiyle karşılayabilmek için ilgili memleketler hakkında iki aylık özel bir kurs görmüşlerdir. Boras'tan yarım saat mesafede ziyaret ettiğimiz Rydboholm İsveç'in en eski dokuma fabrikasıdır. İlk makineleri İngiltere'den bir geminin ambarına kaçak suretiyle yüklenerek İsveç'e getirilmişti. Dördüncü nesilden beri aynı ailenin elinde bulunan bu fabrika özel teşebbüsün en parlak örneğidir. Sahibi bulunan Sven Ericson aile ananesine uyarak çalıştırdığı işçilerin refahlarını arttırmak için elinden gelen gayreti sarfetmektedir. İki yüz işçinin üç odalı, mutfaklı, rahat,

kaloriferli, bahçeli evi vardır. Bu evlerin inşası için işçi fabrikadan 4000 kronluk bir kredi alır, geri kalanı tasarrufu ile tamamlar. Fabrika hâlâ İngiliz menşeli dokuma makineleriyle teçhiz edilmiştir. İşçiler için yıkanma ve soyunma odaları, yemekhaneler vardır. Ayrıca 265 kişilik bir sinema binası da bulunmaktadır. Burada haftada üç defa filim gösterilir. Bitişikteki kütüphanede iki bin kitap vardır. Vicky Baum, Steinbeck, Tolstoi, Mark Twain gibi müelliflerin eserleri gözümüze ilişti. Fabrikanın ayrıca bütün işçi çocuklarına mahsus bir ilk okulu, bir de yaşlılar evi vardır. Burada ayda 17 kron veren emekliye ayrılmış karı kocalar bir oda bir mutfaktan ibaret ufacık dairelerde ömürlerinin son günlerini geçirirler. Her işin elektrikle başarıldığı bu kömürsüz, kurumsuz, yemyeşil mer'a ortasındaki işletme İsveç'in dağılık endüstri sistemine tipik bir örnektir.

Fabrika sahibi Ericson bize bir öğle ziyafeti verdi. Bu arada ilk defa bu yıl fabrikasının değerli hemşehrimiz Hakkı Meçik delâletiyle elde ettiği Türk pamuğunun kalitesinden memnun bulunduğunu, fakat ambalaj bakımından daha çok itina gösterilmesinin faydalı olacağını belirtti.

Güney turunun son durağı olan Göteburg, İsveç'in başkentinden sonra en büyük şehridir. «Küçük Londra» adı ile maruf olan bu şehrin Atlantik okyanusuna açılan limanı Amerika kıtasından gelen büyük transatlantikleri geçici olarak barındırmaktadır. Göteburg mu, yoksa Stockholm mu daha güzel olduğu tartışma konusu olabilir. 1600

yıllarında Gustav Adolph tarafından temeli atılan bu şehir sureti mahsusada davet edilen Felemenkiler sayesinde boydan boya incecik kanallarla bezenmiştir. Böylece zincirleme şeklinde devam eden park ve su yolları boyunca şehri dolaşmak mümkündür. Bilhassa millî müze, tiyatro ve konser binalarını toplu bir şekilde birleştiren meydan meşhur İsveçli heykeltıraş Milles'in denizler ilâhı Poseidonun heykeliyle büsbütün güzelleşmiştir. Denizde boğulmuş balıkçıların hâtırasına dikilen ve yirmi beş metre yükseklikte bir sütunun tepesinde hâlâ kayıp kocasını bekleyen bir balıkçı karısı temsil eden heykel her gelip geçene azmış denizin vahşetini ne güzel anlatıyor.

Göteborg'da ziyaret ettiğimiz çeşitli müesseselerden biri de on katlı meslek öğretim okulu olmuştur. Halen kız ve erkek 4500 talebe barındıran ve dikiş, demircilik, marangozluk gibi esas mesleklerden gayri ev döşemesi, dekorasyon, mağaza satıcılığı, afişçilik, erkek ve kadın berberliği, gemi ahçılığı üzerinde kurslar açmış olan bu kocaman mektep isveçlilerin küçük sanatlara katışı olan istidat ve sevgilerini açıkça göstermektedir.

Ancak bir ucunu görebildiğimiz ve Türkiye de özel surette temsil edilen meşhur bilyeli yatak fabrikası SKF de misafir defterine imza atarken bize şu kartı verdiler: « Teşekkür ederiz! İmza attığınız süre içinde SKF fabrikaları 1500 halka ve 28.000 bilye imal etmiştir! »

Usta reklamcılık buna denir!

1948 DE İSVEÇ

İsveç'in iktisadi durumu — İsveçliler Türkiye'yi nasıl tanıyorlar ?

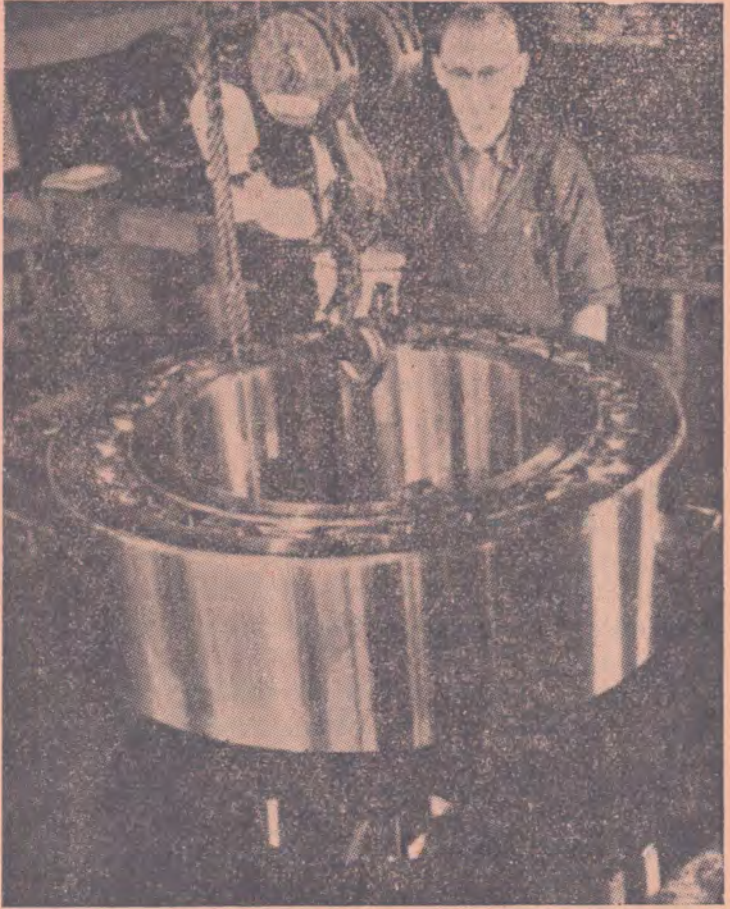
İsveç bundan yetmiş yıl öncesine kadar yalnız ziraatle geçinen bir memleket olduğu halde bu tarihten itibaren endüstri birdenbire gelişmeğe başlamıştır. Bu âni değişikliğin sonunda ziraat yerini endüstri ve küçük sanatlara terk etmiştir. Bugün İsveç'te nüfusun yüzde 2 si tarım, yüzde 40 ı endüstri ve yüzde 20 si ticaretle meşguldür. Toprakların yalnız yüzde 9 zu ekime elverişli olduğundan çiftçilerin işi ağırdır. Büyük tohum ıslah istasyonları bu sebeble bütün gayretlerini dona karşı dayanıklı tohumlar bulma faaliyeti üzerine teksif ediyorlar. Çiftliklerin yüzde 78 i ufaktır. Yirmi-beş dönümü geçmez. Köyler bizdekinden başkadır. Evler bir arada değildir, her ev tarlaların ortasında kurulmuştur, bir kelime ile dağınıktır.

İsveç'in başlıca ihraç metaı kereste ile çeliktir. Toprakların yüzde 55 i ormanla kaplıdır. İsveç Finlandiya'dan sonra dünyanın en zengin orman memleketidir. Ormanların dörtte biri devletin, dörtte biri endüstri işletmelerinin geri kalanın yarısı da köylünün elindedir. Bu millî gelir kaynağı yüzyılların semeresidir. İyi bir ormanın yetiş-

mesi için yüz sene lâzım olduğu ileri sürüldüğüne göre, bu çok eski İsveç ormanlarından elde edilen kerestenin kalitesi çok yüksek olmaktadır. Senede 150 milyon ağaç gövdesi kereste, kâğıt veya hamur yapılmak üzere nehirlerde yüzdürülmektedir. Dünyanın dört bucağına gönderilen kâğıd hamuru ile İngiltere'de gazete basarlar, Cenova'da ipek çorabı dokurlar, Kaliforniya'da nefis portakalları sarmağa mahsus incecik ambalâj kâğıdı imal ederler, Japonya'da bahçeler süsleyen lampion yaparlar. Bu hamurdan Güney Amerika'da sunî deri imal edilir. Birleşik Devletlerde ise çimento çuvalları, iplik veya halılar yapılır. Bundan başka İsveç Türkiye de dahil olmak üzere birçok memleketlere maden direği, inşaat malzemesi veya hazır ev şeklinde kereste ihraç eder.

İsveç gibi kömüre sahip olmıyan bir memlekette su, tıpkı İsviçre'de olduğu gibi, hayatî bir rol oynamaktadır. Mevcut 96.000 göl ile sayısız nehirlerden elde edilen beyaz kömür bütün demiryolları fabrika, endüstri tesislerine enerji sağladığı gibi evlerde de her iş için kullanılan âletlerin cereyanını temin ediyor. Fakat sulardan faydalanma sahası onunla bitmiyor. Nehirlerin çoğu şimalden cenuba doğru aktığından, buzlar da önce nehrin ağzında sonra menbaada cözüldüğünden, büyük ağaç kütükleri kesildikten sonra bu coşkun sulara atılır ve böylece limanlara kadar yüzdürülür.

İsveç'in belli başlı tabii serveti olan çelik kaynaklarının daha iki yüz sene süreceği tahmin edilmektedir. Çelik mamulâtın ancak yüzde onu mem-

Bilyeli yatak imali (elik imali)

lekette satılır, gerisi yabancı memleketlere ihraç edilir. İsveç'in en önemli endüstri müesseseleri çelikten yataklı bilye ve jiletten tutun da frijide-re kadar her çeşit eşya imâl ederler.

Teknik ve ulaştırma alanındaki gelişmelerle ekonomik kaderleri birbirine sıkı sıkıya bağlanan memleketler gibi İsveç'in refahı da dünya iktisadî durumuna bağlıdır. İkinci Cihan harbi boyunca tarafsızlığını korunmağa muvaffak olan İsveç bu elverişli durumun yarattığı fırsatlardan iyice faydalanmış ve savaşın sona erdiği yıllarda döviz bakımından dünyanın en zengin memleketlerinden biri haline gelmiştir. Ancak Alman endüstrisinin çökmesiyle başlıca ham çelik müşterisini kaybeden İsveç bunu telâfi etmek maksadiyle 1946 yılında Sovyet Rusya ile onbeş yıllık bir ticaret anlaşması imzalamıştır. Fakat bu karşılıklı ticaret mübadele sistemi tasarlandığı gibi işlememiş ve bu sebeple Alman piyasasının kaybı ile İsveç ekonomisinin içine düştüğü buhrana müsbet bir tesiri dokunmamıştır.

Gerçekten İsveç'liler harpten sonra ilk defa olarak son Noel bayramı münasebetiyle güçlkle portakal ve ceviz alabilmişlerdir. İki yıl önce Amerika'dan ithal edilen pırl pırl yeni otomobiller benzin kıtlığı yüzünden garajda bekliyorlar. Kaloriferli apartmanlarda ise yakıt kıtlığı dolayısıyla ayda ancak üç gün, o da üst üste sıcak su verilebilmektedir. Bu sebeple İsveçliler bir biblio kadar güzel, fayanslı bembeyaz banyolarını ancak uzaktan, imrenen bakışlarla seyredabiliyorlar. Bil-

hassa mensucat endüstrisi ham madde tükendiği için ümitsiz bir şekilde yeni ithal lisansları beklemektedir. En zengin İsveç'liler bile yılda ancak bir defa dış memleketlere seyahat edebiliyorlar. Hattâ bu vakte kadar adam başına verilen 400 Türk liralık' dövizin devam edip etmiyeceği bile şüphelidir. İthalâtın durdurulması, gittikçe çoğalan devlet masrafları ve aşırı vergiler hep yayılan depresyonun gözle görülen işaretleridir. Harp bittiği zaman dövizce en zengin bir memleket olduğuna yukarıda işaret ettiğimiz İsveç'in birkaç yıl geçmeden karşılaştığı bu tediye çıkmazı haklı bir hayret uyandırabilir.

Savaş sırasında muhasım taraflara çelik, krom ve yataklı bilye satışlarıyla elde edilen bol kaynaklar İsveç'te ondört yıldanberi iktidarı elde tutan ve işçi refahının artması için geniş tedbirler almış olan sosyal demokrat hükûmeti daha büyük ölçülü sosyal işlere girişmeğe teşvik etmiştir. Öte yandan ticaret ve maliye işleri, nazariyelerini tatbikata dökmek isteyen liberal düşünceli bazı üniversite profesörlerinin eline bırakılmıştı. İsveç ekonomisi bu serbest ithal taraftarlarının elinde bir tecrübe tahtası haline geldi. Neticede ameliyat muvaffak oldu, fakat hasta öldü!... Lüzumlu, lüzumsuz ithal mallarına ardına kadar açılan kapılar birikmiş kıymetli döviz stokunu kısa bir müddet içinde tükettikten sonra durumu ıslah için bir takım karşı tedbirler alındı. Bu meyanda İsveç kro-nu yeniden âyarlandı, fakat bu malî operasyon başarılı netice veremedi. Bunu takiben muamele

vergisi kaldırıldı. Halbuki bütün harp boyunca sıkı tatbik edilen kontrol sayesinde fiyatlar fırlamamış, buna karşı ücretler yükseltilmişti, böylece İsveçli müstehliklerin satın alma kabiliyeti kat kat artmıştı. İsveç devletinin bu konjonktürden kendi arzusuyla faydalanmaması çok geçmeden tesirlerini göstermekte gecikmemiş banka ve özel müesseseler devlet tahvillerini elden çıkarmağa başlamışlardır. Hükûmet bu halin kendiliğinden düzelmesini bekleyerek tahvilleri yeniden yüksek fiyatla satın aldı, böylece enflasyon doğrudan doğruya devlet tarafından desteklendi. Bu korkunç durumu düzeltmek ve eldeki kalan son dolar stokunu muhafaza etmek için kesin çare olarak bugün her türlü ithalât durdurulmuş vaziyettedir.

Enflasyondan evvel kanunlaştırılan sosyal yardım programları durumun değişmesine rağmen yürürlüğe konmuştur. Bunun neticesi de vergilerin devamlı surette yükselmesi olmuştur. O kadar ki bu müterakki vergi sistemi sebebiyle bugün bir İsveçli ne kadar fazla kazanırsa, ay sonunda elinde o nispetde az parası kalıyor. Müteahhit ve müteşebbisler daha büyük randıman temininde fayda görmez olmuşlar. İşçiler ise fazla mesai yapmaktan — nasıl olsa kazanç vergisine gidecek düşüncesiyle — vazgeçmişlerdir. Avukat ve hekim gibi serbest meslek erbabı ise daha az vergi ödemek için haftada iki üç gün çalışmamaktadır.

Bir İngiliz iktisatçısı ekonomiyi ya havuç yedirilerek yahut sopa atılarak çalıştırılan bir merkebe benzetmektedir. Bu garip teşbih gereğince ser-

best teşebbüs ve kazanç imkânları bol olan bir ekonomi sisteminde iktisadî işlerin tabii ve hür seyrini havuç = kâr tâyin ediyor demektir. Demir perdenin arkasında devlet tekeliyle idare olunan iktisadî faaliyetlerde işler ancak sopanın zoru ile yürütülebiliyor. İsveç'in yarı plânlı ekonomisinde ilgililer bu iki vasıtaya başvurmaksızın başarı elde edebilecekleri ümidini henüz kaybetmemişlerdir. Fakat bu ümidin gerçekleşmesi ihtimaline delâlet eden işaretlere pek de rastlanmıyor. Bugün göze batan hususlar kütlenin çalışmaya karşı isteksizliği, istihsalin gerilemesi, kıymetli iş elemanların israfı, ihracatın eksikliği, dolar kıtlığı, ham madde kifayetsizliği, para fazlalığı, ves. dir. Bütün bunlardan başka aşırı bir sosyal politika işçi ve ailesine her türlü yardımlar sağlamak suretiyle şahsî sorumluluk duygusunu zayıflatmaktadır.

İsveç'in dış politikası

İsveç için tarafsızlık siyaseti âdeta bir din haline gelmiştir. Dünya matbuatını son aylarda işgal eden Atlantik Paktı görüşmelerinin bütün safhalarının yeniden belirtmiş olduğu gibi İsveç hükümet adamları tarafsızlık statüsünü feda etmemek için ellerinden gelen gayreti sarfetmektedirler. Bu konuda tartışma fırsatı bulduğum birçok İsveçliler dış politikada yapacakları en ufak değişikliğin Finlandiya'da Rus baskısı şeklinde tesiri görüleceğini iddia etmekte, böylece tereddüd ve

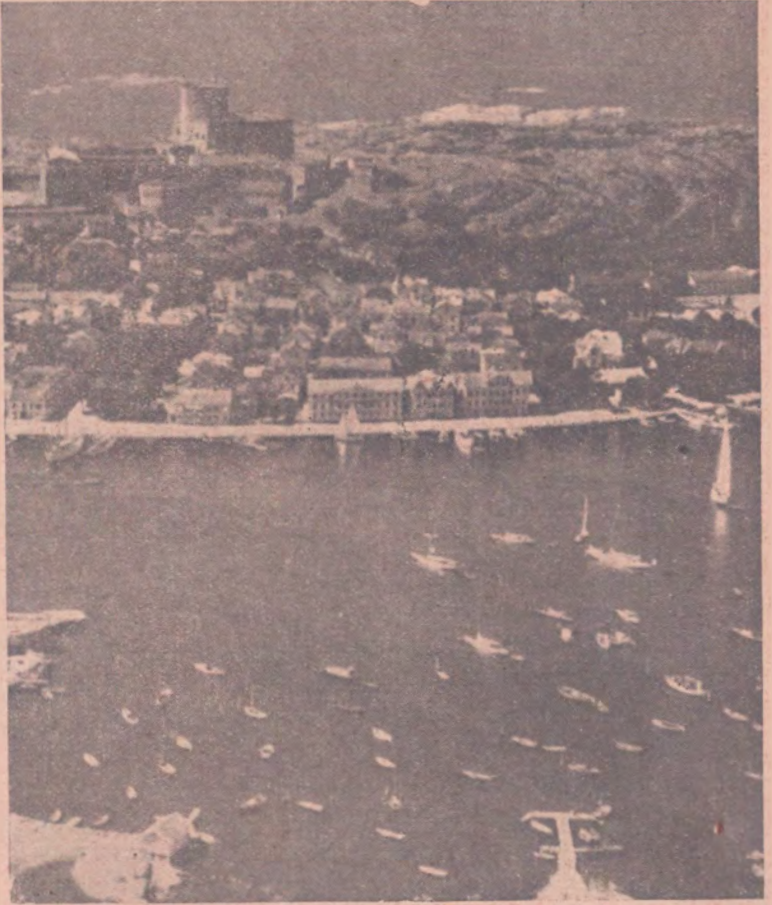
kararsızlıklarını komşularını muhtemel tehlikelerden korumak gibi altruist bir gaye ile izaha kalkışmaktadırlar. Onlar Sovyet dış politikasının işine geldiği zaman İsveç tarafsızlığına bakmadan Kremlin'in bir an geri kalmıyacağına bir türlü inanmıyorlar.

Yüzelli yıl harbe girmemiş ve modern topyekûn savaşın getirdiği sonsuz felâketleri kendi nefislerinde yaşamamış bir milletin bu muhakeme tarzını siyasi gerçeklerin acısını tatmamış olmalarına bağışlamak lâzımdır.....

İsveç'liler Türkiye'yi nasıl tanıyorlar?

Vatanından ayrılan her Türkün ön plânda meşgul olduğu mesele hiç şüphesiz memleketinin dışarda nasıl ve ne dereceye kadar tanınmakta olduğudur. Bu konuda övünçle şahit olduğumuz gerçek büyük Atatürk'ümüzün dünyanın her yerinde olduğu gibi İsveç'te de herkes tarafından büyük bir hayranlık ve saygı ile anılmasıdır. Stockholm'de bir gün şehrin güney kısmında dolaşıyordum. Burası daha çok işçi apartmanları ile meskûn ve daha az gösterişli bir mahalle idi. Küçük bir yan sokakta gazeteleri koymağa mahsus dökme demirden yapılmış zarif bir sepet gördüm. Fiyatını sormak için dükkâna girdim. Karşıma iş önlüğü ile bir İsveç satıcı çıktı. İsveç lisanını bilmediğimi görünce yanımdaki arkadaşşıma hangi milletten

olduğumu sordu. «Türk» der demez, «Öyle ise sizin büyük başkanınız Atatürk'e benden selâm götürünüz. Ona fevkalâde hayranım!» dedi. Satıcı bu sözleri öyle heyecan ve saflıkla ifade etmişti ki ona bir türlü bu arzusunu yerine getirmek imkânından ebediyen mahrum olduğumu söyleyemedim... Buna karşılık memleket ve millet olarak İskandinavya'lıların bizim hakkımızda pek az bilgi sahibi olduklarını tekrardan kendimi alamıyorum. Stockholm'de bulunduğumuz altı hafta içinde ne resmî ne de adî günlerde, hattâ kont Bernadotte'un ölümü münasebetiyle bütün bavrakların yarıya indirildiği günlerde bile şanlı Türk bayrağımızı hiçbir yerde görmediğimizi esefle hatırlıyorum. Bizi hâlâ çarşafli, haremli sananlar pek çoktu. Hele İstanbul sokaklarında kediden yürümek imkânı olmadığını yüzüme karşı iddiaya kalkan edebiyat fâkültesi mezunlarına rastlamaktan ayrıca üzüntü duyduk. Bu sebeble İsveçte bulunduğumuz müddet içinde Türkiye ve Türk kadınları hakkında her fırsatta yeter bilgi vermeğe çalıştık. Bunların küçük ölçüde de olsa memleketimizi tanıtmaya yardım etmiş olmasından bugün de haklı bir sevinç duymaktayız.

Gothenberg Şehri civarında yaz mevsiminde yat hayatı

KOPENHAG'DA BİR GÜN

Danimarka parlamantosunu ziyaret — Ekonomik güçlükler ve kısıntılar — Kopenhag radyo istasyonunda — Sosyal alanda elde edilen başarılar

Hava yolculuğunun en büyük faydalarından biri çok kısa bir zaman içinde insanın koca bir memleketin coğrafi durumu hakkında bilgi edinmesine imkân vermesidir. Kitaplarda Danimarka'nın yüz meskûn ve dört yüze yakın gayri meskûn adadan terekkün ettiğini okuduğumuz vakit kafamızda bulanık ve müphem bir tasavvur canlanır... Fakat Stockholm - Kopenhag hava yolculuğu bu muğlak tarifi canlı olarak gözümüzün önüne seriyor. Kuvvetli çelik kuşumuzun kanatları altında akıp giden manzara, sayısız ufak tefek kara parçacıkları, koyu ve açık yeşil renkli sular ve baştan aşağı irili ufaklı çiftliklere bölünmüş düzlükler göstermektedir. Danimarka İskoçya'nın yarısı kadar büyük, nüfusu da dört milyondur. Buna karşılık anavatana bağlı Grönland adası ondan elli misli daha büyük olduğu halde ancak 21.000 kişi barındırmaktadır.

Danimarka'nın biricik büyük şehri bir milyona yakın nüfusu olan Kopenhag'dır. Bu şehir kuzey Avrupa'nın dört büyük yıldızlarından biri sayılmaktadır. Kopenhag daha ilk bakışta deniz ken-

rında uzanmış, yeşile çalan bakır damları, romantik çan kuleleleri ve bazı damları süsleyen altın topları, iç ferrahlatıcı kırmızı tuğla binaları ve bunlar arasında akıp giden kanal ve havuzları ile gönlü çalıyor. Temelî onikinci asırda atılan bu şehrin çeşitli semtleri geçirdiği bütün gelişmeyi adım adım takibe imkân verir. Şehrin göbeğinde bulunan Raadhuspladsen (Belediye meydanı) etrafı çep çevre saran, ortaçağdan kalma daracık sokakları ile insanı bir anda uzak bir geçmişe götürüyor. Fakat Kopenhag'ın en karakteristik binaları kurşunî renkte kumtaşı tezyinatı ile süslü tuğla renkli renaissance yapılarıdır. Dördüncü Christian gibi güzel sanatlara çok düşkün olan bir kiralın devrinde yapılan bu sayısız binalardan en hoş gideni hemen parlamentonun arkasında bulunan borsa binasıdır. Bu binanın plânı bizzat kiral tarafından çizilmiş, inşaatına da dördüncü Christian'ın kendisi nezaret etmiştir. Göğe doğru yükselen muazzam kulesi en büyük özelliğini teşkil etmektedir. Bu kule kötülüğü ezen üç büyük ejderhanın havaya kalkmış ve birbirine dolanmış kuyruklarından tereküp etmektedir.

Danimarka parlamentosu

Bir günlük ikâmetimiz sırasında gezmek imkânını bulduğumuz parlamento, Dışişleri bakanlığı ve yüksek devlet şûrası ile birlikte iki defa yan-

dıktan sonra yeniden inşa edilen Christiansborg kiral sarayında barınmaktadır. 1901 den beri parlamanter usulü kabul etmiş olan Danimarka'da 149 üyeli bir avâm kamarası ile 76 üyeli bir âyan meclisi vardır.

Fakat hazırlanmakta olan yeni anayasa değişikliklerine göre bu iki meclis birleştirilecek ve siyasî hakları kullanma, yaş haddi yirmibeşten yirmibire indirilecektir. Parlamento binası vakur bir atmosfer yaratmaktadır. Koridor ve odaların koyu renklerle ağırbaşlı bir şekilde tefrişi, köşelere yerleştirilen koltuklar, insanın burnuna çarpan tütün kokusu, burada erkeklerin tam saltanatla hüküm sürdüklerini anlatıyor. İki meclisi birleştiren uzun koridorun duvarı boyunca komik ve düşündürücü atasözleri yazılıdır. Nitekim «Kuşdilini kim bilirse, başbakan o olur» gibi nükteli sözler göze çarpmaktadır. Şehrin en güzel ve halk tarafından en çok rağbet gören yerlerinden biri Langelinie promenade yeridir. Bu uzun gezi yeri nefis parklar, anıt ve heykellerle süslenmiştir. Karşıda serbest liman, büyük antrepolar, daha uzaklarda ise Danimarka ile İsveç arasındaki seyriseferi temin eden feribotlar görülüyor. Rıhtım boyundaki heykellerdenen güzeli dünyaca tanınmış Danimarkalı masal yazarı Andersen'in en meşhur hikâyesi «Deniz kızı» nı sembolize etmekte ve denizin içinden yükselen bir kayaya oturtulmuş, mermer bir kız vücudunu tasvir eylemektedir. Yarı belinden aşağısı balık pulları ile örtülü olan bu kızcağzı, mahzun bakışları ile deniz ve insan sevgisini birleştirmeyeceğini ne de canlı olarak anlatıyor.....

Danimarka diğer iki komşusu gibi bir kiralıktır. Memleketi son otuz beş yıl boyunca idare etmiş olan onuncu Christian geçen yıl vefat etmiştir. Yerine geçen oğlu bugünkü kiral dokuzuncu Frederik İsveç kralının torunu prenses İngrid ile evlidir. Her ikisi halk arasında çok sevimli ve demokratik yaşayış tarzları ile bütün gönülleri fethetmiş durumdadırlar. Kraliçe işgal yıllarında tasarruf gayesiyle davetlere, toplantılara bisikletle gitmiş ve böylece eskiden beri millî bir taşıt olan bisikletin değerini bir kat daha yükseltmiştir. Kral ailesinin üç sevimli kızı vardır, en büyüğü ilkokula devam etmektedir.

Kopenhag radyo istasyonuna bir ziyaret

Ziyaret fırsatını bulduğumuz bir diğer müessesese Kopenhag radyosu olmuştur. Modern mimarının bir şaheseri ve batı Avrupa'nın en büyük yayın istasyonlarından biri olan bu radyo binası küçük bir şehir kadar büyüktür. Binbeşyüz kişilik konser salonu sadeliği ile her yerde hâkim olan eşitlik ve demokrasi havasını canlandırıyor. Sarı deri koltukları ve aynı renk tahta kaplaması bir bal tatlılığı ile gözleri okşuyor. Radyo binasında her tip temsillere elverişli çeşitli sahneler, oda, salon ve semfonik orkestralara mahsus ona yakın özel stüdyo bulunmaktadır. Hele günlük havadis toplayan dairesi bir âlemdir. Küçük tecrid odalarının her birinde değişik konulara ait yayınlar

gramofona alınmaktadır. Bunlar daha sonra arzu edilen saatte kullanılmaktadır. Kopenhag radyosunda kadın saatini idare eden Mrs. Esther Scheel Türk kadın inkılâbı hakkında arkadaşım Dr. Dıblan ile birlikte beş dakikalık bir konuşma yapmamızı temin etmişti. Konuşmalarımız önce bu dairede plağa alındı. Sıramız gelinceye kadar oturup etrafı seyrediyor ve çoduk denecek yaştaki delikanlıların karışık âletlerle neler yaptıklarını kavramağa çalışıyorduk. Bir yandan o arada sona ermiş olan İsveç - Danimarka futbol maçını nakleden spikerin heyecanlı sesi geliyor, öte yandan dinî bir âyinini huşu veren musikisi aksediyor, beri yanda saman püskülü sarı saçlı bir delikanlı bir piyes için gereken müzik parçaları ayıklamağa çalışıyor, daha ötede başka bir ses sihribazı plâğa çekilmiş olan seslerin bir koktelini yapıp onları mikrofon için daha cazip hale getiriyordu. İşin dikkate değer tarafı bütün bu gençlerin radyo evinde stajyer olmaları ve bu bilgileri pratik şekilde kazanmalarındır.

Nihayet sıramız geldi, bizi davet eden hanım mikrofonta yaklaşmamızı söylüyor. Sonra ustaca tertiplenen sorular yardımı ile dinleyicilere gerçek bir sohbet yapıyormuşuz hissini vermeğe çalışıyordu. Beş dakika sonra sesimizi dinlemek imkânını bulduk, biraz sonra da bu güzel binadan ayrıldık.

Danimarka'nın mücadele ettiği ekonomik meseleler

Kopenhag'ın diğer özelliği daracık kanallarının bütün şehri katedişi ve güzelliğini artırmasıdır. Bu kanallarda işleyen motörlerde kısa bir gezinti insanın halkın durumu hakkında fikir veriyor. Memleketin altı yıllık bir işgalden çıktığı belli. Kıyafetlerin çoğu eski ve yıpranmış bir haldedir. Bir sergi masasına konmuş, yepyeni bir maket halini arzeden İsveç'e kıyasla burada beşer tabiatına has hüznün, keder ve dert müşahede edilebiliyor. Bugün Danimarka'da adam başına sekiz gram tereyağ verilmektedir. Tereyağı istihsalı harpten evvelki seviyeyi çoktan aşmıştır, fakat halk sırf ihracatı artırabilmek için her türlü sıkıntıya katlanmakta ve böylece aşağı yukarı koskoca İngiltere'nin tereyağ ihtiyacını karşılamaktadır. Yiyecek durumu gittikçe fenalaşmaktadır. Balıktan gayri bütün iâşe maddelerinin istihkakı kısılmış durumdadır. Fakat Danimarkalı dişini sıkmakta ve daha iyi günlerin geleceğine inanmaktadır. Halen içinde çırpındığı ekonomik problemlerin en önemlileri kendini şiddetle hissettiren mesken buhranı, yayılma istidadı gösteren enflasyon ve ihracatın devamı uğruna titizlikle uygulanan vesika sistemidir. Alman işgalinin derin izler bıraktığı her fırsatta kendini belli ediyor. Naziler devlet bankasının bütün altınını alıp götürmüşler, memleketi iligine kadar sömürmüşler. Danimarka'lılar bu yağma, tahakküm ve zorbalık

rejimine karşı çok şiddetli bir pasif mukavemetle karşı koymuşlar ve bugün bile bu ruh haletinin tesirinden kurtulamamışlardır. Her yerde bu mukavemet elân günlük konuşma konusudur. Danimarkalılar bu işgal devresine ait nefretlerini, pek iyi bildikleri Almanca'yı aslâ konuşmağa yanaşmamakla göstermektedirler.

Sosyal alanda elde edilen başarılar

Dış politika bakımından harbe girmiş ve girmemiş İskandinav memleketlerin halkının temayülleri arasında bâriz farklar seçilmektedir. Norveç ve Danimarkalılar bir kuzey Avrupa bloku teşkiline, komünizme karşı açık bir cephe alınmasına ve Anglosaksonlarla sıkı bir işbirliğine taraftar görünüyolar. Bu maksatla bütün İskandinav memleketleri arasında bir birlik kurulmasını şiddetle arzu ettiler. İsveç'in bitaraflığını muhafaza için aldığı cepheden sonra Atlantik pakta yanaşmağı uygun buldular.

Danimarka'nın insan üzerinde bıraktığı umumî intibaa mütevazi, çalışkan, ıztırap ve sevinç görmüş, küçük bir milletin demokrasi yolundan şaşmıyarak hedefine doğru yürümesidir. Danimarkalılar bugün yenilmesi güç zorluklarla boğuşmakta ve sıkıntı çekmektedirler. Buna rağmen sosyal alanda çok mühim neticeler elde etmişlerdir. Bu arada bir zamanlar memleketi kasıp ka-

vuran verem âfetiyle başarılı mücadele bakımından dünyada birinci yeri işgal etmişlerdir. Burada şık kadınlar, göz kamaştırıcı bir lüks veya nefes durdurtan sanat olayları aramak beyhudedir. Danimarkalılar akli selîme sahip, sarıldığı dâvaya samimiyetle inanan, günün realiteleri ile başbaşa yaşayan insanlardır. Halkının üçte ikisi ziraatçidir. Her köyde bir kilise, bir şato, bir de süt kooperatifi vardır. Bunlardan kilise on ikinci asırda çiftçinin refahının, şato ise derebeylik zamanının hâtırasıdır. Kooperatif de köylünün istiklâl ve kurtuluşunun sembolüdür. Danimarka bugün örnek çiftçilik ve sütçülükle en başta bulunan bir memlekettir ve bu alanda dünyaya öğretecek pek çok değerli tecrübeye sahiptir.

1948 SONBAHARINDA PARIS NE HALDE İDİ ?

Paris'in büyüleyici havası — Fransız kadınının zerafeti —
Moda haberleri — Fransızların hürriyet anlayışı —
Yabancı seyyah akını

Işıklar beldesi Paris hakkında o kadar çok şeyler yazılmıştır ki insan bu konuyu bir kere daha ele almakta gerçekten tereddüt geçiriyor. Şu kadar ki Paris de insanlar ve şehirler gibi her an hayatını tazeliyen, çeşni ve cazibesini değiştiren bir varlıktır. Bu sebeple 1948 yılının sonbaharında Paris'ten bir kadın tecüssüsü ile elde edilen intibaların da ilgi vereceğini sanırız.

Paris'ten hayli uzak düşen, geniş ve ferah Le Bourget meydanına indiğimiz vakit bizi bekliyen sıkıntıdan haberimiz yoktu. Air France'ın rahat otobüsü ile Invalides'lerdeki Aerogar'a vâsıl olunca, bütün taksilerin grev yaptıklarını öğrenmiyelim mi ? Koskoca dört milyonluk şehri mefluç duruma sokan bu hal tesirini göstermekte gecikmedi ve bizi otele girinceye kadar iki buçuk saat ayakta bekletti. Çünkü hava yollarına ait altı taksi yetmiş yolcuyu yerine taşıyınca kadar hayli zaman geçti. Fakat ilk teşir ne kadar nâhoş olursa olsun Paris'in sihirli havası bizi ilk gecedен

İtibaren büyüledi. Etoile meydanına açılan geniş bulvarlardan Champs Elysées'ye dökülen büyük kalabalık, sokakların yaya kaldırımına yerleşmiş olan kahvelerde tartışmaya dalmış insanlar, metroda evinde imiş gibi fütursuzca sohbet eden yolcular, uykuda gezer gibi kolkola dolaşan âşık çiftler, bütün bunlar Fransız başkentinde hâkim olan başıboş hürriyet atmosferinin canlı örnekleridir. Ondördüncü yüzyılda Paris'e gelmiş olan bir yabancı şöyle demişti: «Paris dünyanın dört bucağından gelenlere kollarını açıyor ve her birine aradığını temin ediyor...» Gerçekte bu şehirde bir Fransızın yaşama hakkı mes. bir Çinliden bir dirhem fazla değildir. Bunun doğru olup olmadığı tartışılabilir, fakat ortada bir gerçek var, o da şudur: İnsan Paris'i yadırgamıyor! Fransız başkentine gelir gelmez Türk lokantasında pek hasret kaldığımız yemeklere kavuştuk, yolumuzun üstünde bir Türk hamamının levhasına rastladık, hattâ bir genç hariciye memurumuzun yeni doğan çocuğu vesilesiyle lohusa şerbeti de içtik.

Fakat her zaman olduğu gibi Paris'te en çok dikkat ve takdiri çeken cihet Fransız kadınının eşsiz zevki, nezaketi ve bütün güçlülere rağmen güzel giyinişidir. Büyük mağazalardaki satıcı kızların teni sabah şebnemi altında parlayan bir güle benziyor, saçları en son modaya göre taranmıştır, hareketleri narin ve hassastır. Velev ufacak bir düğme dahi alsanız, size kulakları okşayan bir sesle «A votre service» (Emrinizdeyiz) diyeceklerdir. Bozguncu bir zihniyetle hareket eden

Fransız komünistlerinin Moskova'nın parası ile tertipleedikleri büyük çaptaki grevler yüzünden kâfi istihsal yapamıyan ve korkunç iktisadi buhranlar içinde çırpınan, ananevi hürriyet anlayışı yüzünden tek bir otoriteye boyun eğmeye razı olmıyan Fransızların günlük hayatı çok güçtür. Frankın düşük kıymeti yüzünden günlük yiyecek tedarik etmek bile büyük zahmetlere bağlıdır. Fakat Fransız kadını bu güçlüklerle boğuştuğunu dışarıya vurmamak için âzamî gayret sarfediyor. Evine, kocasına ve çocuklarına karşı olan ödevlerini bir an olsun hatırandan çıkarmıyor, fakat kendini de ihmal etmiyor. Hiç değilse son moda üç küçük madenî sineği eskimiş tayyörünün yakasına takıyor, yağmurdan kalıbı bozulmuş şapkasına sipsivri bir tüy iliştiriyor ve sevimli yüzünü güzel tebessümü ile süsleyerek hayatı pembe görmeğe çalışıyor. Büyük bulvarlardaki vitrinlerin dekorasyonu, eşyanın konuluş tarzı birer tablo kadar nefistir ve insanı sabahtan akşama kadar ayakta tutabiliyor. En ufak fantazi eşyaya değer veriliyor, bir pudriyere mavi mi, sarı mı, yoksa nasıl bir ponponun yaraştığı uzun uzadıya müta-lea ediliyor. Hazır elbiseler biçim itibariyle çok güzel, fakat kumaşları sunî ve pek gösterişsizdir. Esasen güzel kumaş bulmak hemen hemen imkânsızdır, o cânım Rodier ves. yünlülerini ancak İstanbul gibi lüks ihracat metayı çeken nadir şehirlerde görmek mümkündür. Gerek Fransa gerek İtalya en iyi mallarını ihracat için ayırmakta ve iç piyasaya hiç çıkarmamaktadır. Giyim bakımın-

dan uzun ve bol etek modası tamamen kalkmış denilebilir. Onun yerine büyük bir sadelik geçmiştir. Elbiseler hepsi son derece dar ve mâkul uzunluktadır. Bu yılın büyük yeniliği atkı şeklinde yapılan kürklerdir. Fransız kadınları étrole adını taşıyan bu kürklü şalları kendilerine has bir zarafetle çeşitli şekilde omuzlarına atıyorlar. Umumiyetle Napoleon zamanından kalma directoire üslûbu, yüksek bel, düz hatlar, açık dekolte ve arka bolluk hâkimdir. Memleketimize nisbetle ucuz olan eşyanın başında her türlü kolye, küpe, parföm ile itriyat gelmektedir. Yiyecek maddelerinden ekmek, şeker, sabun, et karneye bağlıdır, fakat her lokantada istediğiniz yemekleri bulmak mümkündür. Ekmek çamura yakın bir renktedir, bazen bir buçuk metrelik çubuklar halinde pişirilmektedir. Otobüs, lokanta gibi umumî yerlerde çalışanların hazır cevaplılığı her türlü tasavvurun fevkindedir. Fransızlar düşündüklerini söylemeğe ve her arzularını hiç bir şekilde frenlemeden gerçekleştirmeğe alıştırlar. Fransız karakterinin sıra ve tertipten hoşlanmayan, fakat hak duygusunu çignemekten kaçınan özelliği otobüs durak yerlerinde de kendini gösteriyor. Her duraktaki elektrik direğinin üstünde ufak bir madenî kutu bulunmaktadır. Bu kutunun altı açıktır. Her gelen oradaki kâğıt şeritten bir numara koparıyor. Otobüs geldiği vakit biletçi arkada bulunan açık perona çıkıyor, en küçük numaranın kimde olduğunu soruyor ve yolcular kopardıkları numaraya göre boş yerleri dolduruyorlar. Geri kalanlar ise

yeni gelecek otobüsleri bekliyorlar. Bu usul Fransızların hem hürriyet, hem de adalet anlayışına uyuyor, çünkü disiplini sevmiyen Fransızlar bir türlü sıraya girmeğe katlanamazlar, öte yandan haksızlığa da tahammül edemiyorlar. Bu usul onlara hem dağınık gruplar halinde etrafı seyretmeğe hem de geliş sıralarına göre otobüse binmeğe imkân veriyor.

Paris'e akın eden yabancı seyyahların sonu yoktur. İskandinavya, İngiltere ve Amerika'dan müstemlekeler ve Uzak Doğu'dan bu harikalar beldesini görmeğe gelenler çeşitli renk ve kıyafetleriyle mahşer gibi kaynıyan bu muazzam şehirde bile dikkati çekiyor. Tarihî bina, müze, kilise ve sanat meşherlerinin kapıları önünde günün her saatinde yabancıların bir rehberin önderliğinde gezdiren gayet rahat koltuklu büyük otobüsler durmaktadır. Beş liralık bir biletle bir hamlede adalet sarayının gürültüden uğulduyan büyük holünde telâşlı telâşlı konuşan erkek kadın avukatları, Marie Antoinette'in idam kararı verildiği mahkeme salonunu, Victor Hugo gibi ölmez Fransızların son istirahatgâhı olan Pantheon'u, dünyanın dört bucağından gelen talebeleri barındıran Quartier Latin ve Sorbonne üniversitesini, tamamlanmamış iki kulesi ile Paris'in başlıca özelliklerinden birini teşkil eden Notre Dame kilisesini görmek mümkündür. Rehberler, temaşası saatler hattâ günler sürecektir yerleri en kısa zamanda gezdirme maharetini gösteriyorlar, bu arada seyyahların orijinalite merakına hitab eden, akla

gelmez izahlarda bulunuyorlar. Notre Dame kilisesinin mihrabının önünde iplerle asılı kırmızı şapkaların hikmetine dair olan izah bunun bir misalidir. Rehberimizin anlattığına göre, bunlar ölen başpiskoposlara aittir. Şapka bu ipte asılı durdukça ölenin ruhu arafata kalıyormuş. Vakta ki ip kopar da şapka düşerse, işte o zaman başpiskopos cennete ulaşıyormuş.

Fakat Paris yalnız en ince estetik zevkin, en keskin fikrin ve en serbest tartışmanın sahnesi olmakla kalmıyor. Aynı zamanda çeşitli eğlenceler merkezi olarak da dikkati çekiyor. Görülmeğe değer tiyatro, opera, revü, musichall, kabare, ves. nin matbu haftalık programı onaltı sahifeye sığmıyacak kadar geniştir. Her kültüre ve her seviyeye göre kapılarını açan bu müesseselerin hepsi dolup taşıyor. Fransızlar sanat alanında mutlak bir müsamaha gösteriyorlar. Almanya'ya karşı duydukları nefreti bir an olsun gizlemedikleri halde pazar günü öğleden sonra Wagner'in eserini dinlemek için koskoca operayı en son sıraya kadar dolduruyorlar; öte yandan meşhur existentialistelerin babası sayılan Jean Paul Sartre'in komünizmi takbih eden piyesini büyük bir dikkatle takip ediyorlar.

Paris halkı işte böylece siyasî bir keşmekeş ortasında hayatın güzel taraflarını buluyor, eğleniyor ve giyiniyor. Hemen herkesin otomobili vardır. Fakat onları gözümüzün alıştığı Amerikan arabaları olarak tahayyül etmeyiniz. Fransızlar asfalt piresi denen ufacık, son derece iktisatlı, az

benzin yakan, minicik otomobiller kullanıyorlar. Bu tip otomobiller orada bulunduğumuz müddetçe bütün Fransa'dan meraklı çeken büyük otomobil sergisinin başlıca teşhir metalarındandı. Akşam üstü hafif bir sise büründüğü vakit tarif edilmez bir güzelliğe kavuşan Zafer Âbidesinin etrafında bir karınca seli kesafetinde akın eden bu otomobiller Fransızların her şeye rağmen en iyi şekilde yaşama arzularının en canlı ifadesidir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERDE BİR OTURUM

«Unosie» devletinin yerleştiği Palais de Chaillot — Beş lisan üzerinde cereyan eden müzakereler — İnsan haklar komitesi — Bayan Roosevelt — Tartışma esnasında yapılan atasözler derlemesi

Geçen yılın eylül ayında Paris'te toplanmış olan Birleşmiş Milletler Genel konseyi Palais de Chaillot'da karargâh kurmuştur. Fransız başkentinin göbeğinde Eiffel kulesinin pek yakınında bulunan ve kanadlarını açmış, beyaz bir kuşa benzeyen bu güzel bina grubu dünyanın en küçük devletini barındırıyordu. Fransızların «Unosie» dedikleri bu genç devlet, memleket dışı haklardan faydalanıyor ve oturumlar boyunca istiklâlini muhafaza ediyordu. İlk defa 21 eylül 1948 de genel

sekreter Trygve Lie'ye sembolik bir anahtar teslimi ile kurulmuştur. İçinde dünyanın dört bucağından gelmiş 1500 delege, bu arada 58 Dışişleri bakanı, 1500 memur ve 1200 gazeteci, fotoğrafçı ve röportajcı hummalı bir faaliyetle çalışıyordu.

1937 dünya sergisi münasebetiyle eski Trocadero'nun yerine inşa edilen Palais de Chaillot o tarihten beri Fransız anıtları ve folkloru ile bahariye müzesi olarak kullanılıyordu. Fransız devleti burasını konferans salonu ve büro haline çevirebilmek için bir milyon frank sarfetmiştir. Bodrumda günde iki ton kâğıt basan bir matbaa yerleşmişti. Binanın muhtelif yerlerine 1200 telefon hattı çekilmiştir. Fakat Fransız devletinin bütün bu paraları boşa sarfettiğini sananlar yanılıyorlar. UNO bütün bu masrafları ödemek, hem de dolar vererek ödemek zorunda kalmıştır.

Bu küçük devletin emniyeti yüze yakın polisin yardımı ile sağlanmıştı. Her ihtimale karşı bir iki hapis hücresi de hazırlanmıştır. Vakıâ bir zabıta hâdisesi olmamıştır, fakat her girenin gösterdiği kart ikili üçlü bir kadronun araştırmacı gözlerinden geçiyordu. Dünyanın en meşhur devlet adamlarına burada adım başına rastlanıyordu, bunlar imza toplama meraklılarının hücumuna maruz kaldığı takdirde zaten aksamakta olan dünya siyaseti büsbütün çıkmaza girecekti.

Bizi İsveç'teki kongreye davet etmek nezaketini gösteren milletler arası Kadınlar Birliği başkanı Dr. Hanna Rydh, hükûmete bağlı olmayan diğer yarı resmî teşekküllerle birlikte başından

beri oturumlara iştirak ediyordu. Biz de bu sebeple kongrenin kapanış törenini Paris'te yapmağı kararlaştırdık ve bu vesile ile verilen vesikalarla bir kaç defa Palais de Chaillot'yu ziyaret ettik.

Bir gün öğleden sonra koridorları dolaşıp her millet ve ırktan gelen çeşitli kıyafetli delegeleri seyrederken iyi bir tesadüf eseri olarak Türk heyetine mensup tanıdık bir hariciye memuruna rastladım. Onun yardımı ile İnsan Hakları komisyonunun toplandığı üç numaralı salona, delegelere mahsus kapıdan girdim ve Türk heyetinin bulunduğu yerin arka kısmında oturdum.

Size şimdi komitenin toplandığı salonu tasvir edeyim: Kocaman beyzi bir masa, bütün milletlerin delegeleri alfabe sırası ile çepçevre oturuyorlar. Her bir delegenin önünde temsil ettiği memleketin adı yazılı, tahtadan bir çubuk duruyor. Delege söz istediği vakit ya parmağını kaldırıyor, yahut da çubukla başkana işaret ediyor. Sağ tarafta dipte, tahta bir parmaklıkla ayrılan yerde dinleyiciler oturuyor. Delegelerin çoğu başlarına kulaklıkları geçirmişlerdir. Herkesin oturduğu yerin yanında şalterli bir kutu duruyor. Bir numarayayı ayar ederseniz, konuşulan sözleri İngilizce olarak takip edersiniz. İkiye çevirirseniz Fransızca, üçe İspanyolca, dörde Rusça ve beşe çevirirseniz Çince dinlersiniz. Bu nasıl olur diye merak etmeyin, yapılan iş çok basittir. Her delegenin önünde bir mikrofon vardır, konuşurken söylediği sözler bir kablo yardımı ile dosdoğru salonun

öbür ucunda yerleşmiş bulunan beş tercüme hücrelerine birden gider. Bu hücreler dış gürültüden tecrit edilmiş durumdadır. Herbirinin içinde üç kişi bulunuyor, bunlardan nöbetli biri çalışıyor, diğer ikisi dinleniyor. Delegenin İngilizce konuştuğunu farzediniz. Bu takdirde İngilizce tercüme yapan hücre tamamen dinleniyor, geri kalan dört hücredeki mütercimler söylenen sözleri bir yandan kulaklıkla dinliyor, öte yanda hemen öz lisanslarına çeviriyorlar. Konuşan delegenin sözleri ise İngilizce mütercimin hücrelerinden aynen umumî kulaklıklara dağıtılmaktadır. Konuşulanı daha telâffuz edilir edilmez tercüme edebilmek için uzun tecrübe ve büyük bir melekeye sahip olmak lâzım geldiği kendiliğinden anlaşılır. Böylece aynı anda bütün konuşmalar beş lisan üzerine naklediliyor ve herkes müzakereleri en iyi bildiği dilden takip etmek imkânına sahip oluyor.

İlk bakışta çok karışık görünen bu teknik usulü keşfettikten sonra delegasyonları birer birer gözden geçirmeğe başladım. Türkiye, Suriye ile Ukrayna arasında yer almıştır. Bizi İnsan Hakları komisyonunda Dr. Adnan Kural temsil ediyordu. Biraz ötede oturan Sovyet Rusya delegesi Pavloş, simsiyah saçları, sipsivri sakalı ve açık mavi gözleriyle biraz Lenin'in gençliğini andırıyordu. İki sandalye ötede oturan bayan Roosevelt İnsan Hakları komitesindeki Amerikan heyetine başkanlık ediyordu. Lâcivert elbise ve bol bir ceket giymişti, kır saçlarının çevrelediği yüzünde mütecessis gözleri mütemadiyen etrafı araştırıyordu. Ma-

nikürlü tırnaklarına kırmızı cilâ sürmüştü. Her iki elinde de incili yüzükler dikkati çekiyordu. Bayan Roosevelt Paris'e on sekiz yaşındaki torunu ile gelmiştir. Bu genç delikanlı da temsil heyetine dahildi. Bir yandan oturumları takip etmek, boş zamanında da büyük annesiyle birlikte Versailles, Fontenaibleau gibi tarihî yerleri ziyaret etmek imkânını buluyordu. Bayan Roosevelt'in Comedie Française'e arasına gitmekten başka eğlencesi yokmuş. Her sabah o zamanki Dışişleri bakanı Marshal ile buluşuyor, sonra hep beraber yaya olarak Palais de Chaillot'ya giderdi.

Orta yerdeki başkanlık makamında sıra ile başkan muavini Danimarkalı bir kadın, komisyon başkanı Lübnan'lı Dr. Charler Malik, kâtibi, daha ötede ise rapörtör olan Haiti'li bir zenci yer almıştı. Başkan oturumu kabiliyetle idare ediyor ve İngilizce konuşuyordu.

Kısa bir müddet içinde muhite intibak etmeğe çalışarak konuşmaları takibe başladım. Meğer Birleşmiş Milletlerin en büyük hastalıklarından birini teşhis fırsatına kavuşacakmışım... Bakın, bize pek yakın oturan İsveç temsilcisi ne diyordu. Orta yaşlı, enerjik bakışlı olan bu kadın delege acı acı şöyle dert yanıyordu :

«Çalışmalarımız bir kaplumbağa süratiyle ilerliyor. Buraya geleli üç hafta oluyor, oysa ki ancak üç madde görüşüldü. Vaktimizi boş yere konuşmakla harcıyoruz. Yüksek heyete bir teklifim var: Her delege esas konuyu ilgilendiren meselelerde ilk defa söz aldığı zaman yalnız on daki-

ka, ikinci defa ise yalnız beş dakika konuşsun. Bir konu üzerindeki müzakereler ise bir saat olarak tahdid edilsin...»

İsveçli delege sözlerini şu İsveç atasözü ile bitirdi:

«Yirmi dakikadan daha uzun süren bir vaız hiç bir ruhu gufrana kavuşturmaz!»

Gerçekten bu teklifle derin bir yarannın üzerine parmak basılmış oluyordu. Zira Birleşmiş Milletlerde işlerin çok yavaş ilerlemesine veya hiç çıkmamasına sebep, bir yandan alınan kararların gerçekleştirilmemesinde fayda mülâhaza eden bir kısım devletlerin savsaklamaları, öte yanda bol ve fuzulî yere konuşmaktan hoşlanan temsilcilerin demokrasi uğruna her fırsatta söz almalarıdır. Bu gerçek ortaya atılınca hararetli bir tartışma başladı. Hollanda delegesi «Biz konuşurken aç milletler bizden hareket bekliyorlar. Bilhassa korku içinde yaşayanlar bütün ümitlerini bize bağıyorlar» diyordu. Küba kendisini Paris'teki elçisi vasıtasıyla temsil ettiriyordu. Lâkin Amerikalılara has bir belâgatle konuşan delege teklifin ikinci maddesini, yani her meseleye ait müzakerenin ancak bir saat sürmesini demokrasiye aykırı bularak sözlerini şu atasözü ile tamamladı: «Yavaş, yavaş acele edelim!» Uruguay delegesi bu görüşe şu atasözü ile iştirak etti: «Güneş erken kalktığımız için erken doğmuyor!» Peru ise İsveç noktai nazarını destekliyerek şu atasözü ile müzakereye karıştı: «İyi her zaman galip gelir, iyi olan isa olandır!»

Âdeta bir atasözü derlenmesine imkân veren bu yarı komik münakaşa Belçika delegesi meşhur hukuk profesörü Dehousse'un konuşması ile başka bir sahaya döküldü. Profesör yapılan teklifin hukukî bir kıymeti olmayacağını, yalnız başka bir ihtar imkânı vereceğini belirttikten sonra İsveç teklifini niçin desteklediğini şöyle ifade etti: «Üç haftadır çalışıyoruz. Birinci maddeye iki kelime ekledik, ikinci maddeden bir kelime kaldırdık, üçüncü maddeyi ise olduğu gibi kabul ettik». Bu sırada Sovyet delegesi söz aldı. Biraz önce halim selim bir bilgine benzeyen delege hırsıyla Rusça konuşuyor, gözleri sert sert bakıyordu. Mühim bir mesele konuşulurken ortaya daima usul meseleleri döküldüğünü, bu teklifin nizamnameye aykırı olduğunu belirtiyordu. Rus delegesi hiddetli konuşması sırasında: «Bizi rey verme cihazı haline sokmak istiyorlar. Biz çocuk değiliz, bizi tehdit etmemelidir, her millet sesini duyurabilmelidir» gibi sözler sarfediyordu.

Müzakerenin geri kalan kısmında İsveç delegesi kendini müdafaa ediyor, Rus delegesi ise fikrinde ısrar ediyordu. Nihayet başkan müdahale ederek önerge sahibinden müzakerelerin saatle tahdidine dair ikinci teklifini geri almasını rica etti ve yalnız konuşma müddetine ait ikinci teklifi oya arzetti. Oy verme açık olarak yapıldı. Kâtip memleketleri alfabe sırasıyla okuyor, her delege de oyunu şifahi olarak veriyordu. Bu sırada komisyona hâkim olan ikilik havası kendini olanca şiddetiyle hissettiriyordu. Sovyet Rusya ile

bütün peykleri menfî oy verdiler. Sovyet delegesi bu «Hayır» a büsbütün kuvvet vermek için «No» demek zahmetine katlanmıyarak yüksek sesle «Niet» diye bağırdı.

Neticede temsilcilerin ilk konuşmalarını on ve ikincilerini beş dakika ile tahdit yolunda İsveç teklifi onbire karşı yirmi altı oyla kabul edildi. Başkan bu karara harfiyyen sadık kalacağını, mäsaya bir kronometre koyup beş dakikayı dolduran herkesi susturacağını bildirmek suretiyle celseyi tâlik etti.

Böylece daha az konuşmak için yapılan teklif iki buçuk saat süren hararetli bir konuşmadan sonra kabul edildi.

Dinleyici olarak katılmak imkânını bulduğum bu oturum bana bazı siyasî münakaşalardan çok daha kıymetli bir şey öğretti: Demokrasi bayrağı altında yürüyüp bol bol konuşmak kâfi değil. En ufak neticeye ulaşmak için nefse hâkimiyet, disiplin ve sabır lâzımdır. Bu vasıflar üzerinde daha fazla durulduğu gün, Birleşmiş Milletler her halde çok daha verimli bir faaliyet gösterebilecektir.

İSVİÇRE VE İTALYA

Avrupanın göbeğinde bir sanatoryom ve eğlence memleketi —
İhtişamlı bir dekor içinde Roma — Hayat pahalı, fakat
yiyecek bol — Dönüş yolculuğu.

Sanat ve hayat anlayışı, güzelliği ve hususiyetiyle bugün her zamandan daha çok dünyanın başkenti sayılan Paris'ten sonra İsviçre bakımlı büyük bir park hissini verir. Cenevre akşam güneşinin kızıl ışınlarına boyanan Mont Blanc tepesi, uzun gezintilere elverişli rıhtımları, eski Cemiyeti Akvam ve Milletlerarası İş Bürosunun heybetli binaları ile tabii güzelliği ve usta şehirciliği en iyi şekilde telif etmiştir. Bu şehir yeni gelene sükûnet ve vakar telkin ediyor. Lausanne ise hareketli iş hayatı, Leman gölünün kıyısındaki dinlenme yeri, Ouchy ve romantik üniversitesiyle ideal bir çalışma ve talebe şehridir. Burada her çeşit kıyafet giymiş Amerikalı genç kız dikkati çekmektedir. Her iki şehrin vitrinlerinde malların güzelliği, nefaseti ve kalite yüksekliği kadınları cezbetmekten geri kalmıyor. Hele kuyumcu ve saatçilerin büyük zevkle teşhir ettikleri parçaların her biri başlıbaşına bir şaheserdir. Fakat fiyatlar çok yüksektir. Bir çift spor ayakkabının bedeli 80 - 90 Türk lirasıdır; orta derecede müte-

vazı bir lokantada bir öğün yemek on iki liradan aşağı düşmez. Sokaklarda en yeni modayı teşhir eden kadınlar kadar son derece şık spor elbiseler giymiş erkeklere de rastlanır. Hepsi İngilizce yahut başka bir yabancı dil konuşuyorlar. İnsan birkaç saat dolaştıktan sonra bu memleketin Avrupa'nın göbeğinde büyük bir sanatoryom ve parası bol, işi az talihlilere mahsus bir eğlence ve spor merkezi olduğunu anlamakta gecikmiyor.

Umumiyetle temizlik ve sosyal adaletten bahsedilince herkes İsviçreyi örnek gösterir. Fakat İsveç'i görenlerin bu kanaate iştirak edemeyeceklerinden korkarım. Evet, İsviçrede bavulunuzu sokağın ortasında bırakabilirsiniz, trenin saniye saniyesine geleceğinden emin olabilirsiniz, fakat sırasında yere atılmış kâğıtlara, dilenen ihtiyar bir kadına veya üstü başı yırtık bir ihtiyara da rastlarsınız. Oysa ki İsveç'te bu saydıklarımız dahi yoktur. Orası âdetâ içinde yaşanılmayan bir örnek şehre benzer. İsviçre'nin diğer bir hususiyeti de memleket ekonomisinin tabii güzelliklerin meşru istismarı esasına göre kurulmuş olmasıdır. İsviçreliler bu güzelim dağlar, göller ve vadiler ortasında yaşadıkları halde onları lâyıkıyla göremezler. İsviçrelilerin tek gayesi bu güzellikleri yabancılara daha cazip göstermek ve böylece memlekete daha çok döviz sokmaktır. Bu haleti ruhiye kendini en küçük fırsatlarda bile gösteriyor. İsviçreliler yabancılara karşı çok naziktirler, fakat yapılan en ufak hizmetin karşılığını mutlaka elde etmeğe gayret ederler.

Ebedi Roma

Alpleri aşıp cenuba inince iklim hemen değişiyor, insan alıştığı ve sevdiği Akdeniz havasına kavuşuyor. Roma ilk defa gelenler üzerinde tarif edilmez derece muhteşem bir tesir bırakıyor. Baştan aşağı mazinin en şanlı hâtıraları arasında yaşayan ve dekoru yadırgamadan günlük hayatına devam eden bu şehir koskoca bir açık hava müzesini andırıyor. İnsan burada tarihin gerçekten zincirleme olarak devamlı ve aralıksız bir gelişime tâbi olduğuna kanaat getiriyor. Jül Sezar'ın pek parlak siyasî nutuklarını irad ettiği Forum ve Apenin yarım adasının dağınık kiralıklarının ilk defa müşterek bir taç altında birleştiren Victor Emanuel adına dikilen âbide yan yana duruyor. Biri Roma medeniyetini zirvesine ulaştırmış, diğeri bu şanlı tarihten ilham alarak bir ikinci imparatorluğun temel taşlarını atmağa çalışmıştır. Bu kudretli tarihî atmosfer her an geçmişi hatırlatıyor. Sanat eserlerine baka baka insanın âdeta günlük zaruretleri unutacağı geliyor.

Şehirde ilk dikkati çeken manzaralardan biri adım başında bol siyah cübbeler ve mensup oldukları tarikata göre çeşitli şapka ve takkeler giymiş yahut da kafaları kazınmış rahiplerle hışırdayan siyah elbise ve muazzam beyaz başlıklar taşıyan rahibelerin dolaşmasıdır. Sokak kalabalığına hâkim olan bu kilise halkı ilk bakışta Roma'nın kutsal bir şehir olduğunu anlatmaktadır. Papa Onbirinci

Pius'un halkın en geniş sevgisine mazhar olduğu her fırsatta açıkca sezilmektedir. Rus örneğine uygun bir halk demokrasisi istemeyen İtalyanlar için Vatikan ve onun temsil ettiği siyasî fikir, bir ruhî muvazene unsurudur. Katolik dini boşanmaya cevaz vermediğinden dindar İtalyanların çoğunda aile anlayışı ve bağlılığı komşu memleketlerden daha kuvvetlidir. Bu sebeple ruhunda en ufak îman kıvılcımı besliyen her İtalyan komünist akidesine hem siyasî hem de ahlâkî sebeplerden dolayı karşı koymaktadır.

Roma'ya havanın muhalefeti yüzünden gece geç vakit gelmiştik. Ertesi sabah pazardı. İlk işimiz dünyanın en muazzam kilisesi sayılan St. Pierre'e gitmek oldu. Tiber kıyısında ilerlerken önce sayısız papanın oturduğu ve mahzenleri ile korkunç bir şöhrete ulaşmış olan Castel St. Angelo (Melekler Kalesi) nin önünden geçtik. St. Pierre meydanına yaklaştıkça her millete mensup binlerce insanın buraya akın akın gelmekte olduğuna şahit olduk. Küçük tahta kutuların içinde bir sürü mozayik bilezik, kolye ve broşlar teşhir eden sokak satıcıları yabancı olduklarını anladıkları herkesin arkasına takılıyor ve mallarını meth ediyorlar. Burada artık pazarlık etmek zorundasınız, yoksa fahiş surette aldanırsınız. St. Pierre'e güle oynaya giden güzel İtalyan kızlarının çoğu başlarına siyah bir dantel şalı örtüyorlar. Kilisenin içine girinceye kadar türlü şakalar yaptıkları halde orada birdenbire sesleri kesilir. St. Pierre yalnız Roma'da bulunan bin altı yüze yakın kili-

senin en muhteşemi olmakla kalmıyor, aynı zamanda dünyanın en büyük kubbesine de sahip bulunuyor. Asırlarca süren inşaatı Mikelanj gibi bir dâhinin nihaî plânı sayesinde onaltıncı asırda ikmal edilebilmiştir.

Kilisenin içi ziyaret ve ibadete gelenlerle dolup boşalıyordu. Heykellerden St. Pierre'i tanzir eden bir heykelin bugünkü durumu yüzyıllar boyunca ne kadar çok dindar hıristiyanın buraya taşındığını gösteriyor. Gerçekten ibadet için gelenler türlü bulaşma ve hastalık ihtimallerini hiç sayarak bu mermerden heykelin eline uzanmış ayağını öpmektedirler. Bu öpüşler neticesinde heykelin baş parmaklarının tamamen aşındığı göze batıyor.

Başka bir gün bir zamanlar Mussolininin farfaracı nutuklarını irad ettiği meşhur Palazzo Venezia'nın karşısında kaldırımlar üzerinde kurulmuş küçük bir kahvede oturup gelip geçeni seyrettik. Şehrin en işlek lokantasında bulunduğumuz halde yarım saat içinde önümüzden geçen kadınlardan ancak ikisi çorap giymişti. En sık giyinmiş, mücevher taşıyan kadınlar bile çorapsız dolaşıyorlardı. Bu da gösteriyor ki yabancıların ucuzluğu dolayısıyla âdeta cennet şaydıkları Roma kendi hemşirelerinin zarurî ihtiyaçlarını karşılamaktan âciz durumdadır. Mağazalar gayet zevkli ve bize göre hayli ucuz eşya ile dolup taşmaktadır. Bilhassa itinalı yapılmış erkek giyim eşyası, yünlüler ve yalancı mücevherler ön planda göze çarpmaktadır.

Fransa ile İtalya arasındaki bariz fark, Fransızların işgale çetin çarpışmalara ve mukavemet hareketlerine rağmen nihayet galip devletler safında harpten çıkmış, fakat buna rağmen memleketin kalkınması için gereken hamleler orada henüz başarılmamış olmasıdır. Evet, Paris'te hayat git-tikçe düzeliyor, vitrinler her gün daha cazip eşya ile doluyor, tiyatro ve eğlence yerleri tam faaliyettedir, fakat Fransız vatandaşı hayat pahalılığı ile boğuşmak ve günlük rızkını çıkarmak için akla gelmedik fedakârlıklara katlanmak zorundadır. Buna karşılık faşist istibdadını takiben Almanlarla çetin muharebelere sahne olan ve harpten mağlup çıkan İtalya daha hızlı bir kalkınma hareketine girişmiştir. Hayat pahalılığı belki Fransa ile birdir, fakat yiyecek bolluğu kıyas kabul etmez. İtalya'da nefis beyaz ekmek, mis kokulu peynirler, kalıp kalıp sabunlar rastgele dükkânların vitrinlerini işgal ediyor. Halkın çok ıztırap çektiği hâlâ çekmekte olduğu belli, fakat çalışmakla teselli buldukları da seziliyor.

Roma'da ayak basılan her yerin hikâyesi vardır. Tarihî bina, kilise, mâbet ve heykellerin çokluğundan alelâde meskenler âdeta göze batmaktadır. Fakat Roma'nın bir özelliği de birbirinden güzel çeşmeleridir. Romalıların bu günkü şehir mimarlarını bile kısıktırarak maharetle kurdukları su tesisleri ebedî şehre bu göz okşayıcı yapılarla zenginleşmek imkânını veriyor. Büyük, küçük meydanları, sokak başlarını süsleyen bu çeşme ve havuzlarda kâh canavarların, kâh devlerin

ağzından sular fişkırmakta, gelip geçenlerin hayranlığını uyandırmaktadır. Avrupa'da asırlar boyunca güzel sanatların aldığı istikamet ve şekli kavramak için mutlaka Roma'yı baştan başa taramak lâzımdır. Vatikan müzeleri gibi günler ve haftalarla seyri bitmeyen sanat meşherlerinde barınan sayısız cevherler bütün büyük üstadların nereden ilham aldıklarını gösteriyor. Yedi tepe üzerine kurulan bu şehrin tabii güzelliği mahduttur, fakat sahip olduğu saray, kilise, müze, eski ve yeni anıtlar ona dünyanın en çok görülmeğe değer bir şehiri olmak vasfını sağlamıştır.

Dönüş Yolculuğu

28 ekim 1948 sabahı Roma hava meydanında hava bulutlu ve yağmurlu idi. Niçe'den gelen uçağımız biraz geciktiğinden hepimizin sabrı tükenmişti. İki aylık bir ayrılıktan sonra biricik dileğimiz bizi artık son durak olan sevgili İstanbulumuza kavuşturacak olan uçan eve girmektir. Nihayet bütün formaliteler tamamlandı ve bulutların içine gömülerek yükselmeğe başladık. Bir iki gün olanca şiddetiyle Akdeniz'de hüküm süren fırtına henüz tamamen dinmemiştir. Her taraf bembeyaz sis içinde idi. Dakikalar bir türlü geçmek bilmiyor. Etrafımızı saran bulutlar ise gittikçe koyulaşıyordu. Uçağın içi bile alaca karanlıktı. Pilotlarımızın ikisi de önde meşguldü, hepimiz

kuşaklarımız şimsıkı bağı olarak oturuyorduk. Bu renksiz hiçliğin ortasında çalkalanan küçücük çelik kuş insanın tabiat karşısındaki aczini ne açık anlatıyor! Uçağın kamarasında oturan ve tesadüfün bir araya yığıdığı biz yolcular arasında görünmeyen bir tesanüt bağı kurulmuştu. Hepimiz içimizden Allah'la karşı karşıya kaldığımızı biliyor ve bizi selâmete çıkarması için dua ediyorduk. Nihayet her biri bir gün kadar süren iki saatten sonra sisler yavaş yavaş dağıldı ve birdenbire altımızda Akdenizin pırl pırl yanan, çarşaf gibi düzgün sathını sevinçle gördük. Uçağımız durmadan yol alıyor. Çok geçmeden Ayvalık kıyılarında Türk semalarına ulaştık. Son dakikalar yaklaştıkça heyecanımız artıyor, nihayet Yeşilköy'ün sihirli manzarası görüldü. Uçağımız meydanın üstünde hayli dolaştı, inmemiz oldukça güç oldu. Bu güçlüğün arttırdığı sabırsızlık ve merakla uçağın kapısından ilk fırlamak isteyen ben oldum. Meydanda bekliyen eşim Prof. Dr. Yavuz Abadan'ın yardımı ile pasaport ve gümrük işlerini süratle bitirdik. Hemen o akşam Ankara'ya dönme kararımızı tatbik ettik. Köprüden Haydarpaşaya geçerken o gece benim için büsbütün şiir ve füsün dolu bir hayal âlemi kadar güzelleşen Boğazı ve İstanbulu seyre doyamıyordum. Cumhuriyetin 25 inci yıldönümü münasebetiyle Kızkulesi, Topkapı sarayı, Süleymaniye, Beyoğlu bir ışık denizine boğulmuştu. Her taraf sevinç içinde çalkalanıyordu. Kendi kendime vatana kavuşmanın vecdi içinde düşündüm: «Bilinmiyen diyarlar

dolaşmak ne kadar güzel ve zevkli ise hiç şüphesiz bütün zevklerin en üstünü sevgili yurda kavuşmaktır!»

S O N

Fiatı 150 Kuruş